ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA GARI – ANKARA KALESİ AKSI ÖRNEĞİNDE ÖZGÜN KENT DOKUSUNA YÖNELİK KENTSEL YENİLEME ÇALIŞMASININ PEYZAJ MİMARLIĞI AÇISINDAN İRDELENMESİ

Yeliz YALÇIN

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA
2006

Her hakkı saklıdır

Doç. Dr. M. Emin BARIŞ danışmanlığında, Yeliz YALÇIN tarafından hazırlanan bu çalışma 09/10/2006 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda "Ankara Garı-Ankara Kalesi Aksı Örneğinde Özgün Kent Dokusuna Yönelik Kentsel Yenileme Çalışmasının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi" konulu tez, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. M. Emin BARIŞ
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Üye : Yrd. Doç. Dr. Aysel USLU
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sertaç GÜNGÖR
Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Ülkü MEHMETOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ANKARA GARI – ANKARA KALESİ AKSI ÖRNEĞİNDE ÖZGÜN KENT DOKUSUNA YÖNELİK KENTSEL YENİLEME ÇALIŞMASININ PEYZAJ MİMARLIĞI AÇISINDAN İRDELENMESİ

Yeliz YALÇIN

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. M. Emin BARIŞ

Ulus tarihi kent merkezi Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan itibaren Cumhuriyete, çağdaşlaşmaya ve Ankara'nın tüm tarihine tanıklık etmiştir. Zamanla kentteki aşırı nüfus artışı, sanayileşme ve hızlı kentleşme sürecinde kent merkezi yer değiştirmeye başlamıştır. Yaşanan bu değişim zincirleme olarak nüfus kaybına, sosyal tabakalaşmaya, gelir gruplarının değişimine, plansız ve denetimsiz yapılaşmaların artmasına, konutların çevresinde bakımsızlığa neden olmuştur. Sonuç olarak da tarihi kent merkezi imajı giderek bozulmuştur.

Bu çalışmada alan analizleri ve literatür çalışmasına dayalı bir yöntem kullanılmıştır. Bu çerçevede Ulus tarihi kent merkezindeki güçlü yönler/olanaklar ve zaaflar/engeller belirlenerek alana yönelik öneriler getirilmiştir. Yapılan bu analizler doğrultusunda Ankara Garı - Ankara Kalesi aksı üzerinde tarihi kimliğini yitirmiş alanların peyzaj mimarlığı meslek disiplini çerçevesinde özgün kent dokusunun kentsel yenileme çalışmalarıyla nasıl korunup, eski canlılığının kazandırılabileceği irdelenmiştir.

2006, 152 sayfa

Anahtar Kelimeler: Ulus, kentsel yenileme, kentsel canlandırma, tarihi kent merkezi, Ankara Kalesi, Ankara Garı

ABSTRACT

Master Thesis

From The VIEW OF Landscape Archıtecture Dıscussıon of Urban Regeneratıon ın Accordance With Orıgınal Urban Structure ın the Case of Ankara Central Statıon-Ankara Castle Axle

Yeliz YALÇIN

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. M. Emin BARIŞ

The historical city center Ulus witnessed the all history of Ankara, contemporaneousness and Republic since the beginning of the republic. For the time passing, the city center has began to change place as a result of extreme increasing population, industrialization and rapid urbanization. This relocation is continuously caused to population decrease, constitution of social grades, and changes of revenue groups, increasing of haphazard and uncontrolled architecture and uncared out housing environments. As a result of these changes, the historical city center image is damaged.

Scope(field) analysis and literature studies are used throughout this work. With the help of these methods, strengths/opportunities and weaknesses/threats are identified for the historical city center Ulus. Consequently some suggestions are offered for this area. The area which lost its historical identity on the Ankara Central Station-Ankara Castle Axle is examined of how to preserve and bring early dynamics by the landscape architecture's point of view discussion of urban regeneration in accordance with original urban structure with use of the above methods.

2006, 152 pages

Key Words : Ulus, Urban renewal, urban regenaration, inner city regeneration, urban history, Ankara Castle, Ankara Central Station

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren danışmanım Doç. Dr. M. Emin BARIŞ' a, yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım Yrd. Doç. Dr. Aysel USLU' ya, , çalışmalarım sırasındaki yardımlarını esirgemeyen sevgili ablam Yasemin YALÇIN' a ve Selim Sinan KÖSE' ye, manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan iş arkadaşlarıma ayrıca sonsuz destek ve yardımlarından dolayı annem ve babama teşekkürü bir borç bilirim.

Yeliz YALÇIN
Ankara, Ekim 2006

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **ii**
TEŞEKKÜR ..... **iii**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **v**
ÇİZELGELER DİZİNİ ..... **viii**
1. GİRİŞ **1**
2. KURAMSAL TEMELLER **3**
2.1 Kentsel Yenileme Olgusu ve Gerekliliği **3**
2.1.1 Yurtdışında kentsel yenileme çalışmaları ve politikalar **6**
2.1.2 Ülkemizde kentsel yenileme çalışmaları ve uygulanan politikalar **10**
2.1.3 Kentsel yenilemede planlama süreci **20**
2.2 Kentsel Yenileme ve Peyzaj Mimarlığı **24**
3. MATERYAL VE YÖNTEM **26**
3.1 Materyal **26**
3.2 Yöntem **26**
4. BULGULAR **36**
4.1 Ulus'un Ankara İçindeki Konumu ve Önemi **36**
4.2 Ankara Planlama Süreçlerinde Ulus **38**
4.2.1 Jansen planı öncesi dönem (1923-1932) **38**
4.2.2 Jansen planı dönemi (1932-1957) **40**
4.2.3 Uybadin-Yücel planı dönemi (1957-1969) **43**
4.2.4 Ankara Metropoliten Alan Nazım Plan Bürosu (AMANPB) dönemi (1969-1984) **44**
4.2.5 Büyükşehir Belediyesi (ABŞB) planlama dönemi (1983 sonrası) **46**
4.2.6 Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin tarihsel çevreyi korumaya ilişkin çalışmaları **47**
4.2.7 Ulus tarihi kent merkezinin kent kimliğine yönelik gelişim süreci **50**
4.2.8 Ankara Garı – Ankara Kalesi Aksının Kentsel Yenileme ve Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Açısından İrdelenmesi **54**
4.2.9 Anıtsal yapılar **56**
4.2.10 Kültürel yapılar **64**
4.2.11 İdari yapılar **68**
4.2.12 Dini yapılar **75**
4.2.13 Özel sivil mimari örnekleri **77**
4.2.14 Ticari yapılar **88**
4.2.15 Yeşil alanlar, kentsel donatılar, yollar ve meydanlar **94**
5. TARTIŞMA VE SONUÇ **113**
5.1 Kentsel Planlama Ölçeğinde Öneriler **114**
5.1.1 Yasal / Yönetsel politikalara ilişkin öneriler **114**
5.1.2 Tarihi dokunun yeniden canlandırılabilmesi için öneriler **120**
5.2 Kentsel Tasarım Ölçeğinde Öneriler **121**
5.2.1 Ulaşım ve yaya sirkülasyon **121**
5.2.2 Tarihi dokunun yeniden canlandırılabilmesi için öneriler **138**
5.3 Tartışma **144**
KAYNAKLAR **147**
ÖZGEÇMİŞ **152**

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1 Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenleme Projesi 17
Şekil2.2 Antalya Anakenti Yapısal Planı..... 18
Şekil 2.3 Konya Tarihi Kent Merkezi Koruma Amaçlı İmar Planı..... 19
Şekil 3.1 Planlama aşamaları (Orjinal 2006) 27
Şekil 3.2 Swot analizi açılımı..... 28
Şekil 3.3 Ankara Kalesi – Ankara Garı aksı üzerindeki tarihi dokular 30
Şekil 3.4 Ankara Kalesi – Ankara Garı aksı üzerindeki tarihi dokular 31
Şekil 3.5 Problem Analizi (Orjinal 2006) 32
Şekil 4.1 1930'lu yıllarda gelişen Ulus (Anonim 2000) 36
Şekil 4.2 1930'lu yıllarda İstasyon Caddesi'nden görünüm (Anonim 2000) 37
Şekil 4.3 1920'li yıllarda Gençlik Parkı'nın bulunduğu alan 38
Şekil 4.4 Geleneksel Ankara evleri -1940 (Anonim 2000)..... 40
Şekil 4.5 Jansen Planı (Anonim 2004c)..... 41
Şekil 4.6 Ankara Nazım Planı 45
Şekil 4.7 Ankara Arazi Kullanış Haritası-1970..... 45
Şekil 4.8 Ankara Toptancı Hali (Orjinal 2004)..... 52
Şekil 4.9 Suluhan (Orjinal 2004)..... 53
Şekil 4.10 Çıkrıkçılar Yokuşu (Orjinal 2004)..... 53
Şekil 4.11 Ulus Tarihi Kent Merkezi Arazi Kullanımı (Orjinal 2005)..... 55
Şekil 4.12 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan anıtsal yapılar..... 56
Şekil 4.13 1920'li yıllarda Julianus Sütunu (Anonim 2000)..... 57
Şekil 4.14 Hükümet Meydanı – Julianus Sütunu düzenlemesi (Orjinal 2006). 57
Şekil 4.15 Augustus Tapınağı (Anonim 2005e)..... 58
Şekil 4.16 Augustus Tapınağı (Orjinal 2004) 59
Şekil 4.17 Roma Tiyatrosu (Orjinal 2004)..... 60
Şekil 4.18 Roma Hamamı hava fotoğrafı (Anonim 2005e) 60
Şekil 4.19 Roma Hamamı (Anonim 2005e)..... 61
Şekil 4.20 Zafer Anıtı-1948 (Anonim 2000)..... 62
Şekil 4.21 Zafer Anıtı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı binası (Orjinal 2004)..... 63
Şekil 4.22 Zafer Anıtına Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan bakış (Orjinal 2006) 63
Şekil 4.23 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan kültürel yapılar..... 64
Şekil 4.24 Ankara Kalesi (Orjinal 2006) 65
Şekil 4.25 Hisar Parkı Caddesinden Kaleye bakış (Orjinal 2006) 66
Şekil 4.26 Ankara Kalesi giriş (Orjinal 2004)..... 66
Şekil 4.27 Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Orjinal 2004) 67
Şekil 4.28 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan idari yapılar..... 68
Şekil 4.29 Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası-1930 (Anonim 2000) 69
Şekil 4.30 Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası (Orjinal 2004)..... 70
Şekil 4.31 Sayıştay Binası (Orjinal 2004)..... 70
Şekil 4.32 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası-1930 (Anonim 2000)..... 71
Şekil 4.33 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası Binası (Orjinal 2004)..... 71
Şekil 4.34 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Bahçesi (Orjinal 2004) 72
Şekil 4.35 Maliye-Gümrük Bakanlığı-1930 (Anonim 2000)..... 73
Şekil 4.36 Maliye-Gümrük Bakanlığı (Orjinal 2004)..... 73
Şekil 4.37 Ankara Defterdarlık Binası (Orjinal 2004)..... 74

Şekil 4.38 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan dini yapılar..... 75
Şekil 4.39 Hacı Bayram Cami (Orjinal 2004)..... 76
Şekil 4.40 Hacı Bayram Meydanı Düzenlemesi (Orjinal 2004) 76
Şekil 4.41 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında özel sivil mimari örnekleri..... 77
Şekil 4.42 Sümerbank Genel Müdürlük Binası (Orjinal 2004)..... 78
Şekil 4.43 Türkiye İş Bankası Eski Genel Müdürlük Binası (Orjinal 2004) 79
Şekil 4.44 Merkez Bankası Genel Müdürlüğü Eski Binası (Orjinal 2004) 80
Şekil 4.45 Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası (Orjinal 2004)..... 80
Şekil 4.46 Ankara Palas-1930 (Anonim 2000) 81
Şekil 4.47 Ankara Palas (Orjinal 2004) 82
Şekil 4.48 Osmanlı Bankası Eski Ankara Şubesi Binası (Orjinal 2004)..... 82
Şekil 4.49 Tekel Başmüdürlük Binası (Anonim 2005e)..... 83
Şekil 4.50 Vakıflar Ankara Bölge Müdürlüğü (Orjinal 2004)..... 84
Şekil 4.51 Kültür Bakanlığı Küçük Tiyatro (Orjinal 2004) 84
Şekil 4.52 İller Bankası (Orjinal 2004)..... 85
Şekil 4.53 1930 Ankara Garı (Anonim 2005e) 86
Şekil 4.54 1930-Ankara Garı ve Gar Gazinosu (Anonim 2000)..... 86
Şekil 4.55 Ankara Garı (Orjinal 2004) 87
Şekil 4.56 Ankara Garı akşam görüntüsü (Anonim 2005e)..... 87
Şekil 4.57 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan ticari yapılar..... 88
Şekil 4.58 Ulus Meydanı İşhanı (Orjinal 2004) 89
Şekil 4.59 100.Yıl Çarşısı (Orjinal 2004) 90
Şekil 4.60 Modern Çarşı 91
Şekil 4.61 Anafartalar Çarşısı (Orjinal 2004) 92
Şekil 4.62 Ulus Şehir Çarşısı Arka Cephe (Orjinal 2004) 93
Şekil 4.63 Ulus Şehir Çarşısı Ön Cephe (Orjinal 2004) 93
Şekil 4.64 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan yeşil alanlar..... 94
Şekil 4.65 Gençlik Parkı-1930 (Anonim 2000)..... 95
Şekil 4.66 Gençlik Parkı (Anonim 2005e)..... 96
Şekil 4.67 Gençlik Parkı (Orjinal 2004) 98
Şekil 4.68 Ondokuz Mayıs Spor Kompleksi (Anonim 2005e) 99
Şekil 4.69 Ondokuz Mayıs Spor Kompleksi (Orjinal 2004)..... 100
Şekil 4.70 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Bahçesi (Orjinal 2005) 100
Şekil 4.71 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Bahçesi (Orjinal 2005) 101
Şekil 4.72 Cumhuriyet Bulvarı / Heykel - Stadyum Arası-1930..... 102
Şekil 4.73 Heykel - Stadyum Arası (Orjinal 2006) 102
Şekil 4.74 Cumhuriyet Bulvarı / Stadyum - Gar Arası (Orjinal 2005)..... 103
Şekil 4.75 Stadyum – Heykel Arası (Orjinal 2005)..... 103
Şekil 4.76 Gar – Stadyum Arası (Orjinal 2005)..... 104
Şekil 4.77 Gar – Stadyum Arası (Orjinal 2005)..... 105
Şekil 4.78 Dolmuş Durakları (Orjinal 2005)..... 106
Şekil 4.79 Cumhuriyet Bulvarı (Orjinal 2005)..... 106
Şekil 4.80 Hükümet Sokağı (Orjinal 2004)..... 107
Şekil 4.81 Ulus Meydanı (Orjinal 2006)..... 109
Şekil 5.1 Kentsel yenileme uygulamalarında örgütlenme (Orjinal 2006) 119
Şekil 5.2 Cadde ve yaya yolu düzenlemesi (Anonymous 2000)..... 121
Şekil 5.3 Taşıt yolu düzenlemeleri (Anonymous 2000) 122
Şekil 5.4 Yol ve yeşil alan düzenlemeleri (Anonymous 2000)..... 123

Şekil 5.5 Refüj ve kaldırım peyzaj çalışmaları (Anonymous 2000)..... 124
Şekil 5.6 Yaya sirkülasyonu (Anonymous 2005f)..... 125
Şekil 5.7 Yaya sirkülasyonu (Anonymous 2005f)..... 125
Şekil 5.8 Kavşak ve yaya geçiti düzenlemeleri..... 126
Şekil 5.9 Taşıt hızını yavaşlatmak için yapılan uygulamalar..... 127
Şekil 5.10 Taşıt hızını yavaşlatmak için yapılan uygulamalar..... 128
Şekil 5.11 Yaya geçiti düzenlemeleri 129
Şekil 5.12 Yaya geçiti düzenlemeleri (Anonymous 2000) 130
Şekil 5.13 Hız kesme bariyeri (Anonymous 2005c)..... 131
Şekil 5.14 Yaya geçiti düzenlemeleri(Anonymous 2000) 132
Şekil 5.15 Kent merkezinde yol düzenleme yaklaşımı..... 133
Şekil 5.16 Gar-Kale aksı üzerinde yaya öncelikli kullanım alanları (Orjinal 2006) 134
Şekil 5.17 Ondokuz Mayıs Meydanı düzenlemesi (Orjinal 2006)..... 135
Şekil 5.18 Gar -Stadyum arası yaya düzenlemesi (Orjinal 2006) 135
Şekil 5.19 Stadyum-Dolmuş durakları arası düzenlemesi (Orjinal 2006) 136
Şekil 5.20 Stadyum-Ulus Meydanı arası düzenlemesi (Orjinal 2006) 136
Şekil 5.21 Ulus Meydanı kavşak düzenlemesi (Orjinal 2006)..... 137
Şekil 5.22 Ulus Meydanı-Ankara Kalesi arası düzenlemesi (Orjinal 2006)..... 137
Şekil 5.23 Kentsel donatı elemanları- Paris 140
Şekil 5.24 Kentsel donatı elemanları- Vienna..... 141
Şekil 5.25 Kentsel donatı elemanları- Vienna..... 141
Şekil 5.26 Yurtdışında kullanılan kentsel donatı örnekleri..... 142
Şekil 5.27 Yurtdışında kullanılan kentsel donatı örnekleri..... 143

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1 Swot analizi örnek çalışması (Orjinal 2005)..... 28

1. GİRİŞ

Bir Orta Anadolu yerleşimi olarak Ankara kenti, antik çağdan Osmanlı dönemine ve Cumhuriyetin başkenti olarak yeniden yaratıldığı, yapılandığı süreçten günümüze uzanan tüm dönemleri barındıran bir yerleşimdir**.** Başkent olmasından bu güne, diğer bir deyişle küçük bir kasabadan yeni Cumhuriyetin başkenti kimliğine geçiş sürecinde, özgün ve önemli planlama kararlarına sahne olmuş ve bu kararlar doğrultusunda değişik yöntemlerle üretilen mimarlık yapıtları ve kentsel mekanları ile yeniden yaratılmıştır. Yeniden yapılanarak gelişen ve kimliğini bulan Ankara kentinin geçmişinin odakları olan Ulus, Bakanlıklar ve Kızılay oluştukları dönemlerin ilk özgün mimarlık yapıtlarını da barındıran alanlardır (Anonim 2005a).

Ulus ve yakın çevresi Cumhuriyet'in ilk kurulduğu yıllarda da Ankara'nın en önemli merkezidir. Bu süreçte Ankara bağımsızlığın bir simgesi olarak ortaya çıkarken Ulus'ta yeni başkentin ilk ve tek merkezi olarak dönemin bir çok tarihsel gelişmelerine tanıklık etmektedir. Araştırma alanı olan, Gar – Ankara Kalesi aksı o dönemin izlerini taşıyan birçok tarihi dokuyu içinde bulundurmaktadır. Cumhuriyet kurulmadan önce Kurtuluş Savaşı yıllarında da Gar önemli bir merkezdir. Burada günümüzde müze olan ve o zamanki ismiyle Direksiyon binası olan yapıyı, Atatürk hem konut hem de çalışma mekanı olarak kullanmış, yerli ve yabancı konukları burada karşılamış ve bir çok önemli kararlar burada alınmıştır. Bu yönüyle de Gar – Eski Meclis aksı Kurtuluş Savaşı yıllarının simgesi olarak ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Gar binası Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllardan itibaren çoğunlukla demiryoluyla ulaşımın sağlanması nedeniyle oldukça büyük öneme sahiptir. Ankara'ya gelen insanların Ankara Garı – Ankara Kalesi aksını kullanarak kentin merkezi olan Ulus'a gelmeleri, bu aks içinde önemli yapıların oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle Ulus denilince akla ilk olarak bu aks ve yakın çevresi gelmektedir. Zamanla kişilerin taleplerindeki değişmelerle ve nüfus artışıyla birlikte kent merkezinin yer değiştirmeye başlamasıyla bu aks kimliğini ve eski canlılığını yitirmiştir. Günümüzdeki mevcut kullanım biçimi ve trafik yoğunluğu gibi nedenlerle bu aks tarihsel önemini gösterememektedir.

Bu aks içinde yer alan tarihi kararların alındığı, Cumhuriyet ve Demokrasi adına önemli adımların atıldığı, Cumhuriyetin ilan edildiği Büyük Millet Meclisi; dönemin önemli devlet büyüklerinin ağırlanıp, önemli görüşmelerin yapıldığı Ankara Palas; ekonomi ve kalkınma adına adımların atılması amacıyla kurulan Ziraat Bankası, İş Bankası, Sümerbank; Kurtuluş Savaşı kahramanlarına Türk ulusunun bir armağanı olarak dikilmiş olan Zafer Anıtı (Heykel) ve bu aksı tamamlayan, asırlardır kentin bekçiliğini yapan Ankara Kalesi kentin sembolü olmuş ve Ankara'nın tüm tarihine tanıklık etmiştir.

Ayrıca bu yapıtlar inşa edildikleri dönemlerin mimarilerini bizlere en iyi yansıtan örneklerdir. Zamanla kentteki aşırı nüfus artışı, sanayileşme ve hızlı kentleşme sürecinde kent merkezi yer değiştirmeye başlamıştır. Bu çevrede yaşanan nüfus kaybı, gelir gruplarının yer değiştirmesi, üst gelire sahip kişilerin yeni oluşan merkezlere yönelmesi ve bu yerlere alt gruptan kişilerin yerleşmesi, gelir kaybının artması, zamanla konutlar çevresinde artan bakımsızlık, plansız, denetimsiz yapılaşmanın artması, konut niteliklerinin değişmesi, sosyal tabakalaşma sonucunda bu çevrede tarihsel merkez imajı bozulmaya başlamış ve bu tarihi kent merkezinde çöküntü başlamıştır. Bu çalışmada Gar – Ankara Kalesi aksı boyunca kişilik kaybına uğramış ve tarihi kimliğini yitirmiş alanların, özgün tarihi kent dokusunun çağdaş koşullarla yeniden değerlendirilmesine yönelik kentsel yenileme çalışmalarıyla ilgili ilkelerin irdelenerek, Peyzaj Mimarlığı meslek disiplininin bu konudaki yeri ve katkılarının tartışılması amaçlanmaktadır.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1 Kentsel Yenileme Olgusu ve Gerekliliği

Kentsel yenileme düşüncesinin, 19. yüzyılın bitip, 20. yüzyılın başladığı ve sosyo-kültürel, ekonomik ve fiziksel açılardan büyük dönüşümlerin baş gösterdiği dönemlerde ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Aşırı nüfus hareketleri, yoğunlaşmaları ve yığılmaları ile birlikte, başta kent merkezleri olmak üzere tüm kentsel alanda bir dönüşüm başlamış, kent merkezlerinde yaşayan nüfusun yerini yeni sosyal tabakalar almıştır. Buna işlevsel anlamda dönüşümlerin de eklenmesi ile birlikte, kentsel çöküntü kendini göstermiştir. Gelişen fiziksel yıpranma ile birlikte bu mekanların yenilenmesine gereksinim duyulmuştur. Aşırı nüfus hareketleri, yoğunlaşmaları ve yığılmaları ile birlikte, başta kent merkezleri olmak üzere tüm kentsel alanda bir dönüşüm başlamış, kent merkezlerinde yaşayan nüfusun yerini yeni sosyal tabakalar almıştır. Buna işlevsel anlamda dönüşümlerin de eklenmesi ile birlikte, kentsel çöküntü kendini göstermiştir. Kent merkezlerinin boşalması sonucu, bu alanda mevcut olan konut fonksiyonu, yerini ticaret birimlerine, küçük imalathanelere ya da depolara bırakmış, burada yaşayan nüfus da merkezleri terk etmiş, yeni fonksiyonların getirdiği yeni bir sosyal tabaka merkeze yerleşmiştir. Bu işlevsel dönüşüm, kent merkezlerini son derece olumsuz yönde etkilemiş, bu alanlar, hem sosyo-kültürel, hem de fiziksel açılardan özgün niteliklerini kaybetmişlerdir (Çakılcıoğlu ve Cebeci, http://www.kentli.org, 2003).

Kentsel çöküntünün ortaya çıkma nedenleri, gelişmiş Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da sanayileşmenin getirdiği hızlı değişim ve dönüşümlerle ilişkilendirilebilir. Bu ülkelerde kentsel çöküntüye yol açan çok önemli bir diğer faktör ise, II. Dünya Savaşı olmuştur. Bombalanarak yıkılan şehirlerin yeniden inşası beraberinde kentsel korumayı da içine alan yeni kavramsal tartışmaları getirmiştir (Özden, http://www.istanbul.edu.tr/siyasal, 2001).

Az gelişmiş ya da Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ise kentsel çöküntünün nedenleri genellikle farklıdır.

Bu ülkelerde yaşanan çöküntü, yine sanayileşmenin etkisiyle, kademesiz, denetimsiz, kontrolsüz ve sınırsızca büyümeye çalışan kentlerin maruz kaldığı bir tür çöküntüdür. Ülkemiz kentleri de tamamen bu şekilde büyümeye çalışmakta ve hatta metropolitenleşme süreçlerini de tıpkı kontrolsüz kentleşme süreçleri gibi yaşamaktadırlar. Tek fark, metropolitenleşme süreçleri sonucunda yaşanan kentsel ve sosyal sorunların, kentleşme süreçlerinde yaşananlardan çok daha karmaşık olmasıdır (Özden, http://www.istanbul.edu.tr/siyasal, 2001).

Kentsel yenileme, farklı nedenlerden ötürü zaman süreci içinde eskimiş, köhnemiş, yıpranmış ya da kimi durumlarda terkedilmiş, vazgeçilmiş kentsel dokunun, günün sosyo-ekonomik ve fiziksel koşulları göz önünde tutularak değiştirilmesi, dönüştürülmesi, ıslah edilmesi ve yeniden canlandırılarak kente kazandırılması olarak ifade edilebilir (Özden, http://www.istanbul.edu.tr/siyasal, 2001).

Yeniden oluşum projeleri; kaybolan yerlerde ekonomik aktiviteleri yeniden geliştirmek, sosyal-toplumsal faaliyetlerin, işlevlerin yenilenmesini, terk edilmiş, dışlanmış alanların tekrar kente katılımını, çevresel özelliklerin tekrar eski haline getirilmesini-yenilenmesini ya da kaybolan bölgelerde ekolojik dengenin tekrar kurulmasını içermektedir (Couch *et al.* 2003).

Kentsel yenileme eylemlerinin türlerini kısaca şöyle sıralamak mümkündür; (Özden, http://www.istanbul.edu.tr/siyasal, 2001).

Yeniden Canlanma – Canlandırma (Revival – Revitalization): Sosyo-kültürel, ekonomik ya da fiziksel açılardan bir çöküntü süreci yaşamakta olan kentsel alan parçalarının, çöküntüye neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması ya da değiştirilmesi sonucu, o alanın tekrar hayata döndürülmesi, canlandırılmasıdır.

Yenileme - Yenilenme (Renewal - Renovation): Kentsel alanın yenilenmesini konu alan bu eylem türü, içinde, yıkıp yeniden yapma anlamını da barındırmaktadır.

Kentsel yenileme kavramı (urban renewal) 2. Dünya savaşından sonra konut alanlarında yerleşim yerlerindeki yenileme düzenleme çalışmalarını içermektedir.

Yeniden Oluşum (Regeneration): Tümüyle yok olmuş, bozulmuş, köhnemiş, dolayısıyla çöküntü bölgesi haline gelmiş alanlarda yeni bir dokunun yaratılması ya da mevcudun iyileştirilmesi ile bu alanların kente kazandırılması anlamlarını içerir.

Soylulaştırma (Gentrification): Sosyo-kültürel açıdan bozulmuş, çöküntüye uğramış, dolayısıyla fiziksel çevresi de bozulmuş alanlarda, özellikle de tarihi kent parçalarında sosyal yapının ıslah edilmesi şeklinde açıklanabilir.

Eski Haline Getirme (Rehabilitation): Deformasyonun başladığı, ancak özgün niteliğini henüz kaybetmemiş olan eski kent parçalarının eski haline kavuşturulması olarak tanımlanabilir.

Tarihi kent merkezlerinin boşalması sonucu, bu alanda mevcut olan konut fonksiyonu, yerini ticaret birimlerine, küçük imalathanelere ya da depolara bırakmış, burada yaşayan nüfus da merkezleri terk etmiş, yeni fonksiyonların getirdiği yeni bir sosyal tabaka merkeze yerleşmiştir. Bu işlevsel dönüşüm, kent merkezlerini son derece olumsuz yönde etkilemiş, kent merkezleri, hem sosyo-kültürel, hem de fiziksel açılardan özgün niteliklerini kaybetmişlerdir. Özellikle de II. Dünya Savaşı'ndan büyük hasarla çıkan ve tarihi zenginlikleri dolayısıyla büyük önem taşıyan kentlerde yaşanan kentsel çöküntü, ilgili çevreleri konuyla yakından ilgilenmeye ve çözüm arayışlarına itmiştir (Özden, http://www.istanbul.edu.tr/siyasal, 2001).

Böylelikle, kentin sorunlu alanları olarak görülen alanların yenilenmesi ve bu suretle kente kazandırılması zorunluluğu ortaya çıkmış; hükümetlerin bu konuda geliştirdikleri politikalar ve çeşitli tarihlerde gerçekleştirilen toplantılar, hazırlanan raporlarla kentlerin yenilenme, yeniden canlanma uygulamaları, çabaları başlamıştır.

2.1.1 Yurtdışında kentsel yenileme çalışmaları ve politikalar

Aydınlanma çağıyla birlikte İsveç'te deklare edilen "1666 tarihi anıtlar ve antik eserler bildirisi" ile 1780 Ansbach-Bayreud ve 1790 Württemberg koruma yasaları merkezi otorite de yerleşmeyi sağlamış olan monarşi yönetimlerin korumaya yöneldiklerinin göstergesidir. Bu dönemde koruma topluma mal olmamıştır. Ancak 19. yy'ın başından itibaren kamu çıkarı ile bütünleştirilmeye başlamıştır. XX. Yüzyıl başlarında Fransa, Polonya, İtalya gibi ülkelerde ard arda koruma önlemleri alırken korumanın ancak planlama ile gerçekleşebileceği düşüncesi tartışılmaya başlanmış, anıtsal yapıların çevreleri ile birlikte ele alınması ve tarihi değer taşıyan yapıların, yapı gruplarının korunması ile ilgili ilkeler yasalara girmiştir (Dokumacı 2001).

Avrupa'da 19. yy'ın ikinci yarısından itibaren büyük kitlelerin kentlere göç etmesine neden olan endüstri devrimi, tarihi nitelikli fiziksel dokuda büyük bir tahribata neden olmuştur. Bu durum doğal çevreyle birlikte tarihsel kent dokularına da duyarlılığı arttırmış ve çevre koruma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Polonya'da 1918 tarihli koruma yasasında ortaya çıkan "Tarihi Sit kavramı" 1911 yılında New Orleans'ın tarihi dokusunu korumak için kurulan Vieux Carree komisyonu gelecekte temel koruma ilkesine dönüşecek olan dokunun bütün olarak koruma ilkesinin öncül örnekleridir. A.B.D.'de 1949-1954 tarihli imar yasalarının desteği ile büyük boyutlu kentsel doku tahribatı yaşanmıştır. Özellikle düşük gelirli göçmen gruplarının ve siyahların yaşamakta olduğu mahalleler yıkılmıştır. 1960'dan itibaren ise buna kamuoyu tarafından tarihi kentlerin ve mahallelerin korunması doğrultusunda baskı oluşturulmaya başlanmıştır. İşte bu dönemden itibaren A.B.D.'de her yönüyle kentleri korumak ve canlandırmak için büyük girişimler olmuştur. Amerikan koruma anlayışının en önemli yönü canlandırmaya, yani ölü tarihi kentlere ve terkedilmiş tarihi dokuya bir gelir sağlamaya ağırlık verilmiştir (Dokumacı 2001).

Avrupa ülkeleri ve Amerika'da kentsel yenileme 1950' lerde önem kazanmış ve zaman içinde hak ettiği yeri bulmuştur. 1970'li yıllar kentsel yenileme ile ilgili arayışların, çalışmaların sürdürüldüğü yıllar olarak ifade edilebilir. 1980' lerden bu yana ise, kentsel yenileme ilkesel bazda yerleşmiş, özümsenmiş ve bu yönde uygulamalarla kendini ispat etmiştir. Yasalarda yerini bulan kentsel yenilemenin örgütsel-kurumsal formülleri de oluşturulmuş, böylelikle uygulamada sorunlar yaşanması olasılığının önü kesilmiştir (Özden, http://www.istanbul.edu.tr/siyasal, 2001).

Özellikle Avrupa ülkelerinde 1950-1990 yılları arasında kentsel yenileme kavramı; tamamen temizleme, yeniden inşa etme, kent merkezindeki tarihi alan ve iş alanlarının yeniden canlandırması, kamuya ait evlerin (fakir ve çalışan sınıf için) yeniden planlanmasını kapsamaktadır (Halpern 1995).

Avrupa Konseyi'nin konuyla ilgili olarak yaptığı çalışmaların çerçevesinde 1981 yılında Urban Renewal (Yenileme) başlıklı bir kampanya başlatmış, bu kampanyanın başlığı daha sonra, Urban Renaissance (Yeniden Oluşum) olarak değiştirilmiştir.

Kentlerde yaşam koşullarının geliştirilmesi, kentlerin şimdiki ve gelecekteki rollerinin tanımlanması ve tartışılması, kentsel yaşamın geliştirilmesi için mevcut yasaların uygulanması ve yeni yasal dayanaklar elde edilmesi, kentsel sorunlarla ilgili idari ve teknik yöntemlerin geliştirilmesi gibi temel ilkeleri olan kampanya, pek çok Avrupa kentinin yenilenmesine katkıda bulunmuştur. 1980 ortalarında, tüm Avrupa'da yeniden yapılanma üzerine bilimsel çalışmalar başlatılmış; 1987 tarihinde gerçekleştirilen Bellagio Konferansı, savaş sonrası kentlerinde yeniden yapılanmayı konu alan pek çok farklı disiplini bir araya getirmiştir.1990 tarihinde Avrupa Topluluğu Komisyonu tarafından hazırlanan ve kentsel çevreyi ele alan ''Green Paper''ın (Yeşil Rapor) katkısı ile, Batı Avrupa hükümetleri kentsel planlamaya ilişkin kendi hedeflerini ortaya koymuşlardır. Bu hedefler arasında kentsel alanın yeniden canlandırılması ilk sıralarda yer almaktadır.

1990 ‘da yayınlanan bu rapor, 1993 tarihinde Çevre Bölümünce yeniden düzenlenmiş; ‘’Kent Merkezleri ve Yeniden Gelişim’’ başlığıyla yayınlanmıştır. Bu raporun oluşumunda, hükümetin kentsel alanda yaşam koşullarını ve canlılığını sürdürme ve arttırma çabalarının büyük payı olduğu bilinmektedir (Özden, http://www. istanbul.edu.tr /siyasal, 2001).

Söz konusu raporu, 1994’te ‘’Canlı ve Yaşanılır Kent Merkezleri: Mücadele Toplantısı’’ adlı toplantı ve bu toplantıya ilişkin rapor izlemiştir. Aynı yıl imzalanan Aalburg Sözleşmesi ile, sürdürülebilir kentler oluşturmak üzere ölçütler belirlenmiş; yerel yönetimlere bu amacı gerçekleştirmede üstlenmeleri gereken roller tanımlanmıştır. Bu sözleşme bağlamında oluşturulan ‘’Avrupa Sürdürülebilir Şehirler-Yerleşmeler Kampanyası’’ ile, tüm yerel yönetimler bu kampanyaya katılmaya davet edilmiş ve sözleşmeyi benimseyip imzalamaları öngörülmüştür.

Bu gelişmeler ve çabalar sonucunda kentsel yenilemeye ilişkin kriterler, ilkeler belirlenmeye çalışılmış; hükümetlerin ve yerel yönetimlerin bu konudaki sorumluluklarına dikkat çekilerek, önemli görevler üstlenmelerinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri’nde uzun yıllardır kentsel alanların yenilenmesi, canlandırılması ve geliştirilmesi amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Eyaletler bazında hazırlanan gelişim ve yenileme planları ile kentsel alanların canlandırılması sağlanmaya çalışılmakta, bu konuda politikalar ve stratejiler geliştirilmektedir. Bu çabalar, 1997 tarihli ‘’Amerikan Toplumunu Yenileme Yasası’’nda da yerini almıştır. Bu yasa ile, Amerikan İskan ve Kentsel Kalkınma Departmanı (HUD)‘nın mülkiyetinde bulunan boş ve niteliksiz yapıların, bulundukları alanda yetkili olan yerel yönetimlere devredilmesi olanağı tanınmıştır. Yasaya göre Yerel yönetimler bu yapıları altı ay içinde, kar amacı gütmeyen toplum geliştirme birimlerine satarlar, bu birimler söz konusu yapıları düşük gelirli ailelerin satın alabilmeleri amacıyla elverişli hale getirir, yeniler, restore eder ve satışa sunarlar (Özden, http://www.istanbul.edu.tr/ siyasal, 2001).

Avrupa ülkeleri ve Amerika'nın uzun yıllardan beri sürdürmekte olduğu kentsel yenileme çabaları, aynı zamanda kentsel koruma ilkeleri ile de ilişkilendirilmekte, bütüncül koruma ilkesinin ışığında gerçekleştirilen kentsel yenileme eylemleri, bir yandan kentsel kültür mirasını yakın çevresiyle birlikte koruyup yaşatırken, diğer yandan kentlerin çöküntü bölgelerini ıslah edip, bu alanları, öngördüğü yeni fonksiyonlarla renklendirmeye, canlandırmaya ve kente kazandırmaya yardımcı olmaktadır (Özden, http://www.istanbul.edu.tr/siyasal, 2001).

Avrupa ve Amerika örneklerinde kentsel yenileme; sosyal, ekonomik, ekolojik alanlarda koruma ağırlıklı çabaları içermektedir. Bunun için dünyada görülen kentsel yenileme çalışmaları ve alınan kararlarda koruma kavramı daha çok yer almakta ve kentsel yenileme koruma çalışmalarıyla yapılmaktadır. Fransa'da ilk korumacılık çalışmaları 19.yy'da başlamıştır. 1830'larda ülkedeki anıtların bir envanterinin başlamasıyla 30 Mart 1987'de korumacılıkla ilgili yasa çıkartılmıştır (Dokumacı 2001).

İngiliz koruma politikası ise; büyük objelerin yanı sıra konutların da restorasyonunu ilke edinmiştir. Büyük Britanya'da ilk koruma yasası 1882 tarihlidir ve çeşitli revizyonlarla günümüze kadar gelmiştir. Tarihi mirası koruma yöntemlerine ilişkin politikalardan Ulusal Kültür Mirası Bakanlığı sorumludur. Ama tarihi kentlere ilişkin koruma imar planlarını denetleyen en üst merci Çevre Bakanlığı'dır. Doğal ve tarihi çevrenin korunması kanunlarından; 1972'de 57. madde ile Macaristan anayasası, 1971'de İsviçre, 1960'da Çekoslovakya, 1968'de Demokratik Almanya anayasasında gözlenmektedir. 1975 tarihli Yunanistan anayasasının 24. maddesi ise "Tabii ve tarihi çevreyi korumak devletin zorunlu görevidir. Bu amaçla koruyucu ve önleyici tedbirleri almak mecburiyetindedir" şeklindedir.

Doğu ülkelerine bakılacak olursa; 1977'de başlatılan ve uzun zamana yayılan bir dizi çalışmayı kapsayan, koruma faaliyetlerinde ise kurumsal ve yasal çevrenin gelişimi ile "Planlama-uygulama" faaliyetleri arasında, batı ülkeleri ile benzer bir biçimde bir paralellik ve etkileşim kurulmaktadır.

Uluslararası girişimlerle tarihi değere sahip kent dokusunun tarihsel, arkeolojik, mimari incelemesi ile birlikte ekonomik ve sosyal verileri de değerlendiren bütünleşmiş planlama-koruma düşüncesi kabul edilmiştir. Koruma çalışmalarındaki ortak tutum aşağıdaki gibi özetlenebilir (Dokumacı 2001).

Koruma ile ilgili devlet kuruluşları oluşturulması, koruma ile planlama organizasyonunun bütünleştirilmesi,
Korumayı planlama ile bütünleştirecek özel yasalar çıkartılması,
Korumanın gerçekleştirilmesi için gerekli parasal kaynağın sağlanması,
Korumanın dolaylı olarak gelir getirici aktiviteler ve turizmle eş güdümünün sağlanması,
Koruma sürecine yöre halkının katılımının sağlanmasıdır.

2.1.2 Ülkemizde kentsel yenileme çalışmaları ve uygulanan politikalar

Ülkemizde kentsel yenileme süreci Avrupa ülkeleri ve Amerika'ya göre oldukça geç başlamıştır. Bunun temel nedeni ise; Amerika ve Avrupa ülkelerinde kentleşmenin büyük ölçüde endüstri devrimi sonrasında ve endüstriyelleşme ile bağlantılı olarak ekonomik ve sosyal ilişkiler süreci içerisinde oluşması, ülkemizde ise böyle bir sürecin yaşanmamasıdır. Kentsel koruma bilincinin geç de olsa yerleşmeye başladığı ülkemizde, kentsel yenileme kavramı henüz yeni yeni telaffuz edilmeye başlanmaktadır. Adı geçen ülkeler, kentsel yenileme olgusunu çoktan özümsemiş, ilkelerini ortaya koymuş; yasal, kurumsal ve örgütsel kapsamda gelişmelerle uygulamaya geçmişlerdir. Türkiye'de ise kentsel yenilemenin yasal ya da örgütsel-kurumsal çerçevede yer alması gereken konum henüz belirlenmemiş; hatta bilimsel bir zeminde yeterince tartışılmamıştır. Kentsel yenileme kavramı, son yıllarda ilgili bilimsel çevrelerin söylemlerinde yerini almaya başlamışsa da, henüz son derece cılız olan bu çabaların geliştirilmesi için uzun bir zamana ihtiyaç olduğu açıkça görülmektedir.

Oysa ki hızla gelişen, değişen, yoğunluğu giderek artan ve üstelik kültür mirası açısından da son derece zengin olan büyük kentlerimizde, mevcut potansiyeli değerlendirerek, eskimeye başlayan kentsel alan parçalarını kentlerimize kazandırmak, onlara yeni fonksiyonlar yükleyerek canlanmalarını, gelişmelerini ve ıslahlarını sağlamak, sosyo-kültürel ve ekonomik açılardan kentlerimiz için büyük bir kazanç anlamına gelecektir.

Bu nedenle, kentsel yenilemeye hak ettiği önemi vermek, bu amaç doğrultusunda öncelikle kentsel yenilemenin ilkelerini tartışıp saptamak ve ardından konunun yasal ve kurumsal çerçevesini ortaya koymak yerinde olacaktır. Kentsel yenilemede yetki sorunsalının netleştirilmesi, uygulamaya geçmede en önemli adımlardan biri olacaktır (Özden, http://www.istanbul.edu.tr/siyasal, 2001).

Çöküntü alanlarını tanımlarken de klasik mimar–plancı temelli fiziksel yaklaşımdan kurtularak daha geniş kapsamlı bir dönüşümün tasarlanması gerekmektedir. Çöküntünün nedenlerini tanımlarken nasıl tarihsel, ekonomik ve toplumsal nedenleri sıralıyorsak çöküntünün tanımını da yenilemeli "kentsel yenileme ve dönüşüm" yaklaşımımız da yenilenmeli ve artık dönüşüme uğramalıdır. Bu tanım belli bir meslek grubunun sınırlarını aşmalı ve tüm toplumsal katmanları da kapsamalıdır. Öncelikle yapılması gereken "Kentsel Dönüşüm" kavramının yasal ve toplumsal zemininin oluşturulmasıdır (Çakılcıoğlu ve Cebeci, http://www.kentli.org, 2003).

Ülkemizde de kentsel yenilemeye yönelik yapılan çalışmalarda koruma kavramı (bakım, onarım, restorasyon) ön planda tutulmuştur. Tarihi dokuların korunmasında korumaya yönelik yasal düzenlemeler getirilmiştir.

Türkiye'de kültür varlıklarının korunmasıyla ilgili ilk yasal düzenleme 13 Şubat 1869' da yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnamesi'dir. Değişen koşullar ve gereksinimler doğrultusunda yasa 1874, 1884 ve 1906 yıllarında değişikliklerle genişletilmiştir.

23 Nisan 1906 4. Asar-ı Atika Nizamnamesi, 1912 tarihli Muhafaza-i Abidat Kanunu ve 13 Mart tarihli "Evsar ve Kala-i Atikadan belediyelere, vilayete terk olunacak yerler hakkında kanun" Cumhuriyet döneminde de kullanılmıştır (Ahunbay 1999).

1951'de yurt içinde korunması gerekli mimari ve tarihi anıtları koruma (bakım, onarım, restorasyon) işlerinde uyulacak ilkeleri ve bunlarla ilgili programları saptama, uygulamaları izleme ve denetleme anıtlarla ilgili konularda görüş bildirmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Anıtlar Yüksek Kurulu oluşturulmuştur. Gereksinimlere cevap veremez duruma gelen eski yasalar 25.4.1973 tarihinde yürürlükten kaldırılarak yerine Eski Eserler Kanunu getirilmiştir.

Koruma konusundaki çağdaş gelişmeleri yansıtan bir yapıya sahip olan 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu yurdumuzda tarihi çevrenin doku bütünlüğüyle korunmasına olanak veren ilk yasa olarak koruma tarihimizde önemli bir aşama oluşturmaktadır. Yaklaşık on yıl yürürlükte kalan Eski Eserler Kanunu 21 Temmuz 1983'de kaldırılmış, yerini 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu almıştır (Ahunbay 1999).

1710 sayılı yasadan farklı olarak, 2863 sayılı yasa, koruma ölçütlerine kesin bir zaman sınırı getirmiştir. 6. Maddenin a fıkrasına göre, 19. yüzyıl sonundan sonra yapılmış olan taşınmazların tescil edilebilmesi için özel işlemler gerekmektedir. Başka deyişle, 20. yüzyıl başında yapılmış Art Nouveau yapılar, I. Ulusal Mimarlık Akımı ürünleri ve Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı zaman açısından koruma kapsamı dışında bırakılmıştır. Yasaya göre korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının saptanması Kültür Bakanlığı'nın görevidir. Osmanlı döneminde Vakıflar ve Müzeler örgütü yönetiminde gerçekleştirilen koruma etkinlikleri Cumhuriyet döneminde Milli Eğitim, daha sonra Kültür ve Turizm ve son olarak Kültür Bakanlığı çatısı altında kurumlaşmıştır. Önceleri Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü içinde örgütlenen koruma organları bugün Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü başlıkları altında iki daire tarafından yürütülmektedir.

Türkiye'nin zengin kültürel mirasının bakım ve korunmasının bilimsel yöntemlerle yapılması amacıyla Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak 1984'te Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuarı kurulmuştur (Ahunbay 1999).

2863 sayılı yasa ile Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kaldırılmış ve yerini Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu ve Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulları almıştır.

1990'lı yıllarda kültür mirasının korunması görevini ağırlıklı olarak Kültür Bakanlığı yürütürken, 1983 tarihli 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu ve 1991 tarihli 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına dair kanun hükmünde kararname gereği kültür mirasının bir bölümü milli park ve özel çevre koruma bölgelerinde yer alarak, bunların korunmasında Orman ve Çevre Bakanlıkları da görev ve yetkili kılınmıştır. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü vakıflara ait kültürel mirastan sorumlu olup, çeşitli meslek odaları, vakıflar bu alanda etkinlik göstermiş ve katkı koymuştur (Özdemir 2005).

2000'li yıllarda 90'lardan devralınan eleştiriler ve Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin zorlamaları gibi nedenler, kültürel mirasın korunmasında yeni yasal düzenlemelere yol açmıştır. Bu düzenlemelerin içinde en önemlisi 14 Temmuz 2004 tarihli ve 5226 sayılı yasa ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasasında yapılan değişikliklerdir. Bu değişiklikler, korumaya ilişkin politika oluşturma çabasının yanı sıra, kültür mirasının korunmasında kimi uluslar arası belgelerde yer alan ve dünya örneklerinde uzun süredir var olan ancak Türkiye için yeni denebilecek kavramları da içermektedir. Planların uygulanmasına yönelik olarak Büyükşehir belediyeleri, valilik ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca izin verilecek belediyelerde bürolar kurulması sağlanmıştır. Ayrıca korumada finansal araçların çeşitlendirilmesi çabaları da göze çarpmaktadır (Özdemir 2005).

16/06/2005 tarihli ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması hakkında kanuna dayanılarak Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Kanunun Uygulama Yönetmeliği hazırlanmıştır. Anılan Yönetmelik 14.12.2005 günlü ve 26023 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Can 2005).

Yönetmeliğin amacı, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilerek korunması ve yaşatılarak kullanılması ile ilgili esas ve usulleri düzenlemektir. Yönetmelik, il özel idareleri ve belediyelerce oluşturulacak olan yenileme alanlarının tespitine, teknik alt yapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır. Belediye sınırları dışında ve nüfusu 50.0000'in altındaki belde belediye sınırlarında il özel idaresi; bunların dışında kendi yetki sınırlarında büyükşehir, il, ilçe veya ilk kademe belediyeleri yetkili idare olarak tanımlanmıştır. Yönetmelikte Yenileme alanı: Sit ve koruma alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının içinde, sınırları yetkili idarenin teklifi üzerine Bakanlar Kurulu'nca kabul edilerek belirlenen alanlar olarak adlandırılmıştır (Can 2005).

Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması hakkında kanun ile Yıpranan Kent Dokularını yenileyerek korumayı amaçlayan bu düzenleme, diğer kanunlarla dil ve anlayış açısından bir bütünlük kuramamakta, planlama ve yapılaşma sürecinin parçası olamamakta, günübirlik sorunlara parçacı çözümler bulmak isterken telafisi mümkün olmayan yeni sorun alanları yaratmaktadır (Anonim 2005e).

Özellikle yerel yönetimlerin sihirli bir değnek, kurtarıcı bir formül gibi sarıldıkları, ancak içini dolduramadıkları "Yıpranan Kent Dokularının Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması" adı altına gizlenen "sözde kentsel dönüşüm" kavramı, planlamadan kopuk, sosyal ve ekonomik boyutları bulunmayan, rant baskısı altında yalnızca parçacı fiziksel düzenlemeler tanımlayan, kent parçalarını daha yüksek yapılarla yenileyerek tüm sorunları çözebilme yanılgısı oluşturan niteliğiyle, bilimsel anlamda olması gereken kentsel dönüşümün çok gerisinde kalmıştır (Anonim 2005e).

Kentsel Dönüşümün özellikle İstanbul örneğinden başlayarak kentlerimizin en önemli gündem maddesi haline gelmekte olduğu gerçeği ortadadır. Ancak kentsel dönüşümü, yıpranmış yapıların yıkılarak daha yüksek ve rant amaçlı yapılarla fiziksel olarak yenilenmesi olarak algılayan anlayışın çok büyük sorunlar taşıdığı da açıktır. Nitelikli ve sağlıklı bir kentsel dönüşümün, kent bütünü içerisindeki gereklilikleri ve plan kararları üzerinden, ekonomik ve toplumsal boyutları göz önüne alan, yerel kalkınma-uygarlaşma projesi olarak ve rant odaklı değil kent ve kamu yararı odaklı bir çıkış noktası ile hayata geçirilmesi gerekmektedir. Çözüm gerektiren sorunlar çok boyutlu ve karmaşık iken yasa tasarısı yetersiz, dar kapsamlı ve Koruma Kurulları'nın devre dışı bırakılması hedefine yönelik düzenlemeleri ile ön plana çıkmaktadır. Kısacası, korunması gerekli değerlerimizin yitirilebilmesini engelleyen hiç bir önlem alınmamış, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun sağladığı güvence göz ardı edilmiştir. Noktasal hedeflerin "rantsal dönüşümüne yönelik" bu düzenleme ile, kentlerimizin giderek içinde kalan korunması gerekli kültür varlıklarının, Koruma Kurullarının sorumluluğu dışına çıkarılması hedeflenmiş görünmektedir .

Türkiye'de çevre politikaları tutarlılık, bütünlük ve kararlılıktan yoksundur. Korumacılığın ötesine geçip çevrenin gelişmesini de kapsayan geniş anlamda çevre politikalarına karşı gösterilen ilgi çok yenidir. Ulusal düzeydeki ülke planları, bölge planları, metropoliten alan planları ve kentlerle ilgili çeşitli planlar, eğer kültür ve doğa varlıklarının korunması amacını güderlerse, hem bu planlar arasındaki gerekli koordinasyon ve hiyerarşi kurulmalı, hem de kamu yönetimindeki karar organlarının yetki ve sorumlulukları açısından bu planlarla gerekli bağlantı sağlanmalıdır (Anonim 2005e).

Ülkemizde ulusal düzeydeki planlama, kalkınma planlarıyla yapıldığından, bu planların temel felsefesi olan “kamu sektörü için emredici, özel sektör için özendirici olma”; tarih, kültür ve doğa varlıklarının korunması konusunda başlıca kriter olmalıdır (Anonim 2005e).

Ülkemizde uygulanan kentsel yenileme çalışmalarına ilişkin örnekler

- Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi kentsel yenileme çalışmaları; Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi'nde yaklaşık 100 ha.lık bir alanda, Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Dairesi Başkanlığı tarafından 1982 yılında başlatılan çalışmalarda, uygulama öncelikli proje alanları saptanarak planlanmıştır. Özelliklerine göre bu proje alanlarında koruma amaçlı kentsel tasarım çalışmaları (1/1000 ve 1/500 ölçekler) yapılmıştır.

Bu çalışmalar; Hacıbayram Çevresi, Suluhan Çevresi, Çıkrıkçılar Yokuşu Çevresi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Çevresi, Karyağdı Türbesi Çevresi, Hasırcılar-Osmanlı Kavşağı Bağlantısı ve Eski Hamam Çevresi, Bent Deresi Dolmuş Durakları Çevresi, Akköprü Çevresi gibi özel ve öncelikli alanlarda yoğunlaşmıştır. 1986 yılında açılan "Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenleme Yarışması" Yarışma Şartnamesi'nde ise; 1/500 ve 1/1000 ölçekli planlama çalışmalarının yanı sıra, 1/500 ölçekte bazı alanların düzenlenmesi yarışmacılardan istenmiştir (Tunçer,http://www. haberbilgi.com,1998).

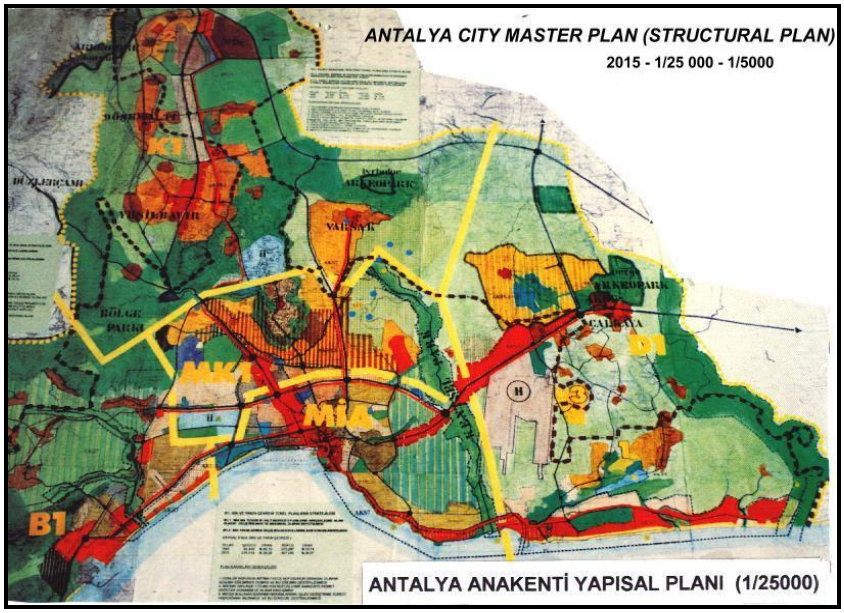
Öncelikli planlama alanları olarak saptanan bu kent kesimleri; düzenlenecek meydanlar; Hükümet Meydanı, Atpazarı Meydanı, düzenlenecek ulaşım bölgeleri; Güvercin Sokak, Çerkeş Sokak, Atpazarı Yokuşu, çevre düzenlemesi yapılacak yapı ve yapı grupları; Hacıbayram Camii, Antik Roma Tiyatrosu, Eski Hamam çevresidir. 1/500 ölçekte düzenlenen meydan, yaya yolu ve tek yapı çevrelerinde önerilen zemin kaplaması, kentsel mobilya (dinlenme grubu düzenlemesi, bank, sokak lambaları, çöp kutuları, çiçeklikler vb.) görsel elemanlara ilişkin detaylar da anılan düzenlemelerle beraber gösterilmesi istenmiştir.

Şekil 2.1'de görüldüğü gibi, 100 ha.lık Tarihi Kent Merkezi'nin önemli, acil müdahale gerektiren kesimlerinin parçacı yöntemlerle ele alınması Ulus'ta etkin olarak kullanılmıştır. Yarışmayı kazanan proje içinde "Kamu Proje Alanları", "Özel Proje Alanları" gibi tanımlarla yaklaşık 19 alt proje belirlenmiştir. Her bir Alt Proje Alanı'nın niteliklerine göre detaylı projelere yol gösterici makro kararlar ve yönlendiriciler verilmiştir. Ayrıca bu projelerin gerçekleştirilmesine yönelik "Rant Koridorları" kavramı oluşturulmuştur. Bu alanların geliştirilmesinden elde edilecek gelir ile Tarihsel Kent Dokusunun korunması ve geliştirilmesi önemli, temel planlama kararıdır (Tunçer, http://www.haberbilgi.com,1998).

Şekil 2.1 Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenleme Projesi

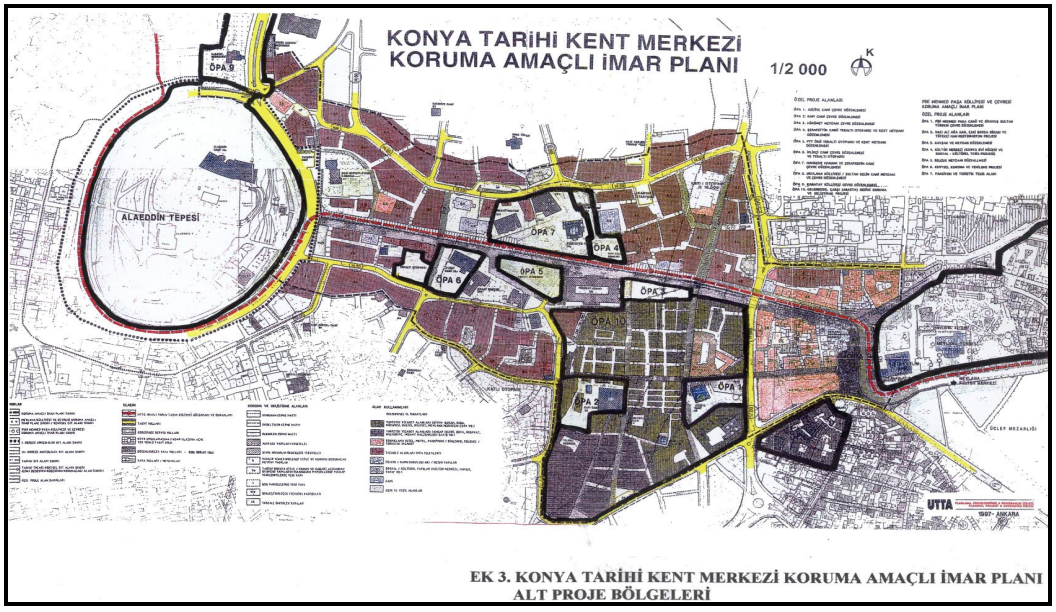
- Antalya Tarihsel Kent Merkezi kentsel yenileme çalışmaları; Antalya Tarihsel Kent Merkezi'nin parçacı olarak ele alınma süreci 1990 yılında açılan "Kalekapısı Kentsel Tasarım Proje Yarışması" ile başlamıştır. Şekil 2.2'de görüldüğü gibi proje kapsamında öncelikle "Şarampol Caddesi Yayalaştırma Projesi" hazırlanarak uygulanmıştır. Tarihsel kent merkezi ile iç içe olan "Balbey Mahallesi" için 1/500 ölçekli Koruma Amaçlı bir plan hazırlanmış, ancak mülkiyete ilişkin birtakım sorunlar nedeniyle uygulanamamıştır. Planın revizyon çalışmaları sürmektedir. Antalya "Kaleiçi Koruma Amaçlı Planlama Çalışmaları"; 1979 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi tarafından başlatılmış, hazırlanan koruma planı 1992 yılında ODTÜ Parlar Vakfı tarafından revize edilmiştir. Bu planlama alanı içinde yer alan "Yat Limanı" Turizm Alanı ilan edilmiş ve Turizm Bankası tarafından hazırlanan kentsel tasarım, rölöve ve restorasyon projeleri ile onarılarak kullanıma açılmıştır. Bu alanda kendi içinde özel proje alanları olan en önemli kent parçasıdır. (Tunçer, http://www .haberbilgi.com,1998).

Şekil2.2 Antalya Anakenti Yapısal Planı

(http://www.haberbilgi.com/bilim/cevre/ mehmet_tuncer, 1998)

- Konya Tarihi Kent Merkezi kentsel yenileme çalışmaları; Konya Tarihi Kent Merkezi Koruma Amaçlı Planlama Çalışmasında' da, geleneksel merkez içinde ayrıntıda, önemli ve öncelikle tasarlanması gereken alanlar "Özel Proje Alanları" olarak belirlenmiştir. 1/500 ve daha büyük ölçeklerde tasarlanması gereken bu proje alanları; Aziziye Cami Çevre Düzenlemesi, Kapu Cami Çevre Düzenlemesi, Hükümet Meydanı Düzenlemesi, Şerafeddin Cami Yeraltı Otoparkı ve Kent Meydanı Düzenlemesi, PTT Önü Yeraltı Otoparkı ve Kent Meydanı Düzenlemesi, İplikçi Cami Çevre Düzenlemesi ve Yeraltı Otoparkı, Mahkeme Hamamı ve Şerafeddin Cami Çevre Düzenlemesi, Mevlana Külliyesi ve Selimiye Cami Meydan ve Çevre Düzenlemesi, Karatay Külliyesi Çevre Düzenlemesi, Geleneksel Çarşı (Arasta) Kesimi Koruma ve Geliştirme Projesidir. Konya Büyükşehir Belediyesi 4, 5, 7 No.lı Özel Proje Alanlarını (Şerafettin Camii Çevresi, Hükümet Meydanı, Tarihsel Mekanlar Platosu, PTT önü yeraltı otoparkı) bir bütün halinde kentsel tasarım, peyzaj ve kent mobilyası projelerini hazırlamaktadır. Alana ilişkin yeraltı otoparkı projesi de hazırlanmaktadır. (Tunçer, http://www .haberbilgi.com,1998).

Şekil 2.3 Konya Tarihi Kent Merkezi Koruma Amaçlı İmar Planı
(http://www.haberbilgi.com /bilim/cevre/ mehmet_tuncer, 1998

2.1.3 Kentsel yenilemede planlama süreci

Hızla gelişen, değişen, yoğunluğu giderek artan ve üstelik kültür mirası açısından da son derece zengin olan büyük kentlerimizde, mevcut potansiyeli değerlendirerek, eskimeye başlayan kentsel alan parçalarını kentlerimize yeniden kazandırmak, onlara yeni fonksiyonlar yükleyerek canlanmalarını, gelişmelerini ve ıslahlarını sağlamak, sosyo-kültürel ve ekonomik açılardan kentlerimiz için büyük bir kazanç anlamına gelecektir.

Bu nedenle, kentsel yenilemeye hak ettiği önemi vermek, bu amaç doğrultusunda öncelikle kentsel yenilemenin ilkelerini tartışıp saptamak ve ardından konunun yasal ve kurumsal çerçevesini ortaya koymak yerinde olacaktır. Kentsel yenilemede yetki sorunsalının netleştirilmesi, uygulamaya geçmede en önemli adımlardan biri olacaktır. Günümüzde mekanın üretim ve tüketim süreçleri birbirinden ayrıldıkça, planlayıcı-tasarlayıcı-uygulayıcı-kullanıcı arasındaki iletişim kurulmadığı sürece yapılan planların uygulanabilir olması olanaksızdır.

Yenilemeye yönelik planlamalarla, planlanan/yenilenmesi düşünülen alanlardaki mekansal değişikliklerin yanında, o çevrede yaşayan insanların yaşamları da – kaçınılmaz olarak- kısmen büyük değişikliklere uğramaktadır. Bu bakımdan kent yenilemesi, halkın planlamaya katılımının en fazla sağlanabileceği/sağlanması gerektiği planlama türüdür. Kent yenilemesi genelde, yenilenmesi gerekli olan alanlarda oturan insanların yaşam koşullarını iyileştirmek, o yörelerin mekansal ve hatta toplumsal sorunlarını gidermek/azaltmak amacıyla yapılır. Buradaki amaç, yenilenme bölgesinde oturan insanı başka yere gitmeye zorlamak değil, o insanı yenileme sürecinde kazanmak olmalıdır (Çakılcıoğlu ve Cebeci,http://www.kentli.org, 2003).

Yani günümüzde yaşadığımız çevre, tarih boyunca oluşan çevrenin bir devamı ve geleceğidir. Tarihsel çevrenin korunması için, geçmişten günümüze dek birikmiş mirasın günümüz insanı tarafından korunması gerekmektedir.

Bu nedenle, günümüz toplumunu oluşturan insan varlığı, birikimleri ve geleceği önemle izlemelidir. Gereken kültür ortamının hazırlanması, gerekirse kültür ortamının oluşturulması planlanmalıdır. Doğanın korunmasından başlayarak, insanlığın ve insanların korunmasına, insanların oluşturduğu tarihsel çevrenin bozulmadan sürdürülmesine kadar özen gösterilmelidir (Çakılcıoğlu, www.kentli.org, 2005).

İçinde yaşamın sürdüğü kentlerde, toplumun gereksinmelerine bağlı olarak değişme istekleri gelişir; koruma bu değişimin denetlenip tarihi karaktere zarar vermeyecek ölçülerde kalmasını sağlamaktır. Yerleşmenin sosyal yapısının değişmesi, ekonomik zorluklar, doğal felaketler bir yerleşmenin gelişimini engelleyebilir veya çökmesine neden olabilir. Tarihi çevreler bugün bakımsızlık, terk, bayındırlık etkinlikleri, rant baskısı gibi çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadır (Ahunbay 1999).

Kimi kentler terk edilerek yıkılmaya mahkum olurken, üzerinde yaşamın sürdüğü yerleşmelerdeki yoğun yapılanma istekleri, yol, altyapı düzenleme çalışmaları, reklam için zemin katlara ve yapıların üstlerine konulan büyük tabelalar ve çarpıcı renklerdeki ışıklı reklam panoları gibi düzenlemeler tarihi çevreyi çirkinleştirmekte ve tarihi dokunun değişip yok olmasına yol açmaktadır. Çevre dokusunu oluşturan bileşenlerin sürekli bakımlarını sağlamak, tahribi en aza indirgeyecek önlemleri almak, günümüz ve gelecek için uygun bir koruma politikası saptamak kültürel varlıklarımızın geleceği açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır.

Tarihi çevre korumanın başta gelen sorunlarından biri değişen dünya ve yaşam koşullarına karşın, tarihi sürekliliğin sağlanamamasıdır. Çevre karakterine uyum kaygısı olmadan, maksimum rant elde etmek için yapılan binalarla kentsel çevrenin görünümü tekdüzeleşmekte, yüzyılların birikimiyle ortaya çıkan tarihi sokak perspektifleri yok edilmektedir. Tarihi çevrenin korunmasında ikinci önemli sorun bakım, onarım ve sağlıklaştırma için gerekli maddi ve teknik desteğin bulunamamasıdır. Diğer bir önemli konu ise tarihi çevrede yaşayanların bu çevreyi tahrip etmeden geleceğe aktarabilecek istek ve bilince sahip olmamalarıdır (Ahunbay 1999).

Tarihi çevrelerin korunmasında tek başına mekansal kullanımlar ortaya konulmamalı kentsel yenilemeye yönelik planlama çalışmaları da ortaya konulmalıdır. Bu planlama çalışmaları bir yandan tarihsel çevreleri korurken diğer yandan kente ve kentin güncel gereksinimlerine yeni fonksiyonlar kazandırmalıdır.

Özellikle tarihi çevrelerin korunmasında ele alınacak kentsel yenileme çalışmaları belirli plan aşamalarına göre düzenlenmelidir. Kentsel yenilemede planlama süreçlerini kısaca aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

1- Kentsel yenileme planlarının yapılacağı bölgelerinin belirlenmesi: Kentsel yenileme planlarının yapılacağı bölgelerinin belirlenmesi, planlama sürecinin ilk aşamasıdır. Kentte zamanla eski işlevlerini kaybederek, eskimiş, yıkılmaya yüz tutmuş alanların, kent parçalarının tarihi geçmişleri de incelenerek zaman kaybetmeden bu alanlarda kentsel yenilemeyle ilgili planların yapımına başlanmalıdır. Zamanında alınan plan kararları, bu bölgelerde yapılan planlama yanlışlarının ortaya konulması, kentin diğer bölgelerinde aynı konumlarda bulunan bölgelerin aynı sorunlarla karşılaşmadan bu alanlara müdahale edilmesini kolaylaştıracaktır.Tahribe uğramış ya da uğraması olası olan bölgelerin ön tespitlerinin yapılması kuşkusuz farklı araştırma yöntemleriyle olabilir. Bunlar öncelikle toplumsal, ekonomik ve fiziksel veriler bir arada değerlendirilerek çıkan sonuçların geçmişten geleceğe bütüncül bir yaklaşımla ve plancı sezgisiyle yorumlanması, sentezlenmesi olabilir, kısa-orta-uzun vadeli çalışma programları yapılmalı çözüm yöntemleri geliştirilmelidir. Günümüzdeki planlamalarda kent merkezlerine sadece ticaret veya hizmet fonksiyonu verilmesi yaygın olarak yapılan bir uygulamadır. Kent merkezlerine sadece böyle bir fonksiyon vermek bu merkezlerin gece nüfusunu sıfırlayarak bu bölgelerde çöküş sürecinin başlamasına neden olabilir. Bu nedenle yapılan planlamalarda işlevlerin birbirleriyle iletişimi ve etkileşimi koparılmadan bütüncül bir planlama yaklaşımı geliştirilmelidir.

2- Kentsel yenileme komitesi: Kentsel yenileme projelerinin gerçekleştirilmesi, yerel yönetimlerin önderliğinde uzmanlar, merkezi yönetim, özel şahıslar ve yerel halka kadar uzanan bir katılım grubu ile gerçekleştirilmelidir.

Oluşturulacak bu komite uzman ve yerel yönetim ile yerel halk arasında köprü vazifesi görmelidir. Bu komite sadece planlama aşamasında değil plan uygulama aşamasında da görev başında olmalıdır. Ancak bu komiteler oluşturulurken bu bölgelerden farklı kazançlar sağlamak isteyen rant sahiplerinin komite içindeki dağılımına dikkat edilmeli ve kent merkezleri için yapılacak çalışmalarda bu grupların baskılarına karşı önceden önlemler alınmalıdır.

3- Kentsel yenileme alanı olarak seçilen alanlara ait fiziksel tespitler: Kentsel yenileme alanı olarak seçilen alanlardaki yapıların durumu, özellikleri, tarihi yapıların ve özgün sokak dokularının belirlenmesi, boş alanların tespiti, teknik altyapı ve ulaşım ağı, sosyal yapı profili gibi kriterler belirlenmelidir.

4- Kentsel yenileme yapılacak alanlardaki mevcut sorunların saptanması: Bölgedeki sorunların saptanmasında yerel kaynakların kullanılması daha doğru sonuçlara ulaştıracaktır. Bölgede yaşayan halkla doğrudan yapılacak görüşmeler de sorunların ve taleplerin belirlenmesinde etkili olacaktır.

5- Toplumsal ve Ekonomik Planların Yapılması: Kentsel yenileme çalışmaları sırasında ortaya çıkabilecek herhangi bir sorunu çözmek amacıyla fiziksel planlamanın yanında bu planlamadan etkilenen yerel halkın aile, meslek, semte bağlılık durumlarını göz önüne alarak bir toplumsal plan yapılması zorunludur. Toplumsal plana koşut olarak yenileme bölgesinin ekonomik planının da yapılması gereklidir

6- Toplumsal ve ekonomik planla desteklenmiş fiziksel planın uygulamaya konması: 1/5000 ve 1/1000 ölçekler çöküntü alanlarındaki dönüşüm planları için yetersiz ölçekleridir. Bu tür planlamalar çok daha alt ölçeklerde Kentsel Tasarım ve mimari ölçeklerinde beraberce düşünülerek yapılmalıdır.

7- Bilgi Akışının ve Ulaşılabilirliğin Hızlandırılması: Günümüz koşullarında bireylerin resmi kurumlardan bilgi alması, değerlendirmesi, mevcut mevzuat ve altyapı nedeniyle zor ve uzun bir süreç olmaktadır. Günümüzde iletişim olanaklarının artması, kentlerin hızlı bir biçimde bilgi teknolojisinin etkisi altına girmesi, hizmet ve ticaret sektörünün hızlı bir biçimde sanal dünyaya kayması bilgiye erişimi kolaylaştırmakta ve artık kentsel yenileme / dönüşüm çalışmalarının altyapısı sayısal ortamda hazırlanmalı veri girişi ve bilgi akışı ile de bu iletişim ortamı desteklenmelidir. Bu, bireylerin bilgiye ulaşma, bilgi ekleme gibi hareketliliğini arttırarak halkın katılımını ve projelerin daha da sahiplenilmesini sağlamıştır (Çakılcıoğlu ve Cebeci, http://www.kentli.org, 2003).

2.2 Kentsel Yenileme ve Peyzaj Mimarlığı

"Peyzaj Mimarlığı" biyolojik temele dayalı arazi kullanımı ve planlama ilkelerini belirten bir bilim dalı; yararlı, işlevsel ve güzel bir çevre yaratma sanatıdır. Günümüzde bu konunun insan yaşamı için gerekliliği yalnızca estetik düşüncelere dayalı olarak değil çevrenin korunması, bakımı ve onarımı bakımından işlevsel yönü de önem kazanmaktadır (Öztan 2000).

Peyzaj mimarlığı ile diğer tasarım meslekleri arasında önemli farklar vardır. Mimarlar, öncelikle binalar ve çeşitli amaçlar için kullanılan yapılar tasarlarlar. Mühendisler bilim prensipleri doğrultusunda yollar, köprüler ve genel faydalı yapılar tasarlarlar ve inşa ederler. Şehir plancıları, tüm şehir ve bölgelerin gelişmeleri için geniş bakış açıları sağlamaktadır. Peyzaj mimarları, tüm bu tasarım mesleklerinin her birine dokunuşlar yaparlar, bu mesleklerin taşıdığı her bir unsuru bir araya getirirler. Peyzaj mimarları; mimarların, mühendislerin ve şehir plancılarının çalışma bilgilerindeki unsurları toplayarak alan içinde pratik ve estetik bir bağlantı oluştururlar (Anonim 2005a).

Peyzaj mimarlığını diğer meslek gruplarından ayıran diğer önemli bir unsur ise canlı materyali de kullanmalarıdır. Bitkileri sadece görsel bir obje olarak değil, fizyolojik, morfolojik ve habitus özelliklerinin de bilinip, planlama ve tasarımında yeşil dokuyu farklı özellikleriyle ele almalıdır.

Aynı zamanda mevcut yeşil dokunun tarih içerisindeki oluşum sürecini iyi irdelemeli ve gerektiği yerlerde korumaya – yenilemeye yönelik planlama çalışmalarında karar mekanizması içerisinde yer almalıdır.

Kent merkezinde tarihi dokuya aykırı, yeni ulaşım aksları ve otopark uygulamaları, yeni kullanımlardaki (depolama, sanayi, küçük sanayi vb.) yoğunluk artışı, geleneksel doku içinde korunması gerekli anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin tahribine, yıkımına yol açarak bu değerlerin zamanla terk edilmesine ve unutulmasına neden olmaktadır (Tunçer, http://www.haberbilgi.com,1998).

Bu tarihi kent merkezlerinin yeniden ele alınıp, özgün dokularının korunarak yeniden canlandırılması, sağlıklaştırılmasında kentsel yenileme en iyi koruma yöntemidir. Kentsel yenileme bu alanlara çeşitli kimlikler katma görevini farklı meslek gruplarının yardımıyla yapmaktadır. Bu meslek grupları; kentin planlanması gerekli alanları için şehir plancıları, yeni yapıların yapımı ve eski tarihi dokuların korunup, restorasyonu için mimar ve restoratörler, tarihi eserlerin saptanmasında arkeolog, doğal ve tarihi çevrelerin-dokuların korunması ve gelecek nesillere en iyi şekilde korunarak bırakılması için peyzaj mimarlarına görev düşmektedir. Peyzaj mimarları özellikle bu konularda strateji geliştirme, planlama, tasarım, uygulama, bakım ve izleme aşamalarının tümünde birden yer alabilecek ender mesleklerden biridir. Peyzaj mimarlığı meslek disiplini yenileme çalışmalarında; kent silueti, kent imajı ve kent peyzajına ilişkin stratejik kararların üretilmesinde, anıtsal ağaç ve yeşil dokuların tespiti, kültürel öneme sahip yeşilin tespiti, koruma kararları, ekolojik etkileri ve yenileme alanı içindeki rekreasyonel alanlara ve ekolojik öneme sahip alanlara gelebilecek pozitif ve negatif etkiler ile negatif etkilerin en aza indirgenmesi kararlarının verilmesinde önemli rol oynar. Bunun için koruma planlarında yapı – parsel ilişkileri, bakı noktaları, vista, panorama, koruma kararları, peyzaj ve çevre düzenlemelere ilişkin kararlarda peyzaj mimarlığı meslek disiplinlerinin görüşleri alınmalı hatta bu konularda birebir çalışmalar yapılmalıdır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

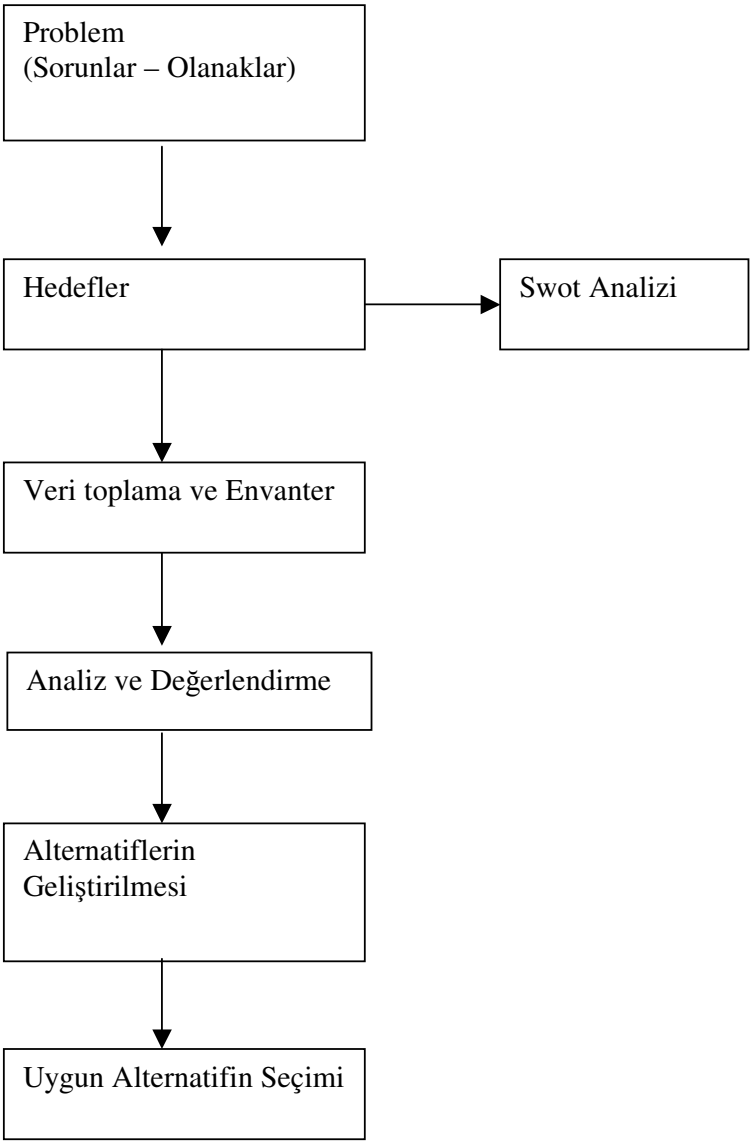
3.1 Materyal

Çalışmanın materyali Ankara Garı – Ankara Kalesi aksı üzerindeki özgün tarihi doku ile bu dokuyla bağlantılı olan yapılar (dini, idari, resmi, sivil yapılar), yollar, meydanlar, yeşil alanlar ve diğer fiziksel elemanlardır. Bu çalışma kapsamında Gar-Kale aksı üzerindeki kent dokusu incelenmiş ve yardımcı materyaller olarak çalışmada:

- Alanla ve kentsel yenileme ile ilgili daha önce yapılmış tez, araştırma ve incelemeler,
- Yurtiçi ve yurtdışından temin edilen makale ve yayınlar,
- Ankara ile ilgili Cumhuriyet öncesi ve sonrasına ait çeşitli ölçeklerdeki imar planları, harita ve fotoğraflar,
- Hava fotoğrafları ve çeşitli bilgisayar programlarından yararlanılmıştır.

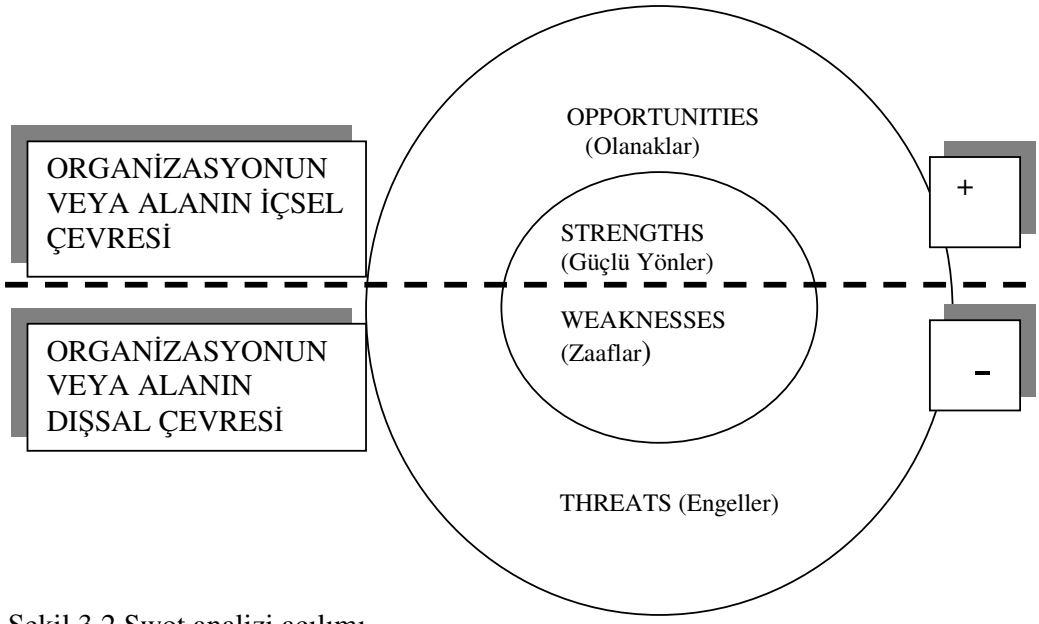
3.2 Yöntem

Ankara Garı – Ankara Kalesi aksı örneğinde özgün kent dokusuna yönelik kentsel yenileme çalışmasının Peyzaj Mimarlığı açısından irdelenmesini amaçlayan çalışmanın yöntemine ilişkin planlama aşaması Şekil 3.1'de verilmiştir. Bu yöntem çerçevesinde öncelikle kentsel yenileme çalışmasına yönelik bir problem analizi yapılmıştır (şekil 3.5).

Şekil 3.1 Planlama aşamaları (Orjinal 2006)

Problemin belirlenmesinde, sorunların ve fırsatların tanımlanmasında SWOT analizi kullanılmıştır. SWOT analizi güçlü olan yönlerin ve zaafların tanımlanması, fırsatların ve engellerin gözden geçirilmesi konusunda en etkin yöntemdir. SWOT yöntemiyle yapılacak bir analiz çalışmasında üzerinde çalışılan konuya odaklanılarak hangi noktalarda güçlü olunduğunun ve hangi olanaklara sahip olunduğunun saptanması mümkündür. SWOT güçlü yönlere odaklanılmasına ve zaafların azaltılması yönünde çalışmaya ve fırsatlardan yararlanılmasına yardımcı olacaktır (Barış 2002).

Şekil 3.2 Swot analizi açılımı

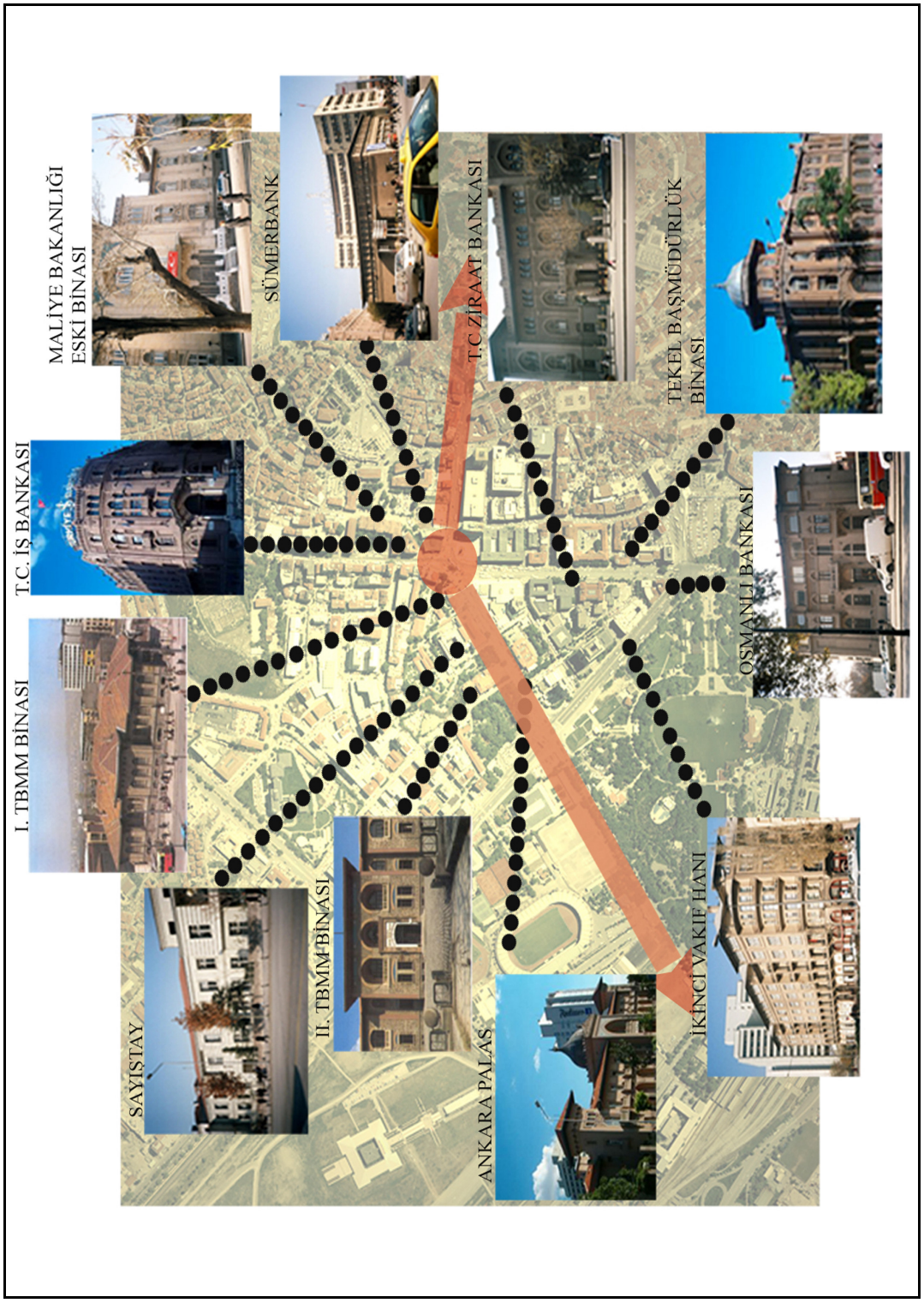
Ayrıca alanla ilgili sorunların belirlenmesiyle ilgili problem analizi yapılmıştır. Problem analizinde ana sorun, sorunun nedenleri ve bu sorunların neden olduğu sonuçlar çıkartılmıştır.

Çizelge 3.1 Swot analizi örnek çalışması (Orjinal 2005)

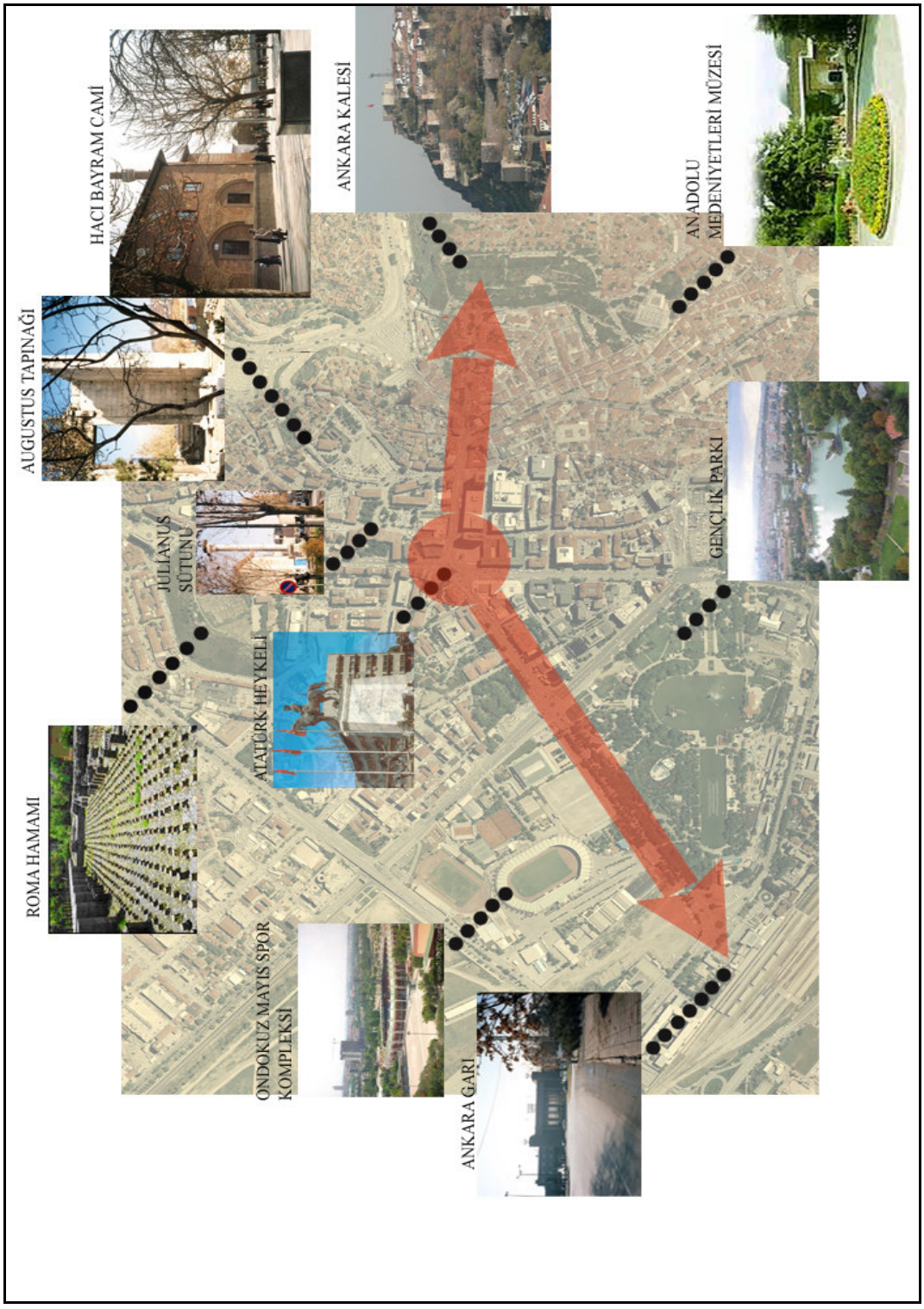
Ulus Tarihi Kent Merkezi Özgün Dokusunun Bozulması – İşlev Eksikliği Konusunda Bir SWOT Analizi	
GÜÇLÜ YÖNLER / OLANAKLAR	ZAAFLAR / ENGELLER
Ulus'un Cumhuriyetle ve Kurtuluş Savaşıyla ilişkisi	Hatalı ve yetersiz planlama
Zengin tarihi – kültürel miras	Politik baskılar
Tarihi kent merkezi	Görev ve yetki karmaşası
İlk idari yapı merkezi	Yasal / yönetsel boşluklar
İlk yerleşim yeri	İmar planı değişiklikleri
Valilik, Merkez Bankası ve çeşitli bankaların genel müdürlükleri gibi kurumsal yapıların varlığı	Aşırı nüfus artışı
Farklı idari yapı gruplarının varlığı	Spekülasyonlar

Çizelge 3.1 Swot analizi örnek çalışması (devam)

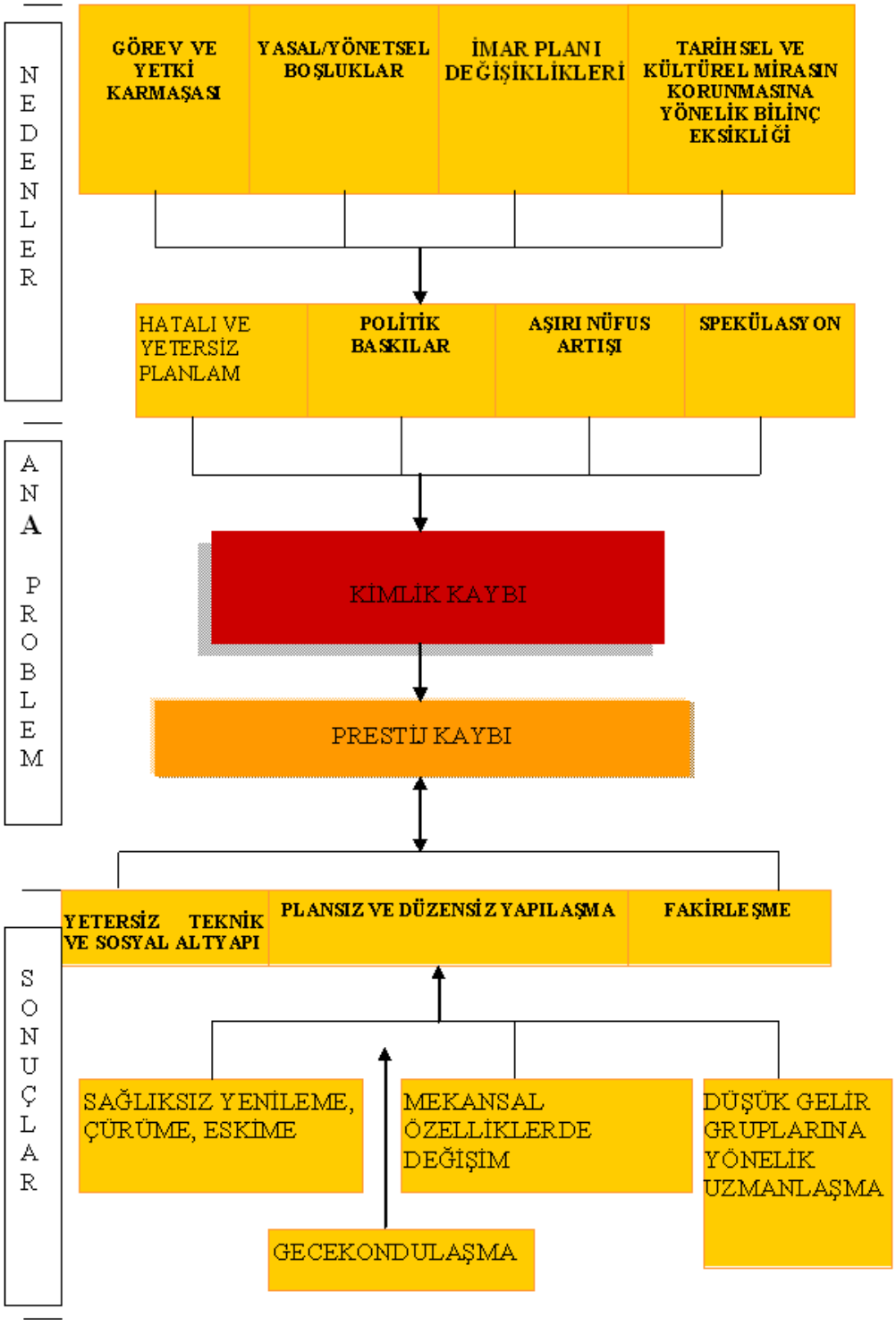
Önemli ticari merkez	Yetersiz teknik ve sosyal altyapı
Kentin simgesel bir niteliğe sahip ilk Kent Parkı (Gençlik Parkı)	Taşıt fazlalığı
Kentin ilk önemli aksının hala varlığını ve kullanırlılığını koruyor olması	Trafik yoğunluğu **(Araç+Yaya)**
Önemli kullanımların bulunduğu bölge (Opera, Müzeler, Stadyum, Tiyatrolar, Sayıştay, Kültür Bakanlığı vb.)	Bilinçsiz koruma - yenileme
Aksı tanımlayan simgelerin varlığı (Gar, Heykel, Kale, Ankara Palas gibi)	Kullanım gruplarındaki değişim
Değişik gelir seviyelerinin buluşmasını sağlayacak kullanım ve özellikler	Yaya- taşıt karmaşası
Ulaşım ve ulaşabilirliğe yönelik kolaylıklar	Hizmet dallarındaki değişim
Modern ve nostaljik kullanımları barındırması	Organize edilmemiş yaya-taşıt trafiği nedeniyle kullanıma yönelik riskler
Kentin en önemli dini yapılarından birisinin bu bölgede yer alması	Toplu taşıma sisteminin düğüm noktası olması
Son yıllarda artan bilinçlenmeye paralel olarak bölgeye yönelik yatırım ve çalışmaların artması	Taşıt öncelikli trafik akışı nedeniyle yayaların kullanımına yönelik olanakların yeterince yaratılmamış olması
	Hatalı planlama ve uygulamalar nedeniyle tarihsel yapıların kişiliksiz yapılar tarafından kuşatılmış olması
	Yayalara yönelik yeni olanakların yaratılabileceği boş mekanların bulunmaması

Şekil 3.3 Ankara Kalesi – Ankara Garı aksı üzerindeki tarihi dokular
(Orjinal 2006)

Şekil 3.4 Ankara Kalesi – Ankara Garı aksı üzerindeki tarihi dokular (Orjinal 2006)

Şekil 3.5 Problem Analizi (Orjinal 2006)

Alan ile ilgili sorunları ve olanakları tanımladıktan sonra hedef oluşturularak uzun ve kısa vadeli hedefler konulmuştur. Hedef belirleme kültürel ve politik sistemlere bağlı olsa da hedefleri belirlerken bunlardan etkilenecek insanları bu sürece katmak zorunludur. Ulus tarihi kent merkezinde sorun ve olanakların belirlenebilmesi için şekil 3.3 ve şekil 3.4'de Ankara Kalesi – Ankara Garı aksı üzerindeki ve yakın çevresinde aksla görsel ve tarihi ilişkisi olan alan ve yapılar çıkartılmıştır.

Tarihi kimliğini kaybetmiş ve kentsel tahribe uğramış Ulus tarihi kent merkezinin tekrar eski canlılığının kazandırılması hedeflenmektedir. Tarihi kent merkezi için önerilen değişimler; tarihi dokuya zarar vermeyecek, tarihi sürekliliği sağlayacak ve kentsel peyzaj ile uyumlu olacak bir kentsel yenileme ve koruma anlayışı içinde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Ulus tarihi kent merkezine yönelik sorunları aşağıda başlıklar halinde ortaya konulmuştur.

a. Ulaşımdan kaynaklanan sorunlar
b. Sosyo – Ekonomik sorunlar
c. Planlamadan kaynaklanan sorunlar
d. Yasal / Yönetsel boşluklardan kaynaklanan sorunlar
e. Teknik ve altyapı eksikliğinden kaynaklanan sorunlar
f. Kentsel peyzaja yönelik sorunlar

a. Ulaşımdan kaynaklanan sorunlar
- Trafik fazlalığı
- Yaya – taşıt karmaşası
- Toplu taşıt yoğunluğu
- Uygunsuz durak yerleri

b. Sosyo – Ekonomik sorunlar
- Aşırı nüfus yığılmaları (kırsal göç)
- Kullanım gruplarının değişimi
- Hizmet alanları ve Merkezi iş alanı değişimi

- Gecekondulaşma
- Ekonomik şartlardaki değişim
- İşsizlik
- Düşük gelir gruplarına yönelik uzmanlaşma

c. Planlamadan kaynaklanan sorunlar
- İmar planı değişiklikleri
- Plansız ve düzensiz yapılaşma
- Modern mimari – tarihi doku uyuşmazlığı
- Sağlıksız, bilinçsiz onarım ve yenileme çalışmaları

d. Yasal / Yönetsel boşluklardan kaynaklanan sorunlar
- Görev ve yetki karmaşası
- Politik baskılar
- Spekülasyonlar
- Tarihi Koruma ve Kentsel Yenilemeyle ilgili yasal boşluklar
- Koruma politikalarındaki yetersizlik
- Uzmanlaşmış kadro eksikliği

e. Teknik ve altyapı eksikliği kaynaklanan sorunlar
- Yetersiz altyapı
- Kent mobilyalarının tahribi – Vandalizm

f. Kentsel peyzaja yönelik sorunlar
- Hava kirliliği
- Gürültü ve çevre kirliliği
- Bilinçsiz kullanıcı
- Yeşil doku eksikliği
- Bitkisel doku tahribi
- Peyzaj elemanlarının özgün dokuya uygun kullanılamaması

Analiz ve değerlendirme aşamasında; alanla ilgili verilerin değerlendirilmesi, saptanan sorunların analizi ve değerlendirilmesi, tarihi dokunun yeniden canlandırılarak kullanımının sağlanması amacıyla hangi çalışmaların yapılacağı belirtilmiştir.

Önerilerin geliştirilmesi aşamasında; alan ile ilgili gerekli veri toplama, envanterden sonra analiz ve değerlendirme yapılıp, sorunların giderilmesi ve tarihi kent merkezinin özgün dokusunun korunması için öneriler geliştirilmiştir. Böylelikle problemlerin nasıl çözümleneceğine dair kavramsal modeller / senaryolar üretilmiştir.

4. BULGULAR

4.1 Ulus'un Ankara İçindeki Konumu ve Önemi

1930'lu yıllarda Heykel-Opera yönüne bakış
1.Bankalar Caddesi
2.100.Yıl Çarşısı
3.Merkez Bankası
4.T.C.Ziraat Bankası
5.Tekel Binası
6.Ulus İşhanı

Şekil 4.1 1930'lu yıllarda gelişen Ulus (Anonim 2000)

Seyahatnamelere göre Ankara kenti 16. yüzyılda kale çevresinde kurulmuş kent görünümündedir. Kale yüksek tepe üzerinde ve surla çevrilmiştir. Kent bu tepe etrafında düzensiz olarak ovaya uzanmıştır. Kent etrafında büyük bahçeler vardı. Nüfusu Türkler, Ermeniler ve Rumlar oluşturmuştur. En kalabalık grup Türklerdir. Seyahatnamelerde en çok Ankara keçisinden ve Ankara Kalesi'nden söz edilmiştir. Tarihi Ankara'nın görünümü ve yerleşimler hakkında en iyi bilgiler Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ndedir. Seyahatnamede; Ankara Kalesi ve yüksek surlarından; Hacı Bayram Veli cami ve türbesinden, ayrıca sofu üretimi ve tiftik keçilerinden bahsedilmiştir. 16. yy. ve 19. yy. Ankara'ya gelen önemli seyyahların yazılarına bakıldığında, Ulus ve çevresinin, Ankara için Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllardaki ve bugünkü kadar değilse de önemli olduğu anlaşılmaktadır. Ankara, tarihin en eski dönemlerinden beri çeşitli uygarlıkların yaşama yeri olmuştur (Eyice 1972).

Cumhuriyet Bulvarı Stadyum/Gar Aksı
1.Bugünkü Gençlik Parkı'nın bulunduğu alan
2.Ondokuz Mayıs Spor Kompleksinin bulunduğu alan
3.*Dolmuş Durakları*

Şekil 4.2 1930'lu yıllarda İstasyon Caddesi'nden görünüm (Anonim 2000)

Bu yaşayış toplumun kültürel, ekonomik ve sosyal yaşamına da yansımıştır. Ticarette özellikle tiftik keçisinin tüylerinin kullanılmasıyla yapılan ürünlerin (sofu üretimi) pazarlanması ve satışında gayrimüslimler söz sahibi olmuştur. Rum, Ermeni ve Yahudi mahalleri kurulmuş ve bu azınlıklar kendi kültür ve inanışlarına yönelik yapılanmalara gitmişlerdir. Ulus kent merkezine bakıldığında bu dönemi yansıtan bazı kilise ve sinagogların kalıntılarının hala korunduğu görülmektedir. Bu da Ulus tarihi kent merkezinin önemini bize göstermektedir. Çünkü daha sonra kurulan yeni kent merkezlerinde böyle karma kültürlerin eserlerine rastlanmamaktadır.

Başkent olmadan önceki dönemde Ankara'nın Kale önünden bugünkü Ulus'a uzanan bir kent merkezine sahip olduğu bilinmektedir. Bu yapı, kentin 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetsel merkezi haline gelmesi ve Ankara'nın yepyeni üretim, hizmet ve ticari işlevler yüklenmesiyle birlikte bir değişime uğramaya başlamıştır. Bu dönemde kent merkezinin Ulus ucunun, istasyon bağlantısı ve çevresinde henüz yapılaşmamış alanların varlığı nedeniyle önem kazandığı söylenmektedir (Kayasu ve Yaşar 2003).

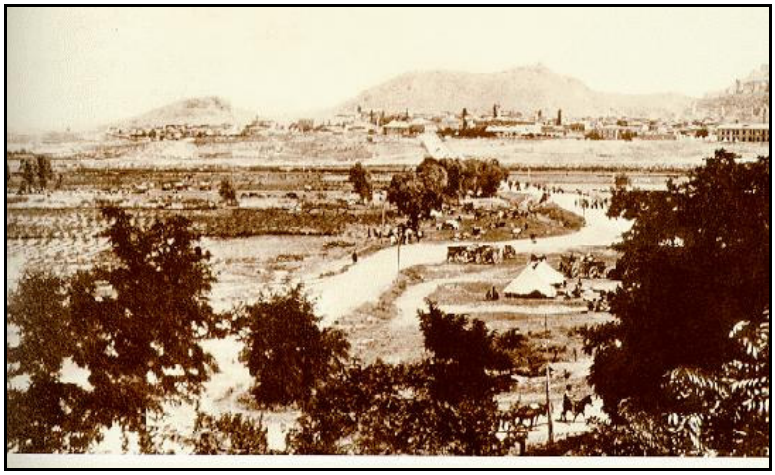
Cumhuriyetin ilk yıllarında ise Ulus büyük bankaların, yazıhanelerin yanı sıra barların-restoranların da bulunduğu Ankara'nın tek önemli ticaret merkezi olarak göze çarpmaktadır (Gökçe 2003).

Ankara'nın kuruluşundan bugünkü konumuna bakılarak bir başarı grafiği çizildiğinde, bu indili çıkıntılı çizelgede ilk doruk noktasına Roma devrinde, ikincisine ise Osmanlı İmparatorluğu'nun 17. yüzyılında rastlıyoruz. Şehrin üçüncü yükseliş dönemi de Cumhuriyetin başkent olarak seçilmesinden bu yana geçen dönemdir (Tankut 1990).

4.2 Ankara Planlama Süreçlerinde Ulus

4.2.1 Jansen planı öncesi dönem (1923-1932)

1920'lerin başında, zengin bir geçmişe sahip, fakat ekonomisi zamanla gerileyerek neredeyse çökmüş, 20-25 bin nüfuslu, fizik yapısı yangınlar ve bakımsızlıktan oldukça yıpranmış, harap görünümlü küçük bir Orta Anadolu kenti olan Ankara' nın yazgısı kökten değişmiştir (Bademli 1994).

Şekil 4.3 1920'li yıllarda Gençlik Parkı'nın bulunduğu alan (Anonim 2000)

1920'li yıllardan Ankara İmar Planı yürürlüğe konulmasına kadar geçen süre içerisinde; Geleneksel doku içindeki yangın yerlerinin imarı, Ulus çevresinde yapı faaliyetlerine hız verilmesi, Ulus-Sıhhiye, Ulus-İstasyon, Ulus-Samanpazarı gibi belli başlı bağlantıların geliştirilmesi ve kentin elektrik, havagazı, su ve kanalizasyon gibi altyapı sorunlarının çözümü hep ayrı ayrı düşünülmüş ve birbirinden kopuk projeler halinde uygulamaya geçilmiştir (Anonim 1987).

Bir başka deyişle, Jansen Planı'nın yürürlüğe konmasına kadar Eski Ankara plansız bir şekilde parça parça imar edilmeye çalışılmıştır. Ancak burada hatırlanması gereken önemli bir nokta vardır. Söz konusu imar çalışmaları "yenileme" yoluyla gerçekleştirilmemiştir. Yani yapmak için yıkmak veya eskileri onarmak gibi tutumlar yerine, eski yapı stokunu ellememek, boş alanların değerlendirilmesiyle geleneksel dokuya ek ya da yamalar yapmak yolu benimsenmiştir. O günün koşulları altında kendiliğinden şekillenmiş böyle bir imar anlayışının geleneksel dokuyu, dolaylı da olsa, koruyucu etkileri olacağı açıktır.

Başkent Ankara'nın imarı çerçevesinde ilk önce 16 Şubat 1924 gün ve 417 sayılı yasa ile kentsel yönetim konusu gündeme gelmiştir. Bir yandan yürürlükteki 1882 tarihli Ebniye Yasası'nı aşmak, öte yandan da Eski Ankara, Yeni Ankara, Ankara'nın imarında merkezi ve yerel yönetim arasındaki işbölümünün boyutları, ucuz konut ve arsa sunumundaki kamunun rolü, kamulaştırma, kamulaştırmada değer tespiti ve spekülasyon gibi konularda yoğunlaşan politik çekişmeleri sonuçlandırmak gerekiyordu. Bu amaçla 24 Mart 1925 günlü ve 583 sayılı yasa çıkarılmıştır (Bademli 1994). 583 sayılı yasa ile Sıhhiyede 400 hektarlık bir alan kamulaştırılmıştır. Eski ve Yeni ikiliğinin somutlaşması yönünde atılan bu ilk adım 1925 yılında Heussler Firmasında çalışan Lörcher'e Sıhhiye için bir plan hazırlatılması ve buna bağlı olarak başlatılan dar kapsamlı bir uygulama olmuştur. Burada vurgulanması gereken nokta, daha çok o günlerin konut sorununa bir çözüm olarak düşünülen Sıhhiye gelişmesinin Yeni Ankara'yı kurma ve dolayısıyla Eski ve Yeni Ankara ikiliğini başlatma açısından önemidir.

Bu durum Başkent Ankara'nın bir bütün olarak planlanması gerektiği görüşünü kuvvetlendirmiş ve sonuç olarak 1927'de Jausseley, Brix ve Jansen arasında kısıtlı bir imar planı yarışması düzenlenmiştir. Ankara İmar Planı yarışması 1928 yılı içinde tamamlanmıştır. Yarışmayı kazanan Jansen'in yarışma projesinden farklı olarak hazırladığı kesin imar planı, 1932'de onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca 28 Mayıs 1928'de 1351 sayılı yasayla Ankara şehri İmar Müdürlüğü kurulmuştur (Bademli 1994).

4.2.2 Jansen planı dönemi (1932-1957)

1928'de yarışmaya sunulan projeden 1932'de onanarak imar planına gelene kadar Jansen'in geleneksel dokuya yaklaşımı oldukça değişmiş gözükmektedir. Yarışmaya sunduğu proje ve raporda Jansen'in Eski Ankara'dan çok Kaleyi vurguladığı, hatta Kaleyi kent gelişmesinin odağı yapan bir yaklaşımla geleneksel dokuyu yer yer zedeleyen ve spekülatif baskı altına koyan kararlar önermiştir. Jansen Ankara'ya bir korumacıdan çok bir imarcı olarak yaklaşmıştır. Oysa geçen sürede Jansen bir korumacı olmuş, Eski Ankara'nın bir bütün olarak korunmasını düşünmeye başlamıştır. Yeni Ankara'nın gelişmesini ön plana almıştır (Anonim 1987).

Şekil 4.4 Geleneksel Ankara evleri -1940 (Anonim 2000)

Şekil 4.5 Jansen Planı (Anonim 2004c)

Jansen planında Eski Ankara'da imar hareketlerinin yanı sıra koruma konusunu da gündeme getirmiş ve bir "Protokol Alanı" önermiştir. Ancak, eski Ankara'nın imarı için dahi istekli olmayan kamu yeni Ankara'nın imarı için ayırdığı kaynakları Kale ve yakın çevresini korumak, restore etmek gibi amaçlar doğrultusunda harcayacak değildir. Nitekim Protokol Alanı kağıt üstünde kalır ve eski Şehre el sürmemek önerisi, eski Şehre, restore etme ve koruma amacıyla dahi el sürülmemesi kısacası sırt çevrilmesi biçiminde uygulanmıştır (Anonim 1987).

Plan uygulamasının özellikle Ulus kent merkezine ulaşamaması, kendi başına ve düzensiz gelişmelere neden olmuştur.

Yenilenmesi gerekli alanlar yenilenmediği için bu kesimler konut dışı kullanımlara açılmıştır. Bunun yanı sıra, eski şehrin çevresinde gecekondulaşma hareketleri artarak sürmüş ve bu kesim düşük gelir gruplarına terk edilmiştir (Tunçer 2001).

Kesin İmar Planı'nın 1932'de onanmasından 1950'lere gelene kadar birçok uygulama yapılmıştır. Ankara'nın şekillenmesi tümüyle Jansen'in senaryosuna bağlı kalmamıştır. Planla birlikte planı değiştirmeye dönük girişimler de çoğalmıştır. Spekülatif eğilimler, temelde genç Cumhuriyetin güçlü bürokrat kesiminden kaynaklanmaktaydı. 1938 yılında bir 1/10.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hazırlandı. Ne var ki, spekülatif baskılardan bunalan Jansen, söz konusu çalışmadan hemen sonra, 1938 yılının başında, "Planın altından imzamı silebilirsiniz" diyerek sahneden çekilmiştir (Bademli 1994).

Kuşkusuz, Jansen Planı'nı zorlayan spekülatif talepler kentin beklenenden çok hızlı nüfus artışı göstermesinden güç almaktaydı, Jansen'e kentin 1978 nüfusunu 300 bin dikte ettirilmiştir. Oysa, Ankara 50 yılda ulaşacağı tahmin edilen bu nüfus düzeyine 25 yılda, yani 1950'lerin başında ulaşmış, gecekondu olgusu 1940'ların son yarısına doğru kente damgasını vurmaya başlamıştır.

1939 sonrasında , hızla nüfusu artan ve gecekonduları yoğunlaşan başkentte spekülatif eğilimler daha da körüklenmiş ve 1950'lerin ilk yarısı sona erdiğinde, planı olduğu halde sanki plansız gelişmiş izlenimi bırakan Ankara için yeni bir imar planı hazırlamak kaçınılmaz olmuştur. Nitekim, Ankara İmar Müdürlüğü, yeni bir imar planı elde etmek amacıyla 1955'te uluslararası bir yarışma açmıştır (Bademli 1994).

Cumhuriyetin ilk yılları ve ilk yapılaşma dönemlerini yabancı devletler de takip etmekteydi. Ankara'ya Cumhuriyetin ilk yıllarında gelen yazarlar Ankara'nın bu yıkık, harap hali karşısında büyük bir hayal kırıklığına uğramış, eski başkentin görkeminden sonra yeni kurulmaya çalışılan başkent için olumsuz yazılar yazmışlardır. Daha sonra ise planlı dönemlerle birlikte yeni gelişen Ankara'yı büyük bir şaşkınlıkla seyretmişler, gelişen Ankara'ya övgüler yağdırmışlardır (Şimşir 1988).

4.2.3 Uybadin-Yücel planı dönemi (1957-1969)

1955 yarışmasını Raşit Uybadin ve Nihat Yücel'in hazırladığı proje kazanmıştır. Yarışmaya sunulan projeyi esas alan Uygulama İmar Planı 1957'de onanarak yürürlüğe girmiştir. Ama, Uybadin-Yücel Planı bir anlamda ölü doğmuştur. İlk olarak plan kentin 2000 yılında 750 bin nüfusa ulaşacağı varsayımına göre hazırlanmıştı ki, bilindiği gibi Ankara daha 1965'e gelmeden bu sınırı aşmıştır. Sonra İmar Müdürlüğü planın kesinlikle belediye sınırları içinde kalmasını şart koşmuştu ki, bu kısıtlama çok geçmeden bir yandan da belediye imar planı sınırları dışında kaçak veya görece serbest yapılaşma eğilimlerini körüklemiştir. Ayrıca, Uybadin-Yücel Jansen Planına yapılmış ek ve değişiklikler yanında, o günlerde söz konusu olan önemli yerleşme ve kentsel altyapı yatırım kararlarını birbirine uyuşturan bir çerçeve olmanın ötesine geçememiş, gelecek gelişmelerin yönlendirdiği dar bakış açılı bir plan olmuştur.

Uygulama İmar Planı bir yandan Temmuz 1965 tarihinde kabul edilen 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun yapılmasını zorladığı 1968 tarihli Bölge Kat Nizamı Planı; öte yandan da, İmar Planı değişiklikleri ve büyüklü küçüklü Mevzi İmar Planları yoluyla yapılan ekler sonunda tanınmaz hale gelmiştir.

Burada, sık sık değiştirilen Bölge Kat Nizamı Planı yoluyla sağlanan yoğunluk artışlarının, zaten yetersiz olan kentsel sosyal ve teknik altyapı hizmetlerine yaptığı olumsuz etkilere özellikle işaret etmek gerekir (Bademli 1994).

Bölge Kat Nizam Planı (1961) uygulamalarında, bir önceki plandaki yoğunlukların arttırıldığı, tarihi çevreye uygun olmayan gabariler (6-8-10 Kat) verildiği, küçük parsellerin birleştirilerek taban alanlarının arttırıldığı görülmüştür. Eski Ankara, ana caddeler boyunca çok katlı bloklar ardında sıkışıp kalmış; kullanım değişikliği, çevre kalitesinde düşüş, sosyal dönüşüm, doğal yıpranma ile bölüntü ve eklentilerle çöküntü bölgesi niteliği kazanmıştır. Yapılan imar uygulamaları da planla öngörülen gelişme yönünde koruma ya da ıslah amaçlı olamayıp, tamamen yıkıp yenilemeye yönelik olmuştur (Tunçer 2001).

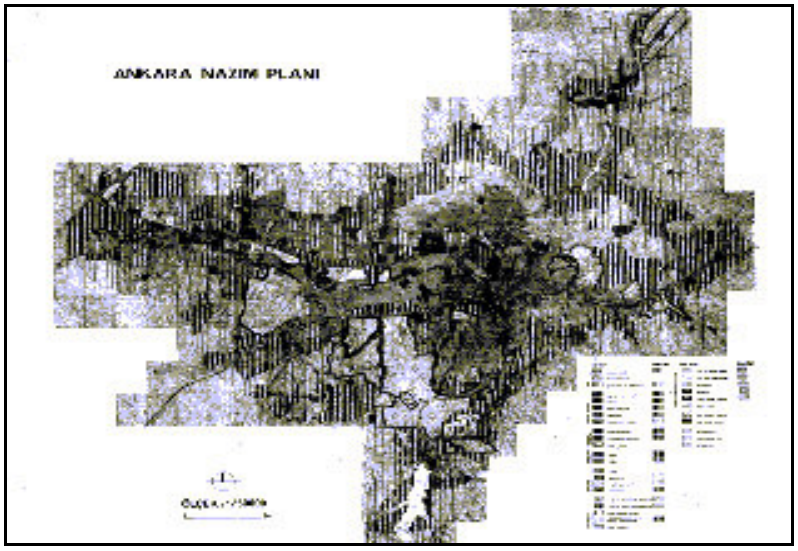
Kuşkusuz, Uybadin-Yücel Planı bir ölçüde de olsa uygulanmıştır, ama planın gecekondu bölgeleri, Eski Ankara ve Ulus çevresi gibi uygulanamayan kesimlerinin genişliği, değiştirilerek uygulanan parçalarının çokluğu, plan sınırları içindeki yoğunluk artışları ve en önemlisi, plan sınırları dışında beliren gelişme eğilimlerinin güç ve yaygınlığı daha 1960'larda başkent Ankara için yeni planlama girişimlerini kaçınılmaz yapmıştır (Bademli 1994).

Bu görev, 1969 yılında İmar ve İskan Bakanlığı bünyesinde kurulan Ankara Metropoliten Alan Nazım Plan Bürosu (AMANPB)' na düşmüştür.

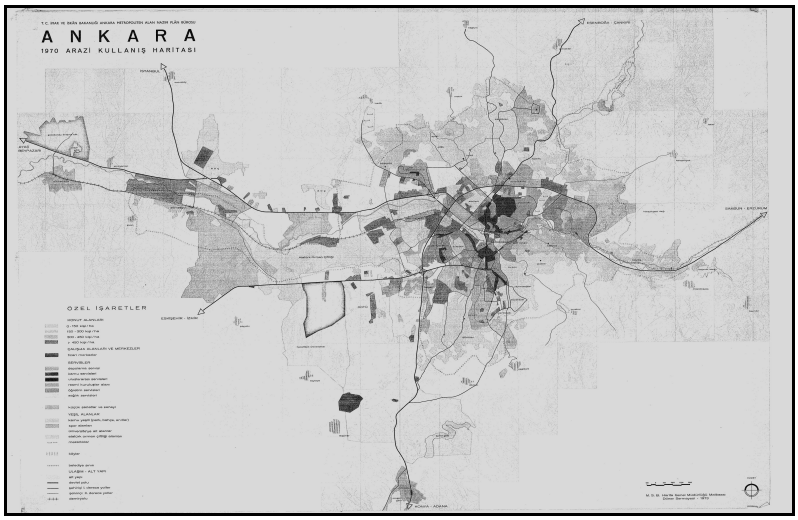
4.2.4 Ankara Metropoliten Alan Nazım Plan Bürosu (AMANPB) dönemi (1969-1984)

AMANPB 1970-1975 yılları arasında yürüttüğü kapsamlı Ankara araştırmaları sonunda 20 yıl perspektifli bir Nazım Planı Şeması geliştirmiştir. 1982 yılında onanarak "Ankara Metropoliten Alan Nazım Planı" adıyla yürürlüğe giren bu şema, adı üzerinde, bir Uygulama İmar Planı değildi. 1968 Bölge Kat Plan Nizamı ve o güne kadar gerçekleştirilmiş plan değişiklikleri ile Mevzii Planlar yürürlükte bulunmaktaydı (Bademli 1994).

Görüldüğü gibi, AMANPB Planı, bir imar planı deyiminden çok, yapısal plan denebilecek yeni bir planlama anlayış ve sürecini gündeme getirmiştir. Hazırlanan çoğu Mevzii İmar Planı ve İmar Plan Değişikliği, Nazım Plan Şeması doğrultusunda biçimlendi. 1982'de Nazım Planın onaylanmasını izleyen iki yıl içinde AMANPB'nun etkinliği giderek azalmış; Büroda odaklanan planlama diyalogu yerine politik kanallardan plan değiştirme olgusu yeniden gündeme gelmiş ve sonunda Büro kapatılmıştır. 1935 sonrası Jansen Planı ve özellikle Uybadin-Yücel Planı dönemlerinin tersine, AMANPB deneyimi, planlamanın kenti yönlendirebildiği bir dönem olmuştur. Bu plan Ulus-Kızılay ikilemine, Eski Ankara'ya önemli akslar boyunda kendiliğinden biçimlenen sanayi öbeklerine ve örgütlü konut ve sanayi girişimlerine olumlu önerilerde bulunmuştur (Bademli 1994).

Şekil 4.6 Ankara Nazım Planı

Şekil 4.7 Ankara Arazi Kullanış Haritası-1970

Ne var ki, AMANPB'nun anılan başarıları Nazım Planı dışı bazı gelişmeleri önleyememiş; büro dışında biçimlenen eğilimler nedeniyle, zamanla istenmeyen gelişmeler doğurmuştur. Yani, planlamanın kenti yönlendirmesinde en önemli engel, spekülasyondur. Özel mülk sahipleri, mülkleri üzerine çöken kentsel gelişme kaynaklı rantların çoğalmasını beklemekte; artan fiyatlar ise kent makro formunu istenmeyen yön ve biçimlere sokabilmektedir. Bu durum Nazım Plan Şeması ve Nazım Plan Bürosu üzerindeki politik basıları da arttırmıştır.

Bu dönemde, Ankara Belediyesinin Planlama çalışmalarını da unutmamak gerekir. Belediye 1970'lerin ilk yarısında Başkanlık Danışma Kurulları yoluyla İmar Müdürlüğü'nden bağımsız planlama çalışmaları yapmaya başlamıştır. Bu eğilim 1977-1980 döneminde Belediye bünyesinde bir Planlama Biriminin kurulmasıyla noktalanmıştır (Bademli 1994).

4.2.5 Büyükşehir Belediyesi (ABŞB) planlama dönemi (1983 sonrası)

1983 sonrası dönemde Ankara'daki kentsel planlama çerçevesi önemli ölçüde değişmiştir. İlk olarak, 1970'lerin başarılı AMANPB kapatılmış, bu Büro, Ankara Büyükşehir Belediyesi (ABŞB) bünyesinde kurulan Metropoliten Planlama Dairesine aktarılmıştır. Sonra, önemli plan uygulama yetki ve olanaklarıyla donanlı Ankara İmar Müdürlüğü de, özel yapısını yitirmiş; ABŞB'nin bir dairesi olmuştur. Kuşkusuz, planlama çerçevesindeki bu değişiklikler, Ankara Belediyeleri (Ankara Büyükşehir ve beş ilçe belediyesine) büyük sorumluluk yüklenmiştir. Geriye baktığımızda, plan yapma, plan onama ve plan uygulama konularındaki görev, yetki ve olanaklarının çeşitli odaklara dağıtılmasının kentsel sorunların sahipliği üzerindeki olumsuz etkilerini de görülmüştür. AMANPB kent sorunlarına sahip çıkarak planlar hazırlamıştı ama, ne plan onaylama yetkisi, ne de plan uygulama gücü olmadığından, hazırladığı planlar sahipsiz kalmıştır. AİM, hem plan yapma hem de plan uygulama gücüne sahipti ama, ne planlara ne de kent ve sorunlarına sahip çıkmıştır.

İmar ve İskan Bakanlığı, konumu gereği yapılan planları sadece onaylamış; uygulamaları ise oluruna bırakmıştır. Ankara Belediyesi ise, kent ve sorunlarının asıl sahibi olarak bir yandan plan üretmeye, öte yandan da plan uygulamaya çalışmıştır ama, diğer kuruluşlarla ilişkilerde sık sık pürüzler çıkmış; bu pürüzler mali olanaksızlıklarla birleşerek işlerin yürümesini engellemiştir (Bademli 1994).

Nitekim, Ankara'nın başkentlik işlevlerini yükümlenmesiyle yoğunlaşan spekülatif baskıların ağırlık merkezini kaydırmak geleneksel kent dokusu içindeki "yenileme" istemlerini azaltmış, ama durduramamıştır.

Eski yapı stoku ve eski dokunun yok olmasına set çekmiş, ama "işlev değiştirme", "kullanım yoğunluğu arttırma" ve "onarmadan kullanma" gibi kira gelirlerini çoğaltıcı yolları kapatamamıştır. Bir başka deyişle, Eski Ankara üzerindeki spekülatif baskılar, hacmi daralmış, gücü azalmış ve yönü değişmiş eğilimler olarak sürüp gitmiş; tarihi çevreyi yavaş yavaş yıpratıp, niteliklerini bozmuştur (Anonim 1987).

4.2.6 Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin tarihsel çevreyi korumaya ilişkin çalışmaları

Ulus kent merkezine ilişkin Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı, Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanları ile Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıkları Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 12.4.1980 gün ve A-2167 sayılı kararı ile belirlenmiştir. Söz konusu karar ile Ulus yöresinde kimi alanlar Sit Alanı ilan edilmiş ve alana ait koruma planının elde edilmesi için yarışma çıkarılmıştır (Günay, http://www.ulusgirisimi.org, 2005).

Anılan planda; Yenileme Ağırlıklı, Koruma Program, Koruma Ağırlıklı Islah Program Alanları olmak üzere üç program alanına ayrılmış ve her bir program alanı için mülkiyet, yapılaşma, işlevlendirme, çevre düzenlemesi, projelendirme - uygulama hükümleri getirilmiştir. Ayrıca bu program alanlarında; Kamu Proje Alanları (KPA), Kamusal Projeler (KP), Koruma Amaçlı Toplulaştırma/Kamulaştırma Parselleri (KT), Yeni Yapılaşma Amaçlı Toplulaştırma/Kamulaştırma Parselleri (YT) olarak "Kamu - Özel Proje Paketleri" yer almıştır.

İlerleyen süreç içinde ise Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi 14.01.2005 gün ve 210 sayılı kararı ile /1000 ölçekli Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı'nın kapsadığı alanı da kapsayan bir bölgedeki tüm planları iptal etmiş ve "Ulus Tarihi ve Kültürel Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı" diye bir bölge tanımlamıştır.

Aynı kararda Hal ve Modern Çarşı'yı kapsayan 6 numaralı Kamu Proje Alanı (KPA6) ayrıca belirtilerek iptal edilmektedir.

Bu karara gerekçe olarak da; ilk sit kararının alındığı 1980 yılından itibaren Ulus Tarihi Kent Merkezinde köklü değişim/dönüşüm sağlanamadığından mevcut dokudaki yapılar yıkılmaya, yıpranmaya yüz tutmuş, alan mezbelelik bir görünüm kazandığı, Eski kent dokusunun kullanılarak yaşatılan bir tarihi merkez haline getirmek amacıyla hızlı, hayata geçebilecek güncelleştirilmiş yeni bir "Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı" oluşturma ihtiyacı doğduğu ve 5272 Sayılı Belediye Kanunu'nun 73. maddesinde "Büyükşehir Belediyeleri, Büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri ve il belediyeleri ile nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyeler; kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulanabilir" denilmiştir (Anonim 2005b).

Alınan kararla, Ulus Atatürk heykeli etrafındaki 100. Yıl Çarşısı, Ulus Şehir Çarşısı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Anafartalar Çarşısı yıkılarak Atatürk Anıtı'yla bütünleşecek bir kent meydanı oluşturulması planlanmaktadır. Alınan diğer bir kararla da, Anafartalar caddesi üzerindeki Büyükşehir Belediyesi Binası (Taş Bina), Perakende Hali, Modern çarşısı ele alınarak, bu bölgenin de yıkılarak büyük bir otoparkla alışveriş merkezi oluşturulması kararı alınmıştır (Tunçer 2005).

Projenin üç ayağı olduğunu kaydedilmiştir; Birincisi Kale Projesi, diğeri Hacıbayram Projesi, üçüncüsü de belediyenin Anafartalar Caddesi'ndeki taş binası, Perakende Hali ve Modern Çarşı alanını kapsayacak Ulus Çarşı Projesine yıl içinde başlanacağı belirtilmiştir (Anonim 2005d).

Belediyenin Ulus binasını, Modern Çarşı'yı, Perakende Hali'yle Anafartalar Çarşısı arasında kalan bütün çarşıları kapsayan proje ile bu çarşıların yıkılıp yerine modern bir Ulus Çarşısı yapılacağını belirtilmiştir. Çarşının alt katında hal ve otoparklar, üst iki katının çarşı, en üst katın ise büro veya otel yapılmasını planlanmıştır.

Ulus Tarihi Kent Merkezi Projesi'nin Kültür Bakanlığı ile beraber yapılacağını ifade edilmiştir. Burada yapılacak en önemli işin Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin büyütülmesi olduğunu, müzede şu anda 6 bin eser sergilendiğini, 180 bin eserin depolarda saklandığını belirterek, Müze büyütüldüğünde dünyanın en büyük müzelerinden birisi haline geleceği planlanmaktadır (Anonim 2005d).

Ulus tarihi kent merkezi içinde yer alan 100. Yıl Çarşısı, Ulus Şehir Çarşısı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Anafartalar Çarşısı Ulus'un tüm geleneksel dokusuna uymadığı için bu alanların tekrar elden geçirilmesi gereklidir fakat yıkılan alanlara büyük otoparklı alışveriş merkezlerinin yapılması yanlış bir karardır. Yapılan yeni yapılar Ulus'un tarihi kent merkezi karakteriyle uyumlu değildir ve Ulus'u daha da çözümsüzlüğe sürüklemektedir. Bunun için yapılacak yapılar tarihi kent merkezi ile uyumlu olmalıdır.

Şu anda ise Ulus Tarihi Kent Merkezi için tam bir yetki karmaşası vardır. Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin almış olduğu kararın iptali için Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Başkanlığı ve sivil toplum örgütleri dava açmıştır. Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı proje müellifleri de kararın durdurulması için Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na bir rapor hazırlamıştır. Büyükşehir Belediye Meclisi'nin Ulus Planı'nı iptal etme kararını takiben, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu ile Kültür Bakanlığı Hukuk Müşavirliği arasında bir dizi yazışma başlamıştır. Mart 2005 de Koruma Bölge Kurulu söz konusu Meclis kararının Bakanlık Hukuk Müşavirliği tarafından incelenmesi ve Kurul kararlarında esas alınması gereken yasal dayanakların bildirilmesini istemiştir (Günay vd. 2005).

Belediye Meclisi'nin 14 Ocak 2005 tarihli Ulus Planı'nı iptal karar tarihinden bu yana bir sene geçmiştir. Koruma Bölge Kurulu ile Hukuk Müşavirliği arasındaki yazışmalar devam etmektedir. Yazışmalardan Ulus'taki uygulamaların durduğu anlaşılmaktadır. Koruma Bölge Kurulu'nun tereddütleri devam etmekte ve yazışmalar sürmektedir. Hukuk Müşavirliği'nin çok açık görüşlerine rağmen Ulus Planı'nın iptal kararı kabul edilmiş olduğu izlenimini yaygınlaşmakta ve plansız olağan bir durummuş gibi davranılmaktadır (Günay vd. 2005).

Belediye aradan geçen bu sürede Ulus'un da içinde bulunduğu alanı hem Kentsel Dönüşüm Alanı hem de Yenileme Alanı ilan etmiştir. Gazete ve televizyonlarda Belediye tarafından bazı proje çalışmalarının başlatıldığı haberleri dolaşmaktaysa da Koruma Bölge Kurulu'na sunulmuş veya Meclis tarafından onaylanmış bir proje ya da plan yoktur (Günay vd. 2005).

4.2.7 Ulus tarihi kent merkezinin kent kimliğine yönelik gelişim süreci

Demiryolu ile şehrin doğrudan bağlantısını sağlayan İstasyon Caddesi'nin Karaoğlan Çarşı Caddesi (Anafartalar Caddesi) ile kesiştiği nokta olan Taşhan Meydanı'nın (Ulus Meydanı) gelişimi, Cumhuriyet ilanı sonrasında büyük hız kazanmıştır. Daha önce, kışın çamurdan, yazın da tozdan geçilmeyen meydana 1924 yılında arnavut kaldırımı döşenmiştir. Meydanın adı daha önceleri "Hakimiyet-i Milliye" daha sonra da "Ulus Meydanı" olarak değiştirilmiştir (Tunçer 2001).

Eski Ankara'nın dış surlarının kapıları hangi büyük kente giden yola bağlanıyorsa, o kentin adıyla anılmıştır. Çankırıkapı, İstanbulkapı, İzmirkapı, Erzurumkapı gibi...Dış surlar zamanla yıkılmış, ama kapıların adları o semtlere birer hatıra olarak kalmıştır (Sağdıç 1993).

1932'de onanan Jansen planında Ulus bölgesinin merkez olarak ele alındığı kararlardan anlaşılmaktadır. 1950'li yıllara gelindiğinde Ulus çekirdek merkez haline gelmiş ve bu merkeze saplanan Dışkapı, İskitler, Sıhhiye uzantıları yeni işlevler üzerinde yoğunlaşmış, Çıkrıkçılar, Samanpazarı, Kale önü uzantıları geleneksel işlevler ağırlıklı olmak üzere öne çıkmıştır.

Kısaca Cumhuriyet öncesindeki iki uçlu merkezin, Ulus çekirdeğine saplanan birkaç merkez uzantısına dönüştüğünü söylemek mümkündür. Ancak özellikle 1940'lı yılların ikinci yarısından sonra kent merkezi önemli değişimler geçirmeye başlamıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşının etkileri kent merkezinin farklı bir şekilde gelişmesinin nedenlerinden ilki olarak öne çıkmıştır.

Diğer bir önemli neden 1945'ler sonrasında kırdan kente göçteki artışla birlikte alt gelir gruplarının Ulus çevresine yerleşmesidir. Sonuç olarak Ulus'un yeni ve prestijli işlevlere olan çekiciliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Özellikle bu durumda kamu, elçilikler, üniversite gibi işlevlerin yerleştiği Yenişehir ve Kızılay'ın önemi artmaya başlamıştır. Kızılay finans merkezi olma işlevini de yitiren Ulus'un yanında merkezi iş alanı özellikleri taşıyan ikinci merkez olarak ön plana çıkmaya başlamıştır. 1970'lerde Kızılay'a doğru gerçekleşen kent merkezi dönüşümünün tamamlandığını söylemek mümkündür. Bu dönemde yeni merkezi iş alanları işlevlerinin Kızılay tarafından üstlenildiği ve Ulus'un alt gelir gruplarına yönelik bir merkez konumunda olduğu söylenebilir. 1980'lerde benzer bir şekilde karar merkezleri, prestij ticaret ve seçkin hizmetler Kızılay bölgesinde yoğunlaşmış, kırsal bölgeye yönelik ticaret ve hizmet işlevleri ile toptan ticaret ve depolama Ulus merkez bölgesine yoğunlaşmıştır (Kayasu ve Yaşar 2003).

Başkent Ankara'nın günümüze kadar izlenen gelişim sürecinde, planlama ve yatırımların ağırlığı yeni bir şehir kurulması, Başkent Ankara'nın eski şehir üzerinde değil eski şehrin yanında gelişmesi yönünde olmuştur. Bunun sonucunda Yenişehir ve Modern Merkez "Kızılay" ortaya çıkmıştır. Ulus Tarihi Kent Merkezi ise, gerekli detaylı plan ve uygulamadan yoksun kalmış, günümüzdeki plansız, düzensiz yapısı oluşmuştur (Anonim 1986).

1930'lara gelene kadar Başkent Ankara'yı bir bütün olarak içeren bu alan, 1980'lerde nüfusu yaklaşık 20 kez artan ve yayıldığı saha 50 kat genişleyen Ankara Metropolitan'ın alt bölümlerinden biri haline gelmiştir. Tarihi kent dokusunun, içinde barındırdığı kentsel işlevler ve sosyal grupların yanı sıra, mekansal özellikleri de değişmiştir. Toplumsal açıdan önem ve prestij yitirme, fakirleşme, düşük gelir gruplarına dönük işlevlerde uzmanlaşma; fiziksel açıdan ise sağlıksız yenileme, çürüme ve eskime gibi dönüşümler oluşmuştur. Özendirme, planlama, mali olanak sağlayarak onarım yapma ve koruma vb. gibi yöntem ve araçların kullanıldığı bir tarihi çevre koruma politikası tam olarak gerçekleştirilememiştir.

Geleneksel kent dokusu çoğu yerde kendi haline terk edilmiş, Ulus çevresinde yenilenemeyen ve onarılamayan kesimlerde konut dışı kullanımlar yoğunlaşmış, bu alanlar birer "Çöküntü Bölgesi" haline gelmiştir (Anonim 1986).

Ankara'nın günümüzdeki bünyesi incelendiğinde ise, hem konut alanları, hem işlevler açısından ikili bir yapı gözlenmektedir. Bir yandan gecekondu-ruhsatlı konut, öte yandan merkez işlevlerinin odaklaştığı Ulus-Kızılay ikilemi bu ikili yapının açıkça algılanmasına olanak vermiştir. Kentin daha modern, göreli olarak daha zengin kesimi, Kızılay'dan güneye uzanan Atatürk Bulvarı'nın iki yanında uzanan bir dilimde yer almakta, "Modern Merkez" Kızılay'da odaklaşmakta ve yukarı grupla beraber güneye doğru gelişme eğilimi sunmuştur. Buna karşılık daha fakir ve geleneksel kesim ise, kuzeyde Ulus-Samanpazarı merkezinde odaklaşan biçimde gelişmiştir (Anonim 1987).

Ulus tarih içinde çeşitli dönüşümlere maruz kalsa da bazı özelliklerini günümüzde de korumuştur. Ulus içinde yaşanan dönüşüm sonunda gelir gruplarında ki değişim ticarete de yansımıştır, bu merkezler yerlerini toptan alışveriş alanlarına bırakmıştır. Ulus bölgesi içinde şekil 4.8, 4.9 ve 4.10 görüldüğü gibi Çıkrıkçılar Yokuşu, Samanpazarı, Suluhan ve Hal çevresi ile bunlara bağlı olarak gelişen ara sokaklar çeşitli kesimlerin ihtiyaçlarını karşılayacak işlevleri bünyesinde bulundurduğu için, toptan ve ucuz alışverişlerin yapıldığı yerler olarak günümüzde hala önemini korumaktadır.

Şekil 4.8 Ankara Toptancı Hali (Orjinal 2004)

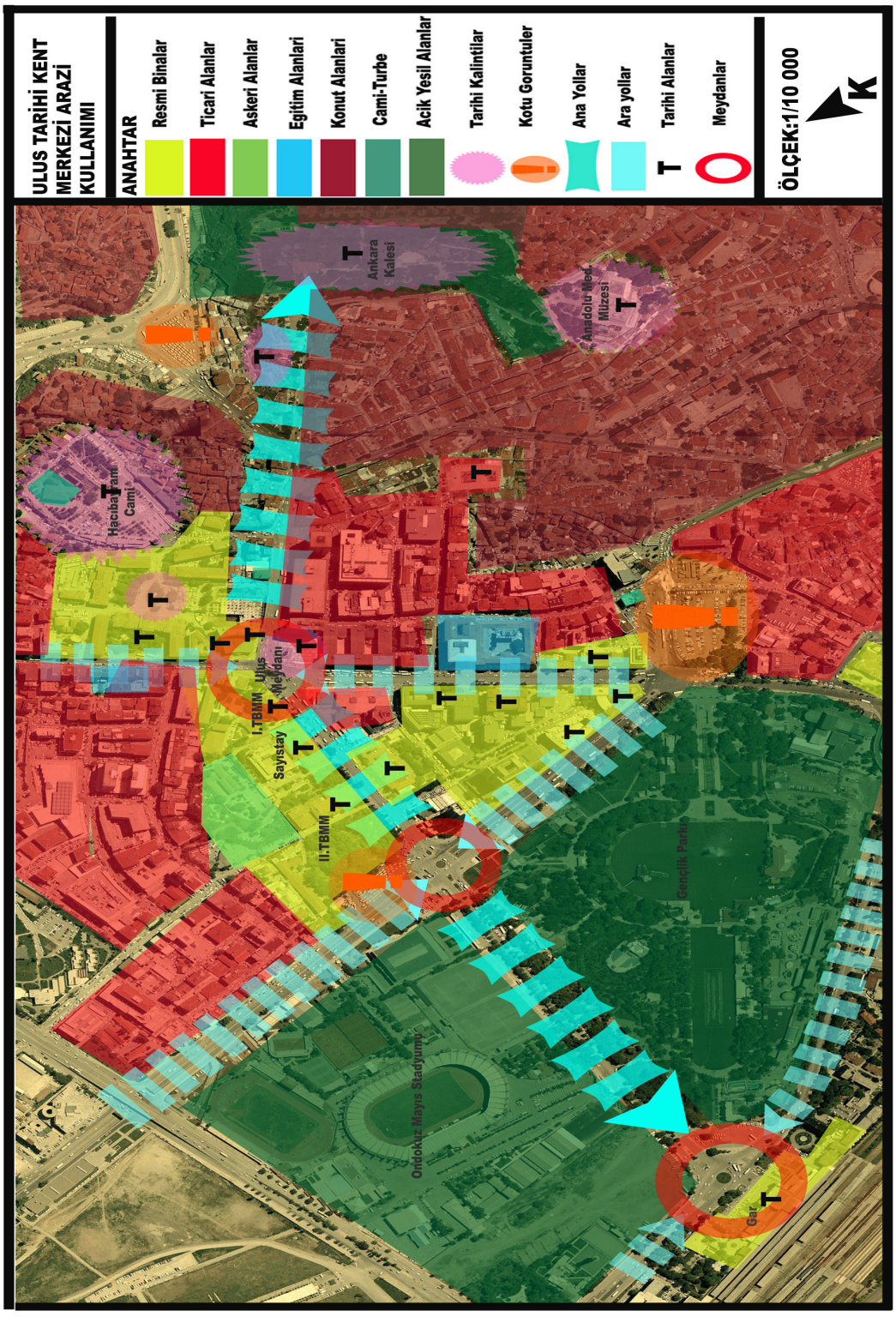
Şekil 4.9 Suluhan (Orjinal 2004)

Şekil 4.10 Çıkrıkçılar Yokuşu (Orjinal 2004)

4.2.8 Ankara Garı – Ankara Kalesi Aksının Kentsel Yenileme ve Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Açısından İrdelenmesi

Ulus tarihi kent merkezi; Ankara'nın ilk kurulduğu antik çağlardan başlayarak, Cumhuriyetin başkenti olarak yeniden yapılandırıldığı süreçten günümüze uzanan zaman diliminde kentin geçirdiği tüm aşamalara tanıklık etmiştir. Özellikle Ankara Garı – Ankara Kalesi aksı üzerinde ve çevresinde bulunan dokular kentin gelişim sürecini yansıtması açısından önem taşımaktadır. Şekil 4.11'de Ulus tarihi kent merkezi arazi kullanım paftası oluşturularak çalışma alanı içinde ve yakın çevresinde yer alan resmi binalar, ticari, askeri, eğitim ve konut alanları, cami ve türbeler, yeşil alanlar, tarihi kalıntılar, meydanlar ve aksı etkileyen kötü görüntüler belirtilmiştir. Zamanla Gar – Kale aksı boyunca kentsel tahribe uğramış ve tarihi kimliğini yitirmiş alanlar çoğalmıştır. Bu özgün tarihi kent dokusunun çağdaş koşullarla yeniden değerlendirilebilmesi için kentsel yenileme çalışmalarına ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu bölümde aks üzerinde yer alan yapılar anıtsal yapılar, kültürel yapılar, idari yapılar, dini yapılar, özel sivil mimari yapılar, ticari yapılar ve yeşil alan sistemleri gruplara ayrılarak, bu yapı gruplarının Ulus içindeki yeri peyzaj mimarlığı kapsamında irdelenmiştir.

Şekil 4.11 Ulus Tarihi Kent Merkezi Arazi Kullanımı (Orjinal 2005)

4.2.9 Anıtsal yapılar

1.Julianus Sütunu

2.Augustus Tapınağı

3.Roma Tiyatrosu

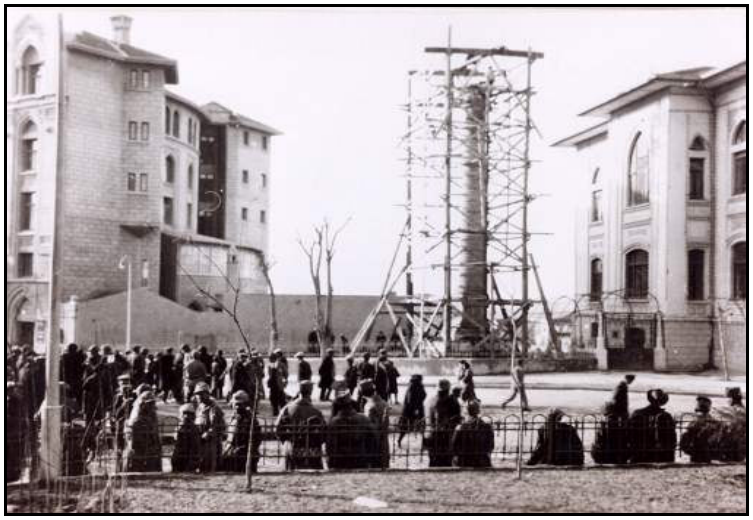
4.Heykel

5.Roma Hamamı

Şekil 4.12 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan anıtsal yapılar (Orjinal 2006)

Anıtsal yapılar her zaman bulundukları mekana bir tanım getirirler, bu elemanların da boyutları, oranları, malzemeleri, imalat tarihleri veya yaratıcıları gibi özellikler de kente pozitif veya negatif bir katkı sağlar. Sanat eserlerinin kent mekanı içindeki konumu ve çevresi de bu elemanlarla birlikte değerlendirilir (Gökhan 2001). Bu çalışmada Ulus tarihi kent merkezi içinde simge olmuş bazı anıtsal yapılar incelenmiştir. Bu yapılar Julianus Sütunu, Augustus Tapınağı, Roma Tiyatrosu, Roma Hamamı ve Zafer Anıtı'dır. Bu anıtsal yapıtlar Roma İmparatorluğu dönemi ve Cumhuriyet dönemini yansıtmaktadır.

Julianus Sütunu: Ulus semtinde, Maliye Bakanlığı ve Ankara Valiliği ile sınırlanan Hükümet Meydanı'nda yer alan Julianus Sütunu, halk arasında " Belkıs Minaresi" adıyla da bilinir. Ankara'nın başkent olmasından önce Maliye Bakanlığı ile İş Bankası arasındaki bahçede yer alan anıt, Cumhuriyet döneminde bugün bulunduğu yere taşınmıştır (Anonim 2004a).

Şekil 4.13 1920'li yıllarda Julianus Sütunu (Anonim 2000)

Roma İmparatoru Julianus'un İ.S. 362 yılında Ankara'yı ziyareti anısına dikildiği düşünülmektedir. Oldukça aşınmış durumdaki başlığın kuzey yüzü tümüyle kırılmıştır, diğer yüzlerde ise Akantus yapraklarıyla sınırlanan madalyonlar görülür (Anonim 2004a). Julianus Sütunu şu anda bir meydan düzenlemesi (Hükümet Meydanı) içinde kalmıştır. Bu meydan ana akstan içeride olduğundan iç kısımlara kadar girilmeden böyle bir anıtsal yapının varlığını gösteren hiçbir tanıtım levhası bulunmamaktadır.

Şekil 4.14 Hükümet Meydanı – Julianus Sütunu düzenlemesi (Orjinal 2006).

Augustus Tapınağı: Ulus semtinde, Hacı Bayram Camisi'nin doğusunda yer alır. Ölümünden sonra tanrılaşan Roma İmparatoru Augustus ve ana tanrıça Roma'ya adanan tapınağın, daha önce de kutsal sayılan bir alana İ.Ö. 25-20 yılları arasında yapıldığı düşünülür (Anonim 2004a).

Augustus Tapınağı, özellikle naos duvarlarında bulunan Augustus Vasiyetnamesi ya da buluntu yerine göre Ankara Anıtı olarak bilinen, Latince ve Yunanca yazıtlarıyla ünlüdür. Tüm yazıtlar, dönemin askeri ve siyasal olaylarını anlatması bakımından önemli birer tarihi belge niteliğindedir (Anonim 2004a).

Augustus Tapınağı, Anadolu'da Hıristiyanlığın yaygınlaşmasından sonra, yapılan bazı değişikliklerle kiliseye dönüştürülmüş ve yeni işlevine uygun hale getirilmiştir. Daha sonra ise Ankara Osmanlı İmparatorluğu'nun eline geçtiğinde, tapınağın kuzeybatı kısmının hemen yanında Hacı Bayram Camisi yapılmıştır (Anonim 2004a).

Şekil 4.15 Augustus Tapınağı (Anonim 2005e)

Şekil 4.16 Augustus Tapınağı (Orjinal 2004)

Günümüzde Augustus Tapınağı kalıntıları içine girilmemektedir. Çevresi tellerle çevrilmiştir. Hacı Bayram Meydanına girerken bu alanda önemli bir tapınağında bulunduğunu gösteren bir yönlendirme levhası bulunmamaktadır. Bunun için çoğu ziyaretçi Hacı Bayram Cami yanında İ.Ö.25-20 yıllarından kalma bir anıtsal yapının olduğundan habersizdir.

Roma Tiyatrosu: Yapı Hisarparkı caddesi üzerindedir. Roma imparatorluğu zamanından kalmıştır. 1990'lı yıllarda Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi uzmanlarınca kazılmıştır. Bugün sadece sahne yapısı ile oturma sıralarının oluştuğu eğimli yüzey görülmektedir.

Şekil 4.17 Roma Tiyatrosu (Orjinal 2004)

Şu anda kazılar durmuştur. Roma tiyatrosu ziyaretçilere açık değildir. Çevresi tel örgülerle kapatılmıştır. Gar – Kale aksı üzerinde ve Ankara Kalesi' nin hemen yanında bulunan bu antik tiyatro, tanıtım eksikliğinden dolayı halk tarafından bilinmemektedir.

Roma Hamamı: Ulus Meydanından Yıldırım Beyazıt Meydanına uzanan Çankırı Caddesi üzerinde, Ulus'tan itibaren yaklaşık 400 m. uzaklıkta, yolun batısında, caddeden 2.5 metre kadar yükseklikte yer alan Roma Hamamı, III. Yüzyılda Septimius Severus'un oğlu Roma İmparatoru Caracalla (212-217) tarafından Sağlık Tanrısı Asklepion adına yapılmıştır.

Şekil 4.18 Roma Hamamı hava fotoğrafı (Anonim 2005e)

Bugün Roma Hamamı olarak adlandırılan bu platformun bir höyük olduğu, en üstte Roma Çağı (Kısmen Bizans ve Selçuk katları), onun altında Frig Devri yerleşmesinin kalıntıları tespit edilmiştir. Höyük altında kalan taş kalıntılar çok iyi bir şekilde korunduğundan yapının planı anlaşılabilecek durumdadır. Buna göre yapının bir taşra kenti hamamından çok İmparatorluk standartlarına göre yapıldığı anlaşılmaktadır.

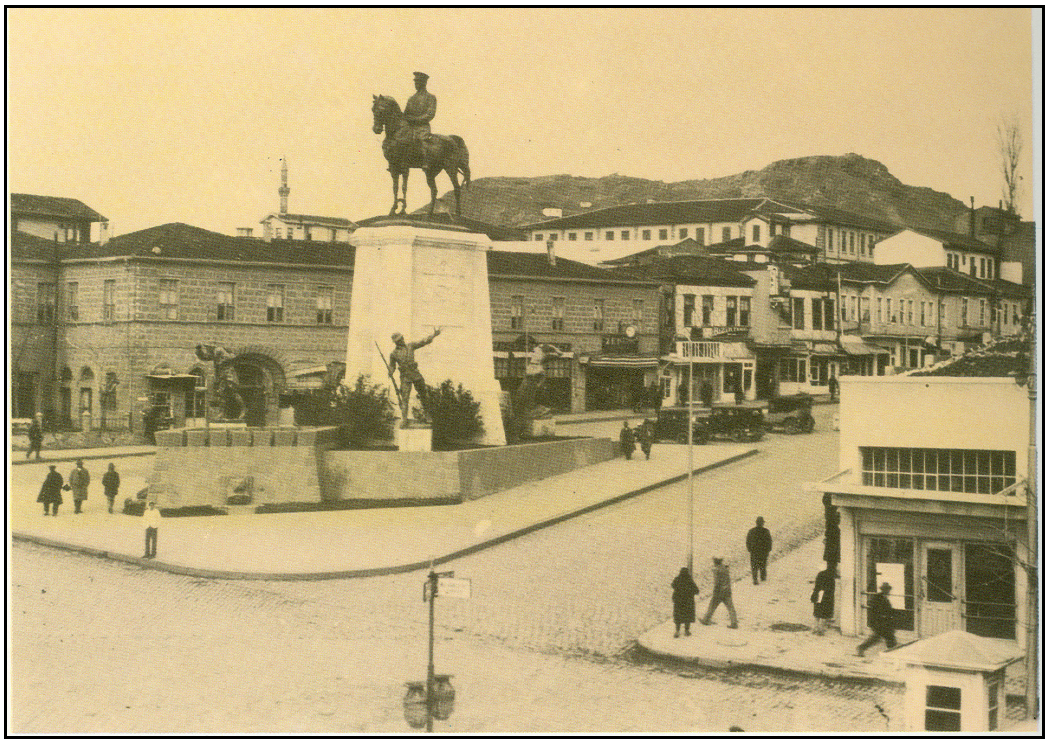
Bu kısmın sağ tarafında yer alan sütunlu yolun üzerinde dört köşeli ve yuvarlak birçok yazılı sütun bulunmaktadır. Spor alanının hemen arkasında phirigidarium (soğukluk) kısmı, solunda ise kenarlarında oturma basamakları bulunan piscina (yüzme havuzu) ile apoditarium (soyunma yeri), sağda yuvarlak tuğludan yapılmış sütun parçaları bulunan soğukluk yer almaktadır. İkinci sırada bulunan tepidarium (ılıklık) kısmında yine yuvarlak tuğladan sütun parçaları bulunmaktadır. Yıkanma odaları bu sütunların üzerinde bulunmaktaymış. Caldarium (sıcaklık) kısmı ise hamamın en arka kısmında yer almakta olup, 12 adet külhanı bulunmaktadır. VII. yüzyılda geçirdiği bir yangın sonucu tahrip olan yapının, kazılar sırasında ele geçen sikkelerden, yaklaşık beş yüz yıllık bir süre ile kullanıldığı ve zaman zaman onarıldığı anlaşılmaktadır. 1938-1943 yılları arasında Türk Tarih Kurumu tarafından yapılan arkeolojik kazılarda, hamamın soyunma ve yıkanma kısımları ile yer altındaki külhan ve servis yolları ortaya çıkarılmıştır (Anonim 2006).

Şekil 4.19 Roma Hamamı (Anonim 2005e)

Zafer Anıtı – Heykel: Ulus Meydanı'ndaki Zafer Anıtı, Yenigün Gazetesi'nin öncülüğünde Türk halkı tarafından yaptırılmıştır. Türk hükümetince açılan uluslararası yarışmanın birincisi Avusturyalı sanatçı Heinrick Krippel'e 1925 yılında sipariş edilmiş, 24 Kasım 1927'de bir törenle Sümerbank Binası önündeki meydana dikilmiş ve 1959-1960 yıllarında meydanın genişletilmesi sırasında ilk yeri değiştirilerek bugünkü yerine taşınmıştır (Anonim 2004a).

Bu anıt, Başkente kazandırılan ilk anıttır. Kurtuluş Savaşı'nı en güzel biçimde simgeleyen anıt gerçekten de görkemli olmuştu, o yıllarda, anıtı ezercesine yükselen binalar henüz yapılmamıştı. Atatürk'ün atlı heykeli ve kaidenin dibinde yer alan Mehmetçikler ile, mermi taşıyan Türk Kadını'nın fotoğrafları, uzun yıllar Ankara'nın, hatta genç Türkiye Cumhuriyeti'nin simgesi olarak dergi ve kitap kapaklarını süslemişti (Sağdıç 1993).

Şekil 4.20 Zafer Anıtı-1948 (Anonim 2000)

Ulus'taki Zafer Anıtı da, Kızılay'daki Güven Anıtı gibi çevreyle olan oransal ilişkisinin bozulması, özellikle arkasına inşa edilen Gençlik ve Spor Bakanlığı binası ve yanında yer alan Ulus İşhanı'nın etkisiyle, bir zamanların "büyük" anıtı olma özelliğini kaybetmiştir (Anonim 2004a). Zafer anıtının çevresinde bulunan küçük alışveriş dükkanları, yoğun trafik ve görüntü kirliliği anıtın algılanamamasına neden olmaktadır.

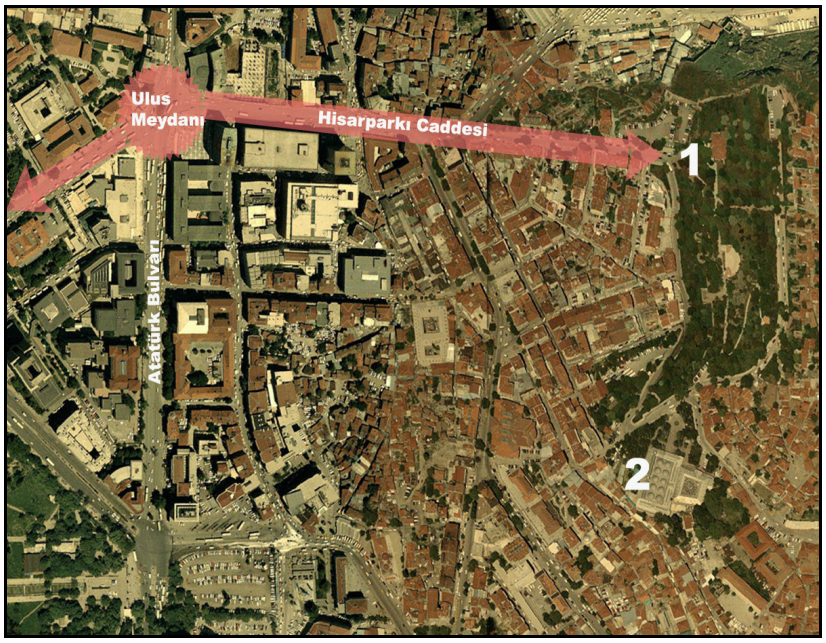

Şekil 4.21 Zafer Anıtı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı binası (Orjinal 2004)

Şekil 4.22 Zafer Anıtına Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan bakış (Orjinal 2006)

4.2.10 Kültürel yapılar

1.Ankara Kalesi
2.Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Şekil 4.23 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan kültürel yapılar (Orjinal 2006)

Kültürel yapılar bir kentte kent kimliğini tanımlamada en önemli odak noktalarıdır. Kültürel yapılar, gelecek nesillere tarihi bilincin aşılanmasında ve geçmiş hakkında bilgiler vererek geleceğin daha doğru adımlarla atılmasına katkılar sağladığı için en iyi koruma yöntemleri geliştirilerek, kentsel yenileme çalışmalarıyla korunmalıdır. Ulus gibi çok köklü bir geçmişe sahip olan tarihi merkezde kültürel yapılar başlığı altına alınabilecek oldukça fazla alan ve yapı vardır. Bu çalışma da bu yapıların sadece birkaçı ele alınacaktır.

Ankara Kalesi: Asırlardır kentin bekçiliğini yapan Ankara Kalesi kentin sembolü olmuş ve Ankara'nın tüm tarihine tanıklık etmiştir. Ankara Kalesi Ulus, Bentderesi mahallesinde yer alır. Kayalardan oluşan bölgenin coğrafi koşulları değerlendirilerek kente hakim konumundaki tepe üzerinde inşa edilmiştir.

Son şeklini Osmanlı onarımlarıyla alan, iç ve dış olmak üzere iki bölümden oluşan kalenin ilk yapımının Galatlılar dönemine kadar indiği sanılır. Ancak net olarak kalenin kimler tarafından inşa edildiği bilinmemektedir (Anonim 2004a).

Şekil 4.24 Ankara Kalesi (Orjinal 2006)

Tarihi kaynaklar, 150 x 350 m. boyutlarında kaya tabana oturan kalenin iç surlarının Konstantinos döneminde inşa edildiğini belirtirler. Kalenin ana girişi, günümüzde de olduğu gibi güneydedir; ayrıca batıda bir, güneydeki dik yamaçta üç yan kapı mevcuttur. Doğudaki üç kapı, bugünkü yerleşim ve evlerle sınırlanması nedeniyle kullanılmamaktadır (Anonim 2004a).

Kale içindeki, bir bölümü gayri Müslimleri, çoğu ise Müslümanlara ait evlerden bazısı son yıllarda restore edilerek restoran, cafe-bar ve hediyelik eşya galerisi haline dönüştürülmüştür (Anonim 2004a).

Kale ve çevresindeki çoğu konut dokusu yıpranmış durumdadır. Restorasyonu tamamlanmayan, yıkık ve bakımsız bina oldukça fazladır. Sokakların bakımsız ve ıssız oluşu kaleye gelen kullanıcılarda güvenlik eksikliği hissini uyandırmaktadır.

Şekil 4.25 Hisar Parkı Caddesinden Kaleye bakış (Orjinal 2006)

Şekil 4.26 Ankara Kalesi giriş (Orjinal 2004)

Anadolu Medeniyetleri Müzesi:

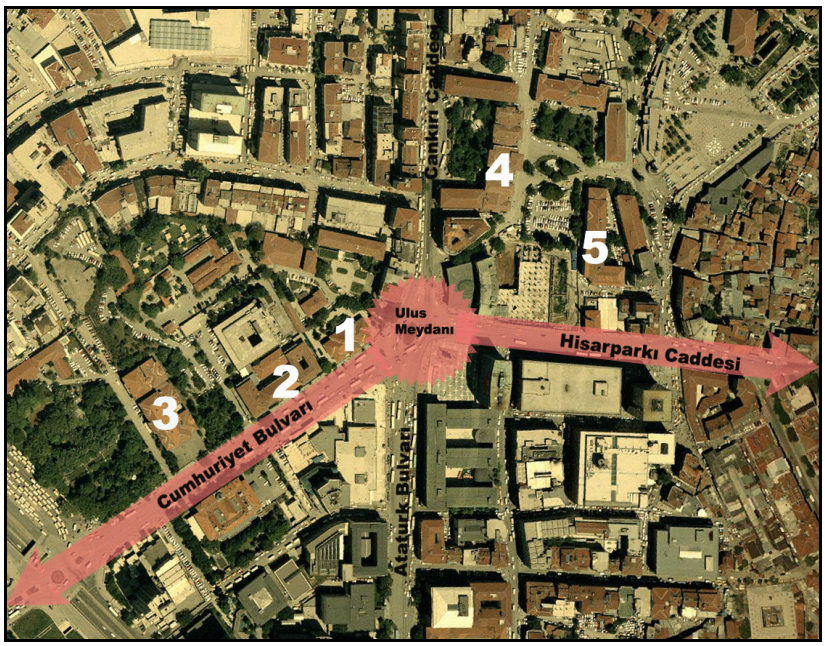
Şekil 4.27 Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Orjinal 2004)

Hisar Kapısına çıkan yokuşun başında bulunan Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Türkiye'nin en önemli arkeoloji müzelerindendir ve dünyanın sayılı koleksiyonlarından birine sahiptir. Müze binası, Osmanlı sultanı Fatih Sultan Mehmet'in (1451-81) sadrazamı Mahmut Paşa tarafından 1459-71 yılları arasında yaptırıldığı sanılan Mahmut Paşa Bedesteni ve Mahmut Paşa Hanı'nı (Kurşunlu Han) kapsar.

Bedesten eğimli arazi üzerinde kuzey-güney yönünde dikdörtgen biçimli yapı, kare payelere sivri kemerlerin çift yönlü atılımıyla oluşturulmuş iki sıra halinde kubbe örtülü on bölümden oluşur. Mahmut Paşa Hanı ise, ortadaki revaklı iç avlunun çevresine iki katlı olarak inşa edilmiş mekanlardan oluşur. Günümüzde bu mekan, müze deposu işlevini görür. Yapı, iki ve yer yer üç sıra tuğla hatıllı moloz taşlarla örülmüştür.1917'de çıkan ve üç gün süren yangın Hisarönü, Çıkrıkçılar Yokuşu, Bedesten, Saraçlar Çarşısı ve Mahmut Paşa Bedesteni dahil, bu yörede bulunan cami, kilise gibi tarihi binaların yok olmasına neden olmuştur.

Mahmut Paşa Bedesteni ve Mahmut Paşa Hanı'nın müzeye dönüştürülmesi fikri ortaya atılmış ve tüm çalışmalar tam olarak bitirilerek, Mahmut Paşa Bedesteni 1943 yılında Arkeoloji Müzesi adıyla ziyarete açılmıştır. Tüm restorasyon çalışmaları tamamlanan Müze, yeniden düzenlenerek 1969 yılında son adı olan Anadolu Medeniyetleri Müzesi ismiyle tekrar ziyarete açılmıştır.

4.2.11 İdari yapılar

1.Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası
2.Sayıştay Binası
3.İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası
4.Maliye Bakanlığı Eski Binası
5.Ankara Valiliği Binası

Şekil 4.28 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan idari yapılar (Orjinal 2006)

Ulus tarihi kent merkezini, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte başkentin idari merkezi haline gelmiş ve devlet adına önemli kararların alınıp, uygulamaların yapıldığı merkez halini almıştır. İdari yapılar olarak ele alınan yapılar yapıldıkları dönemlerin mimari akımlarını yansıtan en önemli örneklerdir. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası (Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi), Sayıştay Binası (Uluslararası Mimarlık Üslubu), İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası, Maliye Bakanlığı Eski Binası (Selçuklu ve Osmanlı Mimarisinden esinlenilmiştir), Ankara Valiliği Binası (Geç Osmanlı Mimarlık Dönemi) incelenmiştir.

Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası (Kurtuluş Savaşı Müzesi): Ulus Meydanı'nı çevreleyen en önemli tarihsel yapı olan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası mimar Hasip Bey tarafından 1915 yılında tasarlanmıştır. Enver Paşa tarafından İttihat ve Terakki Partisi olarak yapımına başlanan binada, Türkiye Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920 gününden başlayarak 18 Ekim 1924 tarihine kadar görev yapmıştır. Yarım bodrum üzerine tek katlı ve Ankara taşıyla kaplanmış olan yapı, Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nin özelliklerini taşır (Anonim 2004a).

Şekil 4.29 Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası-1930 (Anonim 2000)

Günümüzde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile ilgili önemli bazı belge, fotoğraf ve eşyaların sergilendiği yapı, başarılı bir müzecilik anlayışı ile düzenlenerek özgün havasını da korumuştur (Anonim 2004a). Fakat yapı, tarihsel anlam ve önemine uygun olmayan bir anlayışla kişiliksiz binalarla çevrelenerek simgesel niteliğini yansıtamaz bir duruma gelmiştir.

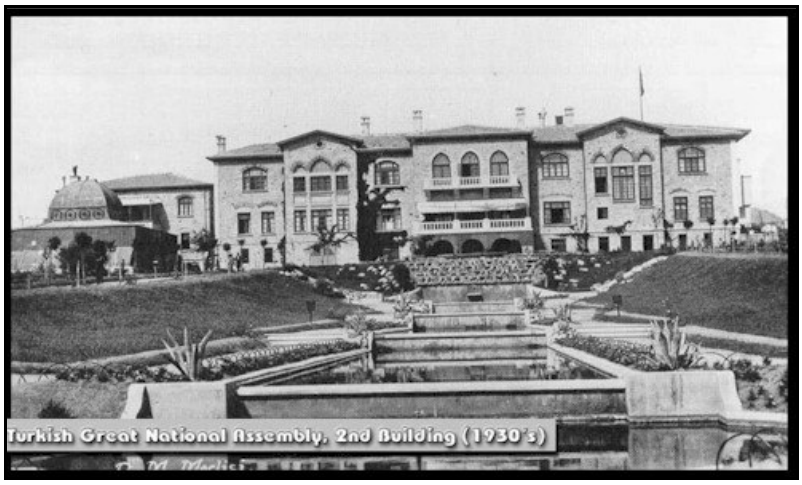
Şekil 4.30 Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası (Orjinal 2004)

Sayıştay Binası: Yapı; Birinci ve İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi binalarının arasında, Cumhuriyet Bulvarı üzerinde Uluslararası Mimarlık Üslubu'nun bir temsilcisi olarak, mimar Ernst Egli tarafından 1928-1930 yıllarında tasarlanmıştır. Sayıştay Binası işlevi temel alan akılcı uluslararası mimarlığın uygulandığı bir Ankara yapısı olarak dikkat çeker (Anonim 2004a).

Şekil 4.31 Sayıştay Binası (Orjinal 2004)

İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası: Türkiye Cumhuriyeti tarihinin önemli yapılarından Ulu önder Atatürk'ün Büyük Nutuk'u okuduğu İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1923 yılında dönemin tanınmış mimarı Vedat Tek tarafından Cumhuriyet Halk Fırkası Mahfeli olarak tasarlanmıştır. Türk siyasi tarihinde önemli yeri olan İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi binası işlevini 36 yıl boyunca 27 Mayıs 1960 tarihine kadar sürdürmüştür. Günümüzde binanın ön kısmı Cumhuriyet Müzesi olarak düzenlenmiş ve arka kısmı ise Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün hizmet Binası olarak kullanılmaktadır (Anonim 2004a).

Şekil 4.32 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası-1930 (Anonim 2000)

Şekil 4.33 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası Binası (Orjinal 2004)

Yapının batısında yer alan, kademeli bir havuzu bulunan bahçe de özgün haliyle günümüze ulaşmıştır. Müzede ilk üç Cumhurbaşkanlığımızın dönemini yansıtan olaylar, kendi sözleri, fotoğrafları, bazı otel eşyaları ile o dönemin Meclis kararları ve kanunlar sergilenmektedir (Anonim 2004a).

Şekil 4.34 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Bahçesi (Orjinal 2004)

Maliye Bakanlığı Eski Binası: Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk bakanlık binası olan yapı Mimar Ahmet Bey tarafından 1925 yılında tasarlanmıştır. Alt katı rustik, üst katları ise düzgün yüzeyli kesme taşlarla inşa edilmiş yapıda, başta çini olmak üzere Selçuklu ve Osmanlı mimarlığının çeşitli kemer ve sütun başlıklarının kullanıldığı görülür (Anonim 2004a).

Şekil 4.35 Maliye-Gümrük Bakanlığı-1930 (Anonim 2000)

Şekil 4.36 Maliye-Gümrük Bakanlığı (Orjinal 2004)

Ankara Valiliği Binası (Defterdarlık): Ulus'ta, Sümerbank Genel Müdürlüğü ile Türkiye İş Bankası'nın Eski Genel Müdürlük Binası'nın arasındaki sokaktan geçilerek, Hükümet Meydanı'na ulaşılır. Tipik bir geç Osmanlı Mimarlık Dönemi yapısı olan Ankara Valiliği Binası, Hükümet Meydanı'nın kuzeyinde yer alır (Anonim 2004a).

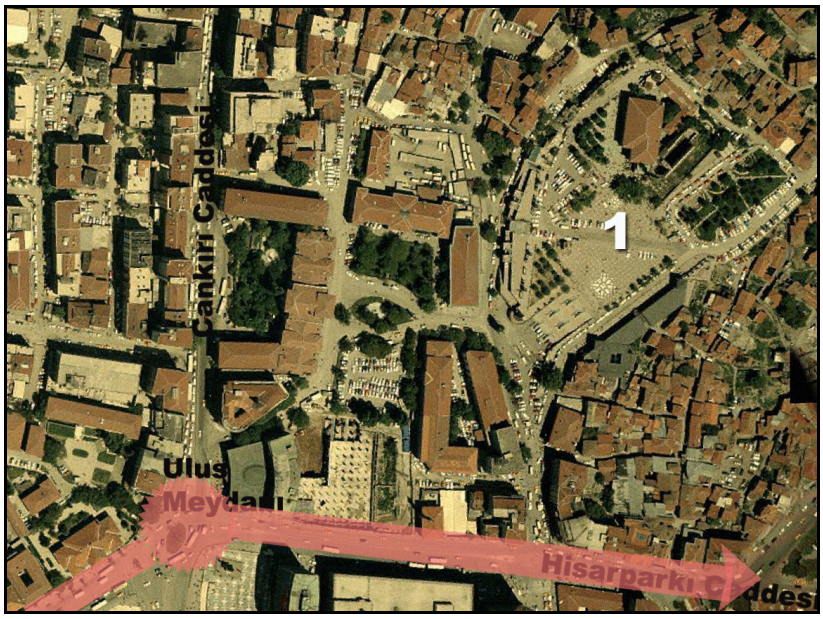

Şekil 4.37 Ankara Defterdarlık Binası (Orjinal 2004)

Bina 1897 yılında aynı yerde bulunan ve hükümet binası olarak kullanılan eski bir konağın yerine Abidin Paşa tarafından yaptırılmıştır. Cumhuriyetten hemen sonra yapılan çeşitli onarımlarla bugünkü görünümünü almıştır (Anonim 2004a).

Atatürk'ün çalışma odasının bulunduğu Ankara Valilik binasının Başbakanlık Toplu Konut İdaresi'nin katkısıyla restore edilmesi planlanmaktadır. Restorasyon çalışmaları sonucunda yapının tarihi anlamına uygun bir görünüm kazanması mümkün olabilecektir. Ayrıca Valilik binasının önündeki meydanda bulunan Julianus Sütunu ve Gümrük Müsteşarlığı binasının da restorasyon çalışmaları kapsamına alınması düşünülmektedir. Yapılacak tüm çalışmalar ile Hükümet Meydanı çevresi ve alana araç giriş çıkışların da yeniden düzenlenmesi gibi konular da gündeme gelecektir (Uyar 2006).

4.2.12 Dini yapılar

1.Hacı Bayram Cami ve Hacı Bayram Meydanı Düzenlemesi

Şekil 4.38 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan dini yapılar (Orjinal 2006)

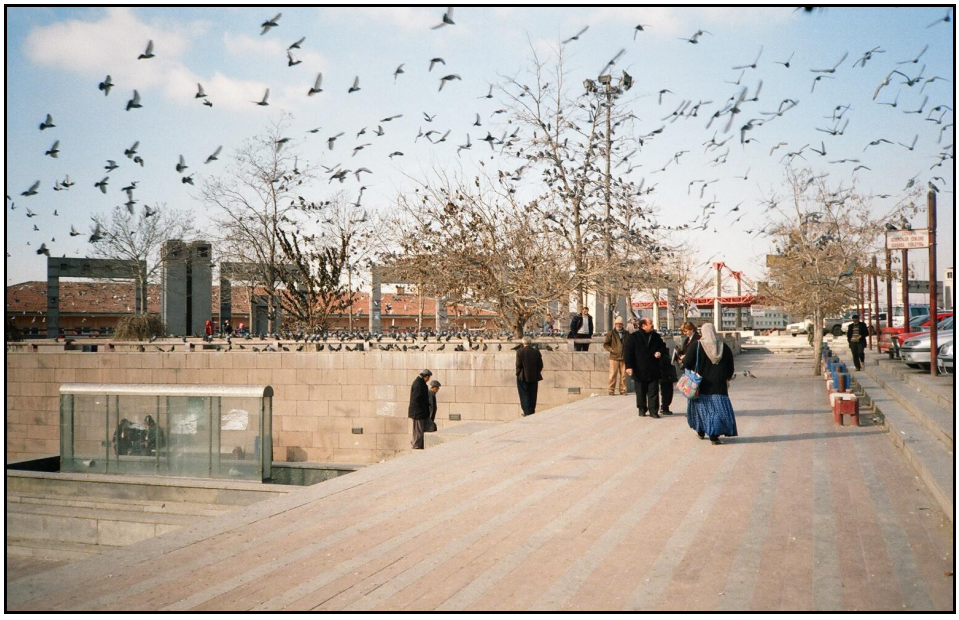
Hacı Bayram Cami ve Hacı Bayram Meydanı Düzenlemesi: Hacı Bayram Külliyesi Ulus'ta, bir tepe üzerinde, Antik dönem Ankara'sının en önemli yapılarından olan Augustus Tapınağı'nın batısında yer alır. Cami ile bitişiğindeki türbeden oluşan bir yapı topluluğudur. Doğusundaki tapınak-kilise erken Osmanlı döneminde medreseye dönüştürülerek Ak Medrese adını almıştır (Anonim 2004a).

Yapım tarihi Hacı Bayram'ın ölümünden iki yıl önce (1427-1428) olan cami bugünkü görünümüyle 17.yüzyıl sonu-18.yüzyıl özelliklerini yansıtır. Camiye güneyden bitişik türbenin, Hacı Bayram Veli'nin ölüm tarihi olan 1429'da inşa edildiği kabul edilmektedir. Hacı Bayram Camisi ve Türbesi, Ankaralılar için son derece kutsal bir alandır (Anonim 2004a).

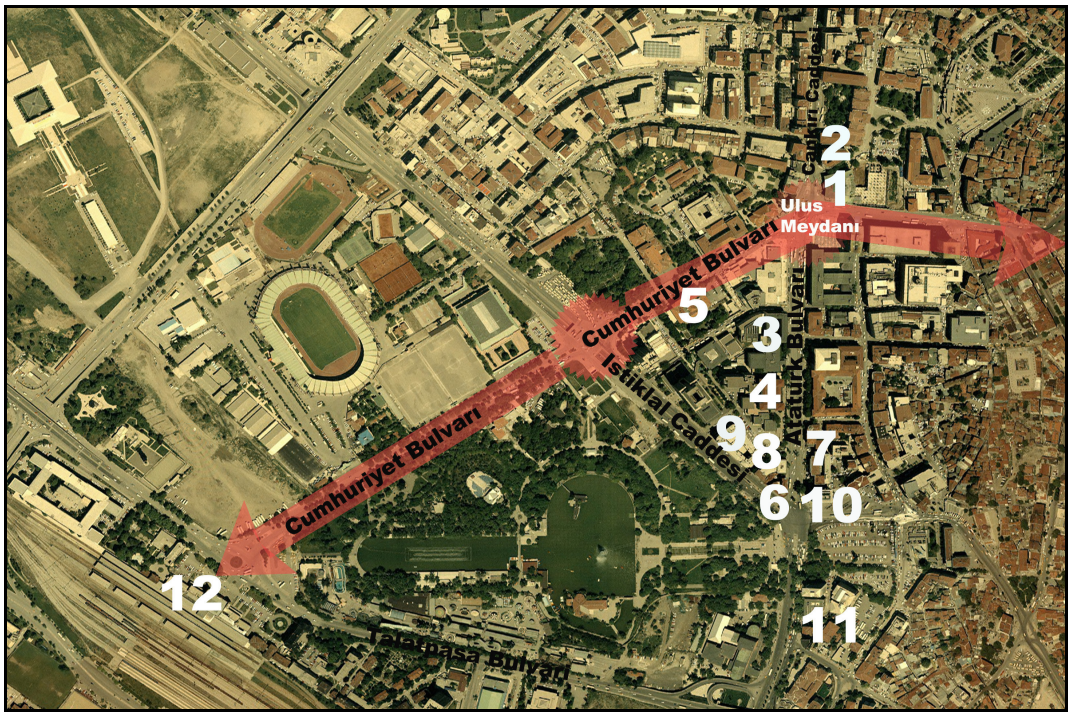
Şekil 4.39 Hacı Bayram Cami (Orjinal 2004)

1992 yılında gerçekleştirilen "Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenlemesi" projesi kapsamında Cami çevresine yeni bir düzenleme getirilmiştir.

Şekil 4.40 Hacı Bayram Meydanı Düzenlemesi (Orjinal 2004)

4.2.13 Özel sivil mimari örnekleri

1.Sümerbank Binası	2.T.C.İş Bankası
3.Merkez Bankası	4.T.C.Ziraat Bankası
5.Ankara Palas	6.Osmanlı Bankası
7.Tekel Başmüdürlük Binası	8.Etibank Eski Binası
9. İkinci Vakıf Hanı	10.Emlak Bankası
11.İller Bankası	12.Ankara Garı

Şekil 4.41 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında özel sivil mimari örnekleri (Orjinal 2006)

Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan özel sivil mimari örnekleri; Sümerbank binası, Türkiye İş Bankası, Türkiye Merkez Bankası, T.C. Ziraat Bankası, Ankara Palas, Osmanlı Bankası, Tekel Başmüdürlük Binası, Etibank Eski Bankası, İkinci Vakıf Hanı, Türkiye Emlak Bankası, İller Bankası ve Ankara Garı Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda tüm ülke için, özellikle diğer şehirlerin kurulmasında örnek bir şehir yaratma adına önemli simgeler olmuşlardır. Bu simgelerin aynı özenle günümüzde de korunarak gelecek kuşaklara da bırakılması gerekmektedir.

Sümerbank Genel Müdürlük Binası: Alman mimar M. Elsaaesser'in tasarımı olan ve 1937-1938 yıllarında inşa edilen yapı günümüzde de, hemen yanında yer alan Türkiye İş Bankası ile birlikte tarihsel Ulus Meydanı'nın önemli yapılarından birisidir. Sümerbank'ın şimdiki yerinde, 23 Nisan 1920'de ilk Meclis açıldığında Ankara dışından gelen delegelerin bir bölümünün kaldığı Taşhan'ın bulunuyor olması nedeniyle yörenin ismi de "Taşhan"dı (Anonim 2004a).

Şekil 4.42 Sümerbank Genel Müdürlük Binası (Orjinal 2004)

Meydandan arkaya doğru genişleyen yamuk biçimli bir parsel üzerinde yer alan yapının eliptik giriş holü en etkileyici bölümüdür. Yapıda dikkati çeken diğer elemanlar arasında, büro bloğunun batı cephesinde yer alan, o dönemin yaygın olarak kullanılan güneş kırıcıları ile geleneksel Türk evini andıran ahşap kirişli geniş saçaklar sayılabilir (Anonim 2004a).

Günümüzde Sümerbank Binasının sadece satış kısmı açıktır. Onun dışında bina kullanılmamaktadır.

Türkiye İş Bankası Eski Genel Müdürlük Binası: İtalyan mimar Guilio Mongeri'nin tasarımı olan yapı, 1929 yılında gerçekleştirilmiştir. Ulus Meydanı'nın önemli öğelerinden olan yapı, bodrum üzerine beş katlıdır ve girişe göre simetrik bir plan düzenine sahiptir (Anonim 2004a).

Şekil 4.43 Türkiye İş Bankası Eski Genel Müdürlük Binası (Orjinal 2004)

Cephelerde hem Avrupa, hem de Selçuklu ve Osmanlı mimarisi etkileri görülür. Yapı dıştan zemin katı, ilk üç kat ve üst kat olmak üzere Neo-Rönesans yapılarında olduğu gibi belirgin yatay silmelerle üç bölüme ayrılmıştır (Anonim 2004a).

Merkez Bankası Genel Müdürlüğü Eski Binası: Merkez Bankası Binası, Avusturyalı mimar Clemens Holzmeister tarafından 1931-1933 yılları arasında tasarlanan yapı, Holzmeister'in diğer yapılarıyla birlikte başkentin yeni bir görünüm kazanmasını sağlamıştır. Bodrum ve zemin ile birlikte altı katlı olan yapıda; simetrik düzen, anıtsal giriş, taş kaplamalı cepheler ve eş büyüklükteki yalın pencere dizileri mimar Holzmeister'in tasarım özellikleri olarak dikkat çeker. Ön cephedeki dikey girinti ve yan cephelerdeki mermer kaplamalı çıkmalar yapıya hareketlilik kazandıran unsurlardır (Anonim 2004a).

Şekil 4.44 Merkez Bankası Genel Müdürlüğü Eski Binası (Orjinal 2004)

T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası: Ankara'da inşa edilen ilk resmi bina olma özelliğini taşır. İtalyan mimar G. Mongeri'nin tasarımına göre 1926-1929 yıllarında inşa edilmiş, Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ürünüdür. Selçuklu ve Osmanlı bezeme unsurlarının egemen olduğu rozetler, mermer balkon korkulukları, baklavalı sütun başlıkları, mukarnaslı silmeler yapıya dönem özellikleri kazandıran unsurlar olarak dikkati çeker (Anonim 2004a).

Şekil 4.45 Ziraat Bankası Genel Müdürlük Binası (Orjinal 2004)

Devlet Konuk Evi / Ankara Palas: Ulus Meydanı ile Garı birleştiren Cumhuriyet Bulvarı üzerinde II. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin karşısında yer alan ve bugün Devlet Konukevi olarak kullanılan yapı, Başkentin önemli mimarlık anıtlarındandır (Anonim 2004a).

Şekil 4.46 Ankara Palas-1930 (Anonim 2000)

Bodrum üzerine iki katlı olan yapının inşasına mimar Vedat Tekin'in projesine göre başlanmış, ancak Vedat Tekin'in Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a dönmesi üzerine yapı ünlü mimar Kemalettin Bey'in yeniden tasarladığı biçimde gerçekleştirilmiştir. 1927 yılı sonbaharında açılan Ankara Palas Oteli Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'nın önemli siyasal ve sosyal etkinliklerine ev sahipliği yapmış ve devletin önemli konukları burada ağırlanmıştır. Birinci Ulusal Mimarlık Üslubu'nun seçkin örnekleri arasında sayılan yapının girişindeki büyük kemerin köşelerine bitkisel motifli çok renkli çiniler yerleştirilmiş, aynı anlayışla mermer tepeliğin yüzeyi de, bitkisel kabartmalarla bezenmiştir. Zengin cephe düzeni, ahşap kırma çatının geniş saçaklarının alt yüzeylerindeki renkli nakışlarla tamamlanmaktadır (Anonim 2004a).

Şekil 4.47 Ankara Palas (Orjinal 2004)

Osmanlı Bankası Eski Ankara Şubesi Binası: Ulus semtinde, Atatürk Bulvarı ile İstiklal Caddesi'nin kesiştiği köşede yer alan yapı, İtalyan mimar G. Mongeri'nin tasarımına göre inşa edilmiştir. Yapının sadece giriş cephesi simetriktir. Diğer cephedeki pencereler, ait oldukları mekanların işlevlerinin gerektirdiği biçimde düzenlenmişlerdir. Taraklanmış imitasyon taşla kaplanmış yapıda, Osmanlı mimarisi özelliklerini taşıyan pencere düzenlemesi ve cephe bezemeleri görülür. Yapı Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi eseridir (Anonim 2004a).

Şekil 4.48 Osmanlı Bankası Eski Ankara Şubesi Binası (Orjinal 2004)

Tekel Başmüdürlük Binası: Ulus Meydanı'ndan Gençlik Parkı'na doğru inerken solda, Atatürk Bulvarı ile Kedi Seven Sokağının köşesinde yer alan ve 1928 yılında tasarlanan yapı, İtalyan Mimar G. Mongeri'nin yapıtıdır (Anonim 2004a).

Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ürünü olan binanın planı L biçimindedir. Bodrum üzerine üç katlı olan binaya köşeden girilir. Sekizgen biçimindeki köşe yükseltilmiş, üstüne kurşunla kaplı bir kubbe oturtularak kule görünümü verilmiştir. Dönem özelliği olarak her katın pencereleri farklı biçimlere sahiptir. Zemin kat ve ikinci kat pencerelerinin üzerinde birbirinden farklı sivri kemerler yer alırken, birinci kat pencereleri lentolarla sonlanır; baklavalı sütun başlıkları, demir pencere ve kapı şebekeleri, karmaşık desenli alçı bezemeler, taş rozetler ve mermer balkon korkulukları gibi Osmanlı mimarlık öğeleri yapıda yoğun olarak kullanılmıştır (Anonim 2004a).

Günümüzde bina kullanılmamaktadır. Boş kaldığı ve bakım eksikliği nedeniyle bina oldukça yıpranmış bir görünüm sergilemekteyken şu anda bina için Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restorasyon çalışmaları başlatılmıştır.

Şekil 4.49 Tekel Başmüdürlük Binası (Anonim 2005e)

Etibank Eski Binası: Osmanlı Bankası Eski Ankara Şubesinin hemen arkasında yer alan bina günümüzde Vakıflar Ankara Bölge Müdürlüğü olarak hizmet vermektedir. 1935-1936 yılları arasında inşa edilmiştir ve mimar Sami Arsev tarafından tasarlanmıştır (Anonim 2004a).

Şekil 4.50 Vakıflar Ankara Bölge Müdürlüğü (Orjinal 2004)

İkinci Vakıf Hanı: Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'nin ünlü mimarı Kemalettin Bey'in tasarımı olan yapı, 1928-1930 yılların genç başkentinde konut ihtiyacını karşılamak üzere inşa edilmiştir. Bugün ise Kültür Bakanlığı Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünce Küçük Tiyatro olarak kullanılmaktadır (Anonim 2004a).

Şekil 4.51 Kültür Bakanlığı Küçük Tiyatro (Orjinal 2004)

Türkiye Emlak Bankası: Opera ile Ulus arasında, Atatürk Bulvarı üzerinde bulunan ve 1933 yılında Avusturyalı mimar Clemens Holzmeister tarafından tasarlanan yapıda Neo-klasik mimarlığın gerektirdiği kurallara uygun biçimci bir yaklaşım görülür (Anonim 2004a).

İller Bankası Genel Müdürlük Binası: Yapı Atatürk Bulvarı üzerinde, Opera Binası'nın karşısında yer alır. İller Bankası Genel Müdürlüğü Binası 1937 yılında inşa edilmiştir. Belediyelerin imar çalışmalarını finanse etmek amacıyla kurulan İller Bankası binasının projesi için düzenlenen yarışma Mimar Seyfi Arkan'ın birinciliği ile sonuçlanmış ve bu proje uygulanmıştır (Anonim 2004a).

Şekil 4.52 İller Bankası (Orjinal 2004)

Ankara Garı: Ankara Garı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'nın dünya ile tek bağlantısının sağlandığı ve ulaşım yollarının kentle birleştiği en önemli kapısı olarak görülüyordu. İlk trenin Ankara'ya geldiği 1892 yılında yapılan küçük kasaba istasyonu yıkılarak yerine, tasarımını Mimar Sabri Şekip Akalın'a ait başkente yaraşır bir Gar binası yapılmıştır. Yapımına 1935 yılında başlanıp 1937 yılında tamamlanmıştır (Anonim 2004a).

Şekil 4.53 1930 Ankara Garı (Anonim 2005e)

Şekil 4.54 1930-Ankara Garı ve Gar Gazinosu (Anonim 2000)

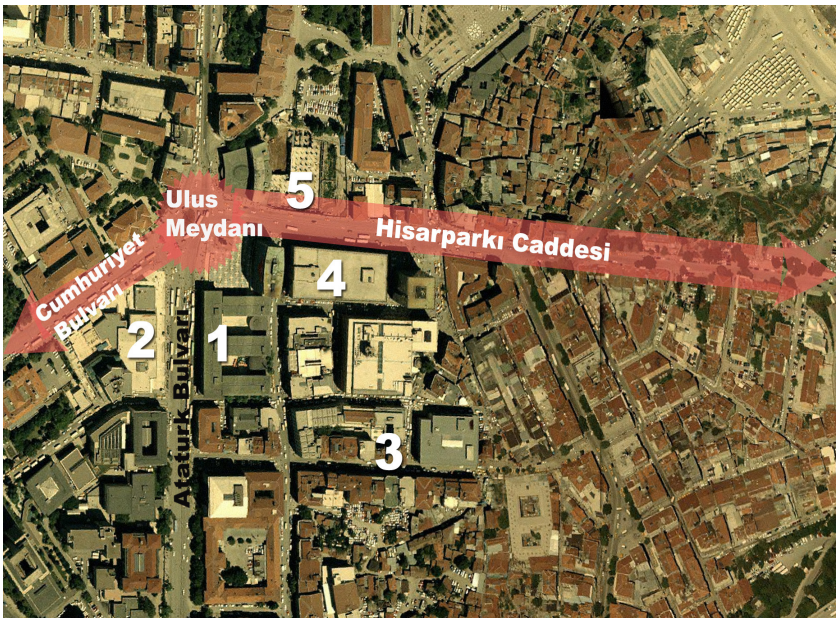
Şekil 4.55 Ankara Garı (Orjinal 2004)

Şekil 4.56 Ankara Garı akşam görüntüsü (Anonim 2005e)

Başkentin erken Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilmiş görkemli yapılarından biri olan Ankara Merkez Garı, yapımının üzerinden geçen 60 yıla karşın her bakımdan yeterliliğini sürdürmektedir. Bina döneminde bütün dünyada etkisini gösteren Uluslararası üslupta, gereksiz bezeme unsurlarından arınmış, yatay, dikdörtgen prizmatik biçimli bir kütle anlayışı ile biçimlenmiştir. Kuzeyindeki Gar Gazinosu ve 32 m. yüksekliğindeki Saat Kulesi de yapıyla birlikte tasarlanmıştır (Anonim 2004a).

4.2.14 Ticari yapılar

1.Ulus Meydanı İşhanı
2.Yüzüncü Yıl Çarşısı
3.Modern Çarşısı (Yıkıldı)
4.Anafartalar Çarşısı
5.Ulus Şehir Çarşısı

Şekil 4.57 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan ticari yapılar (Orjinal 2006)

Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan ticari yapılardan olan Ulus Meydanı İşhanı, Yüzüncü Yıl Çarşısı, Modern Çarşı ve Anafartalar Çarşısı kentleşme adına dönemlerinde birincilik ödüllerini alarak inşa edilen önemli yapılardır.

Ulus Meydanı İşhanı: 10.08.1952 / 9.2.1953 tarihleri arasında Emekli Sandığının İş Hanı ve Ulus Meydanı'nın tanzimi için açtığı yarışmayı Orhan Bozkurt, Orhan Bolak ve Gazanfer Beken kazanmışlardır. Oluşturulan iç avlular, sokaklarla kurulan ilişki, yapının meydana karşı tavrı, yüksek büro bloğunun hafif gerilimli yapısı ve benzeri unsurlar yapıya farklı bir tarz kazandırmıştır (Anonim 2005f).

Şekil 4.58 Ulus Meydanı İşhanı (Orjinal 2004)

Ulus Meydanı İşhanı'nın tek olarak ele alınıp, modern ve iç sokaklara ulaşımı sağlayan avlulu tasarımı düşünüldüğünde mimari açıdan önemli özellikler taşıyabilir fakat yapı çevredeki tüm tarihi yapıları baskı altına alarak, kent siluetini yok ederek kişiliksiz bir çevrenin oluşmasına neden olmuştur ve tarihi kimliğin algılanmasını daha da zorlaştırmıştır.

100. Yıl Çarşısı (Ankara Ulus Meydanı Çarşı ve Büro Binaları): 1967 yılında açılan yarışmada Semra Dikel ve Orhan Dikel'in projeleri birinci seçilmiş ve Ulus Meydanı'nda Atatürk Bulvarı ile Cumhuriyet Caddesi'nin köşesinde yapı inşa edilmiştir (Anonim 2005f).

Ulus Meydanı İşhanı'nın da söz edildiği gibi bu yapılar tek olarak ele alındığında dönemin önemli mimari izlerini taşımaları bakımından önemli olabilirler fakat Ulus tarihi kent merkezi bütününde ele alındığında Ulus'ta tarihi kimlik kaybına neden olmuştur.

Şekil 4.59 100.Yıl Çarşısı (Orjinal 2004)

Modern Çarşı: Modern Çarşı'nın tasarımı için 1957 yılında açılan sınırlı yarışmayı Rıza Aşkan'ın projesi kazanmış ve Ulus'ta Şehit Teğmen Kalmaz, Kızılbey ve Hal Sokak arasında yapı inşa edilmiştir.

1950'li yılların yurtdışında olduğu gibi Türkiye'de de tekrarlanan "Uluslararası Üslup" diye adlandırılan mimari üslubunun bir temsilcisi olan yapı, prizmatik kütlesi ile dikkat çeker. Modern Çarşı, alt dört katın yatay etki veren kütlesinin üzerine dikey bir diğer kütlenin yerleştirilmesiyle şekillenmiştir. Bu kütlelerin kolonlar üzerinde yükseltilmesi, düz çatı kullanımı, üst kütlede tekrarlanan dikey kolonlarla oluşan grid cephe düzeni ile alt kütlede dikkat çeken yatay pencere düzeni, bu üslubun belirgin özellikleri olarak bu yapıda göze çarpmaktadır. İç avlulu plan şemasıyla yapı içinde ortak bir kamu yaşantısının paylaşılmasını kolaylaştıran tasarımı, yapının uzun yıllar fonksiyonunu etkin bir şekilde yerine getirmesine yardımcı olmuştur (Anonim 2005f).

Şekil 4.60 Modern Çarşı

Fakat Modern Çarşısı 2003 yılında geçirdiği yangın sonrasında boşaltılmış ve kullanılamaz duruma gelmiştir. Şu anda otopark olarak kullanılmaktadır.

Anafartalar Çarşısı: Açılan bir yarışma sonucu, Ferzan Baydar, Affan Kırımlı, Tayfur Şahbaz'ın projeleriyle elde edilen Çarşı yapıları Hisarönü Caddesi üzerinde özel bir yere sahiptir.

Gerek Çarşı/İşhanı Bloğunun, gerekse yüksek Büro Binasının sade kübik yapıları, katıksız Mies Vander Rohe'vari tavırları, gerek o dönem için çok yeni olan giydirme cephe malzeme ve teknolojileri ile döneminin tasarım anlayışını ustaca yansıtan birer belge niteliğindedir (Anonim 2005f).

Fakat yapı tarihi kent merkezi bütününde ele alındığında Ulus'un tüm tarihi kişiliğini yok eden yapılardan biridir. Ayrıca Cumhuriyetin ilk yıllarında bir meydan niteliği taşıyan Atatürk Heykeli'nin algılanmasını Ulus İşhanı ile birlikte daha da engellemiş ve baskı altına almıştır.

Şekil 4.61 Anafartalar Çarşısı (Orjinal 2004)

Ulus Şehir Çarşısı: Ulus'un bulunduğu bölgede bir "Roma Şehri" olduğu bilinmektedir. Sümerbank Binası'nın yanına yakın zamanda inşa edilen Ulus Şehir Çarşısı'nın temel kazıları esnasında Roma Dönemine ait eserlere rastlanmış, inşaat faaliyeti (ortaya çıkan eserlerin koruma altına alınması amacıyla) Koruma Kurulu tarafından uzun süre durdurulmuş ve daha sonra inşaata devam edilmiştir. Kazı çalışmaları esnasında da bir çok eserin tahrip olduğu bilinmektedir (Anonim 2005d).

Ayrıca çarşı çevresindeki yapılara göre büyük ölçekte yapıldığı için tarihi merkez çevresindeki dokuyu baskı altına almış ve Ulus'un tarihi dokusunun daha da bozulmasına neden olmuştur.

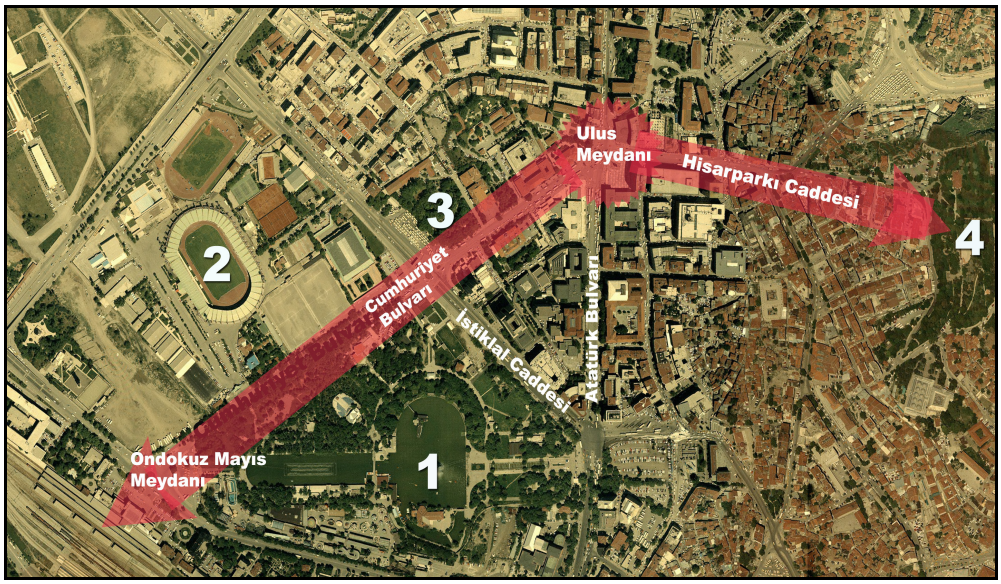

Şekil 4.62 Ulus Şehir Çarşısı Arka Cephe (Orjinal 2004)

Şekil 4.63 Ulus Şehir Çarşısı Ön Cephe (Orjinal 2004)

4.2.15 Yeşil alanlar, kentsel donatılar, yollar ve meydanlar

1. Gençlik Parkı 2.Ondokuz Mayıs Spor Kompleksi
3. İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Bahçesi 4.Hisar Parkı

Şekil 4.64 Ankara Garı-Ankara Kalesi aksında yer alan yeşil alanlar (Orjinal 2006)

Bu kentsel elemanların manzara / vista / bakış açısı özellikleri ile boyutları, mekan kaliteleri, sokakların bir araya gelmelerinden oluşan dokuları ve geometrileri; İmalat ve kaplama malzemelerinin renkleri, dokuları, işçilikleri, sınıflandırmaları (fonksiyonlara göre), aydınlatma elemanları, trafik düzeni, yaya, motorlu ve motorsuz ulaşım elemanları, trafik işaretleri, sokak isimleri ve diğer işaretler, reklam-afiş sistemi, her türlü kent mobilyası ve bunların renk, doku, malzeme, boyutlar ve ergonomik uyum, ısı, ses, ışık, koku, temizlik, hijyenik olma gibi kullanıcı ihtiyacı özellikleri bu kentsel elemanların değerlendirilmelerinde ve tasarımlarında kullanılabilecek kriterlerdir. Bu niteliklerin doğru kullanılıp kullanılmadığı ya da özgünlüğü kentsel mekanın da niteliğini tanımlar (Gökhan 2001).

Yeşil Alanlar

Gençlik Parkı: Cumhuriyet Dönemi Ankarası'nın simgelerinden birisi de, Atatürk Bulvarı, İstiklal Caddesi, Cumhuriyet Bulvarı ve Talatpaşa Bulvarı arasında 253000 m2'lik alanı kaplayan Gençlik Parkı'dır. İlk tasarlandığı günlerde 125 bin nüfuslu bir kent için parkın ölçeği ve tasarım kararı ile dünyada benzersiz bir örnek olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 4.65 Gençlik Parkı-1930 (Anonim 2000)

Bu dönemde ekonomik ve toplumsal sıkıntılar yaşanırken Gençlik Parkı'nın planlaması ve inşaatı devam eder. Bir bataklıkta, eşi benzeri olmayan böylesine büyük bir parkın yapılması kararı, ülkenin o günlerde içinde bulunduğu ekonomik, politik ve sosyal şartlar göz önüne alındığında olağanüstü bir karardır. Ancak, çok boyutlu bir tarihsel sorgulama, parkın kent peyzajı içindeki yerini daha farklı bir bakış açısıyla yorumlamaya götürür. Bu olağanüstü çaba ve özverinin arkasında Cumhuriyet'in idealindeki rekreasyon ve onun hedeflediği değişim vardır. Cumhuriyet öncesi Ankarası'nın rekreasyon alanları, sadece bağ evleri, bahçeler ve yaylalardı. Ulus Meydanı'nda, ilk Meclis Binası'nın karşısında (bugün 100. yıl Çarşısı'nın bulunduğu yerde) bulunan Millet Bahçesi ise kasabanın tek parkı idi. Kasabada kadın ve erkeklerin bir arada olduğu ve paylaştığı hiçbir dinlenme ve eğlence mekanı olmadığı için Cumhuriyet'in ilk yıllarında da bu kısıtlı sosyal hayat devam etmiştir (Uludağ 1998).

Özellikle, başkent olduktan sonra Ankara'ya gelmiş olan yabancı diplomatlar, İstanbullu bürokratlar ve diğer yüksek tabaka mensupları için Ankara tam bir hayal kırıklığıydı. Suyu, peyzajı ve sosyal hayatı olmayan bu küçük bozkır parçasında modern yaşamın izlerini bulmak çok zordu (Uludağ 1998).

Şekil 4.66 Gençlik Parkı (Anonim 2005e)

Cumhuriyet'in idealindeki çağdaş kent yaşamını ve modern Türk davranışını yaratmak için, tüm halkın cinsiyet, statü ve etnik köken ayırımı olmaksızın bir arada yeni bir sosyal deneyimi paylaşabilecekleri kamusal alanlara ihtiyaç vardır. Cumhuriyet Türkiyesi'nde modern bir kent yaşamı ancak yeni kentsel mekanlarda geliştirilecek geleneksel olmayan, yeni sosyal normlarda olabilirdi. Bu bağlamda farklı bir rekreasyon ortamı da yeni bir sosyal deneyim olacaktı. Bir kent parkı bunu kamusal alanda gerçekleştirebilirdi. Geleneksel mesire olgusuna alternatif bir rekreasyon önerilmiştir. Ankara İstasyonu, bataklığın ortasından geçen toprak yolla Ulus'tan Ankara'ya bağlanıyordu. Gençlik Parkı bu bataklık üzerinde, istasyonun karşısında doğu-batı yönünde planlanmıştı ve bir yandan eski kent merkezinin manzarasına yönelirken, bir yandan da kente yeni gelenlerin ilk olarak kentle tanıştığı noktaya uzanıyordu.

Gençlik Parkı tam bu stratejik noktada, yani tüm yabancıların "Cumhuriyet'in modern başkentiyle" ilk tanıştığı yerde, onları karşılayan, kentin modern ve cazip atmosferini yansıtan ve aynı zamanda rejimin ideallerini temsil eden bir kent parkı olma görevini üstlenmiştir. Ankara gibi kurak bir bozkırın ortasında büyük bir su yüzeyi yaratmış ve Ankara adeta bir deniz kenti havasına bürünmüştür (Uludağ 1998).

Rekreasyon ihtiyacını karşılamak üzere oluşturulan bir kamusal alan olan Gençlik Parkı, Cumhuriyet ideolojisinin ve dolayısıyla Cumhuriyet'in başkentinin de sembolüydü. Bu bağlamda başkentte Gençlik Parkı'nın yapılması rejimin idealindeki kentsel peyzajın kurgulanmasında önemli bir kazanımdır (Uludağ 1998).

Gençlik Parkı'nın bulunduğu yer bataklık olup, yağmur mevsimlerinde İncesu Deresi'nin de taşması sonucu tamamen çamurla kaplanır, bataklık sivrisineklerin barınağı durumuna geldiğinden Ankaralılar bir türlü sıtmadan kurtulamazdı. Gençlik Parkı, Jansen tarafından hazırlanan ve 1932'de kesinleşen Ankara İmar Planı'nda, Cumhuriyet'in kurucu ve yöneticilerinin isteği üzerine onun önerdiği büyük bir kent parkıdır. Bu alanın park olarak düzenlenmesi 1936-1938 yıllarında tamamlanmıştır. 1936 yılında Bayındırlık Bakanlığı daha ekonomik olduğu gerekçesiyle Jansen'le beraber çalışan şehirci ve bahçe mühendisi Theo Leveau'nun projesini uygulamıştır (Anonim 2004a).

Gençlik Parkı düzenlemesi, son on yıllık dilimin en önemli park yenileme çabasıdır. Ankara gibi susuz, kurak bir kentte böylesine büyük havuz ve ağaçlık alanın önemi küçümsenecek gibi değildir (Anonim 2002).

1952 yılında Gençlik Parkı içinde yerli bir Luna Park oluşturulmuş ve birtakım ilkel çay bahçelerinin açılmasına izin verilerek, o güzel parkta bir panayır havası yaratılmıştır. Ertesi yıl Luna Park araçlarının yerlileri yapılarak, çay bahçelerinin çoğu meyhanelere, içkili gazinolara dönüştürülerek buradaki bozuluşa süreklilik kazandırılmıştır (Akgün 1996). 1957 yılında T.C.D.D. tarafından parkı dolaşan iki minyatür tren sefere konulmuş ve yine aynı yıllarda kaskatlı havuzlar ilave edilmiştir (Anonim 2004a).

Şekil 4.67 Gençlik Parkı (Orjinal 2004)

Gençlik Parkı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında başkentin toplumsal yaşamını renklendirmek için kurulmuş, ancak plansız yapılan eklemelerle imajından çok şey kaybetmeye başlamıştır. 1992 yılında Ulus Tarihi Kent Merkezi yarışması parkın tekrar eski cazibesine kavuşması için önemli bir şans iken, o dönemlerde bu şans kullanılmamış ve park yeniden canlandırılması için, Altınparkı ve Harikalar Diyarını tasarlayan mimar Öner Tokcan'a görev verilmiş ve belediyenin 2006 yatırım programına alınmıştır. Parkın 29 Ekim 2006 tarihinde bitirilmesini hedeflenmiştir (Özer 2005).

Gençlik Parkındaki tasarım sürecinde kent demokrasinin denetim dışında bırakılması ve özellikle tarihsel bir önemi olan park alanı için üretilen projenin kamuoyuyla yapılaşmaması ve tartışılmamasını üzücüdür. Ayrıca tasarımın sadece bir mimara bırakılması yeşil alan planlama ve tasarımıyla birebir ilgili olan mesleklerin göz ardı edilmesi oldukça düşündürücüdür.

Ondokuz Mayıs Spor Kompleksi: 1930'ların ikinci yarısında artık gençlik ve spor çalışmaları, gösteriler, kutlamalar, spor karşılaşmalarının çağdaş bir ortamda yapılması ve bütün Ankaralıların etkinlikleri rahat tribünlerden izleyebilmeleri, ulusal bayramları tüm halkın daha büyük coşkuyla bir arada kutlamalarını sağlayabilmek için stadyumun inşa edilmesine karar verilmiştir. Spor kompleksinin tasarımı 1934-1936 yıllarında İtalyan mimar Paolo Vietti Violi tarafından yapılmıştır. Batıda Kazım Karabekir Caddesi, kuzeyden İstiklal Caddesi, doğudan Cumhuriyet Bulvarı ve güneyden de Hipodrom Caddesi ile çevrelenen geniş bir alan üzerine kurulmuş kompleksin kuzey, doğu ve batıdan olmak üzere üç girişi vardır (Anonim 2004a).

Şekil 4.68 Ondokuz Mayıs Spor Kompleksi (Anonim 2005e)

Futbol stadyumu, atletizm sahası, tenis ve eskrim kulüpleri kompleksin ilk yapılarıdır. Daha sonra ise kompleks içine atletizm sahası, yüzme havuzu, güreş salonu, tenis kortları, eskrim kulübü, Futbol Stadyumu ve Gençlik Merkezi, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ile Spor Yazarları Lokali'nden oluşan yönetim binaları, kuzeydoğuda Atatürk Spor Salonu, jimnastik, taekwan-do, boks ve halter salonları yapılmıştır (Anonim 2004a).

Şekil 4.69 Ondokuz Mayıs Spor Kompleksi (Orjinal 2004)

İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Bahçesi:

Şekil 4.70 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Bahçesi (Orjinal 2005)

Cumhuriyetin ilk yıllarında Büyük Millet Meclisi'nin bahçesi, özenle düzenlenmiştir. Bahçede bulunan uzun ve kaskatlı havuza, Ankaralılar içindeki çiçeklerden esinlenerek Nilüfer Havuzu adını verdiler. Park halka açıktı ve rahatça gezilebiliyordu (Sağdıç 1993).

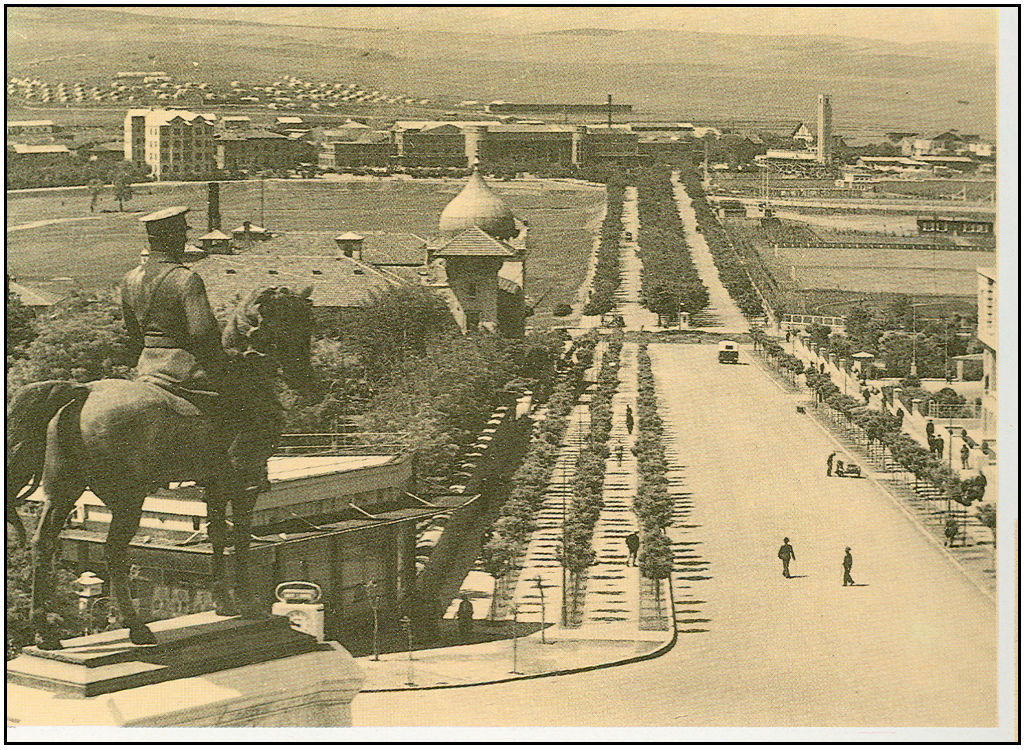
Yapının batısında yer alan, kademeli bir havuzu bulunan bahçe de özgün haliyle günümüze ulaşmıştır fakat günümüzde halka kapatılarak kurum bahçesi olarak kullanılmaktadır. Büyük Millet Meclisi'nin bahçesi şu anda Ulus'un nefes alan en önemli yeşil alanlarından biridir.

Şekil 4.71 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Bahçesi (Orjinal 2005)

Yol ağaçları: Ulus kent merkezine Ankara Kalesi aksından bakıldığında yeşil dokunun yol ağaçları olarak algılanması oldukça güçtür. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki yol ağaçlarının nerdeyse tamamı yok olmuştur. Günümüzde sadece Cumhuriyet Bulvarı'nın Ankara Garı – Stadyum aksı üzerindeki yol ağaçları alle özelliğiyle oldukça güzel bir vista sergilemektedir.

Günümüzde yol ağaçları olarak olmasa da yeşil doku olarak resmi kurumların bahçeleri yeşil dokuya katkı sağlamaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Cumhuriyet Bulvarı üzerinde kaldırımlarda yol ağaçları için üçlü sıra halinde bitkilendirme yapılmış ve kentte yol ağaçlarına ayrı önem verilmiştir bu aksa günümüzde bakıldığında sadece Cumhuriyet Bulvarı / Gar – Stadyum Arası üzerinde yol ağaçları kalmıştır.

Şekil 4.72 Cumhuriyet Bulvarı / Heykel - Stadyum Arası-1930
(Anonim 2000)

Şekil 4.73 Heykel - Stadyum Arası (Orjinal 2006)

Şekil 4.74 Cumhuriyet Bulvarı / Stadyum - Gar Arası (Orjinal 2005)

Şekil 4.75 Stadyum – Heykel Arası (Orjinal 2005)

Şekil 4.76 Gar – Stadyum Arası (Orjinal 2005)

Yollar ve Kentsel Donatılar

Ulaşım Yapısı ve sistemleri: Ulaşım sisteminin her zaman hiyerarşik bir dokusu olmuştur. Sokak ve caddelerin oluşumu ulaşım araçlarının niteliğine bağlı olarak gelişmiştir. Bireysel ve toplu taşım araçları, bu araçların fiziksel özellikleri, kentsel yapı ile ilişkisi ve dağılımı kent mekan değerlendirilmesi ve kimliğinde önemli bir rol oynar. Kent Mobilyaları: Lambalar, banklar, korkuluklar, çöp kovaları, elektrik direkleri, tüm işaret levhaları; bunların boyutları, renkleri, oranları, dokuları ve benzeri tüm özellikleri bulundukları yakın mekan kadar kentin tümüne de bir katkı sağlar. Bunların tasarım ve seçiminde kentin tüm niteliği yaratılmak istenen kent kimliği çok ciddi olarak değerlendirilmelidir (Gökhan 2001).

Bu bölümde Ulus tarihi kent merkezini besleyen ana yollar ve bu yollara katkı sağlayan, ticari önemi olan ikinci derece yollar incelenmiştir.

Ana Yollar: Şekil 4.12'de görüldüğü gibi yapılan sörvey çalışması ile ana aks, ana aksı besleyen diğer ana yollar ve ara yollar belirtilmiştir.

Cumhuriyet Bulvarı / Gar – Stadyum Arası: Gar – Stadyum arasında bulunan orta refüj yer yer bölünerek otopark olarak kullanılmaktadır. Bu kullanım alanda otopark eksiği bulunduğu için kullanıcılar tarafından iyi bir uygulama olarak görülmektedir ama Ulus'un hemen hemen yok olmuş yeşil dokusu içinde kötü bir görüntü sergilemektedir. Alanda dolmuş durakları, metro istasyonu ve alt geçitler bu bölgenin meydan özelliğinin kaybolmasına neden olmaktadır.

Şekil 4.77 Gar – Stadyum Arası (Orjinal 2005)

Bu aks üzerindeki dolmuş durakları kent imajını bozmakta ve karmaşa yaratmaktadır. Aynı zamanda da araç ve yaya trafiği açısından sorunlar yaratmaktadır.

Şekil 4.78 Dolmuş Durakları (Orjinal 2005)

Cumhuriyet Bulvarı / Stadyum – Heykel Arası: Stadyum - Heykel arasındaki yolu genişletmek, trafik akışını kolaylaştırmak için orta refüj kaldırılmıştır. Bu uygulama yaya güvenliği için ve karşıdan karşıya geçişler için tehlike oluşturmuştur.

Şekil 4.79 Cumhuriyet Bulvarı (Orjinal 2005)

Bu aks üzerinde bulunan otobüs durakları araç ve yaya trafiği karmaşasına neden olmaktadır. Aks üzerinde aydınlatma elemanları ve çöp kutuları çok yetersiz kullanılmıştır. Aydınlatma elemanlarının yetersizliği alanda güvenlik sorununa neden olmaktadır. Bilinçsiz kullanıcılara yönelik yeterli denetimin olmaması çevre kirliliği ve karmaşaya neden olmaktadır. Dilenciler ve seyyar satıcıların bu bölgede bulunmaları alanın imajını daha da bozmaktadır. 100. Yıl Çarşısının bu aksa bakan kesimindeki dükkanlar görüntü ve gürültü kirliliğine neden olmaktadır.

Hükümet Sokağı: Geçmişte Ankara ve Ulus'un en eski ve en kimlikli alanlarından birisi olan meydan ve çevresi bir dönem dolmuş duraklarına ayrılmış daha sonraki yıllarda ise Ulus'un diğer tarihi mekanlarından kopuk, kişiliksiz bir meydan biçimine dönüşmüştür.

Sokağın merkezinde Romalılardan kalma Julianus Sütunu ile ilgili küçük ölçekli bir çevre düzenleme yapılmıştır. Bu sütunun üstünde bulunan Leylek yuvaları Ankara'ya baharın geldiğini müjdeleyip, şehrin karmaşasında insanı biraz rahatlatmaktadır.

Şekil 4.80 Hükümet Sokağı (Orjinal 2004)

Yaya – araç trafiğine yönelik tasarım hataları bu alanda yaya ve araç trafiğinin çatışmasına neden olmaktadır. Sokak Hacı Bayram Camisine çıkmakla birlikte bu alanla yeterli bağlantısı kurulamamıştır. Son yıllarda yapılan alışveriş merkezi bu alanın araçlar ve yayalar tarafından daha yoğun bir biçimde kullanılmasına neden olmuş ancak bu trafiğe yönelik ve alanın kişiliğine uygun düzenlemeler yapılmamıştır.

Rüzgarlı Sokak: Elektrik ve inşaat malzemesi gibi tüm ihtiyaçlarını bir arada bulabileceği Ankara'nın en bilinen ticaret merkezlerinden birisidir. Alanın yerleşim dokusu oldukça karmaşık ve kötüdür fakat bölge ticari işlevini uzun yıllardan beri korumaktadır.

Alanda yoğun yaya kullanımı olmakla birlikte sokak büyük ölçüde araç öncelikli kullanıma sahiptir. Araç trafiği son derece yoğun ve karmaşıktır. Rüzgarlı sokak içinde yer alan aydınlatma elemanları oldukça eskimiş durumdadır. Aynı zamanda çöp kutuları alanda bulunmadığı için çevre kirliliği daha da artmaktadır.

Heykel – Ankara Kalesi Aksı Arası: Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda sosyal hayatın gelişmesinde öncü olan önemli çarşı, pastane ve lokantalar (Karaoğlan Çarşısı, Ruşen Pastanesi, Karpiç Restaurant vb.) bu aks üzerinde açılmıştır. Halkın sosyal yaşamının sergilendiği ve çağdaş Ankara'nın tanıtıldığı bu yerler zamanla artan trafik ve kullanıcı kimliğinin değişmesi ile kişilik kaybına uğramış ve yaya - trafik karmaşasının olduğu düzensiz bir alan haline gelmiştir.

Şekil 4.81 Ulus Meydanı (Orjinal 2006)

Anafartalar Caddesi: Mesai saatleri içinde cadde üzerinde yoğun bir trafik akışı vardır. Trafik ışıklarındaki bekleme süresi fazlalığı trafiğin mesai saatlerinde daha da sıkışmasına neden olmaktadır.

Hisarparkı Caddesi: Ankara Kalesine çıkan yoldur. Roma tiyatrosu bu aks üzerindedir. Anafartalar Caddesi ve Hisarparkı caddesi ile bu caddeleri kesen ara sokaklar Ulus'un toptan alım satım işlerinin gerçekleştiği, perakende satışlarının gerçekleştiği merkezdir.

Kentsel Donatılar

Döşemeler: Kaldırımlarda döşeme olarak Ankara taşı andezit kullanılmaktadır. Yol döşemesi Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda arnavut taş döşemeyken zamanla yerini asfalt zemine bırakmıştır. Andezit taşı tarihi dokuyla, tarihi alanların dış cephelerinde kullanılan malzemelerle oldukça uyumludur.

Büfeler: Özgün tarihi dokuyla uyumlu değillerdir. Oldukça eski ve kullanışsız bir görünüm sergilemekte, tarihi dokuyu bozmaktadır.

Aydınlatma elemanları: Sokak aydınlatması olarak boylu aydınlatma kullanılmıştır. Fakat aydınlatma elemanlarının yetersizliği bu bölgenin akşamları karanlık olmasına ve tehlikeli bir görünüm sergilemesine neden olmaktadır.

Otobüs durakları: Duraklar belli bir düzen içinde değildir. Ayrıca halkın kullandığı dar yaya kaldırımları aynı zamanda durak yerleri olarak kullanıldığı için yaya sirkülasyonunda karışıklığa neden olmaktadır.

Çöp kutuları: Özellikle Cumhuriyet Bulvarı üzerinde kentsel donatı eksikliği vardır. Çöp kutularının eksikliği çevre kirliliğinin artmasına neden olmaktadır. Çok kullanılan bu caddelerde bulunmayan donatı elemanları bu alanların daha çok kirletilmesine neden olduğu için kent estetiğini oldukça bozmaktadır.

İşaret Levhaları ve Trafik Lambaları: Özellikle meydanlarda Ulus Tarihi Kent Merkezindeki önemli tarihi kalıntıların yerlerini gösteren tanıtım levhaları – işaret levhalarında eksiklikler mevcuttur. Bu eksiklikler aynı zamanda Ulus Tarihi Kent Merkezi için tanıtım eksikliğine neden olmaktadır.

Ulus Meydanında trafik sıkışıklığı oldukça fazladır. Burada trafik ışıkları bulunsa da ışıkların yanma ve bekleme süreleri ile yayaların geçme ve bekleme sürelerindeki uyumsuzluk yayaların trafik ışıklarına uymadan karşıdan karşıya geçmelerine ve trafiğin daha da karışmasına neden olmaktadır. Özellikle 100. Yıl - Ulus İş Hanı arasındaki ve Sümerbank – Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Bahçesi Binası arasındaki geçişlerde bu sorun yaşanmaktadır.

Meydanlar: Toplum bilincinde meydanların rolü büyüktür. Ankara da, Kızılay, Tandoğan ve Eski Sıhhiye, Ulus Meydanları bugün önemini yitirmiş durumdadır.

Ankara da mevcut gecekondulaşmanın devam etmesi, bu bölgelerde imar planlarının hala uygulanamaması, düzensiz kentleşme sonunda kentin imajı için büyük önem taşıyan kent meydanları kaybolmaktadır.

19 Mayıs Meydanı: Bu meydan özellikle Cumhuriyetin ilk yılları, 30'lu yıllarda kente yeni gelenlerin karşılanma yeri olduğu için oldukça önemli bir odak noktasıydı. Orta kavşakta sadece Nasrettin Hoca – Hitit Aslanı Heykeli ile ilgili bir düzenleme bulunmaktadır. Meydanda sadece orta kavşak düzenlemesi değil çevresindeki yapılar ile ilişkili bir çevre düzenlemesi olmalıdır. Gençlik Parkı Girişi, Stadyum ve Gar girişlerinin meydanla bağlantıları yoktur. Meydan sadece kavşak görünümündedir.

Ulus Meydanı: Günümüzün Ulus Meydanı, Meşrutiyetin ilanından sonra (1876) Ankara Valisi Dr. Reşit Bey tarafından açılmış; 1880'lerin sonunda burada inşa edilen Taşhan binası nedeniyle de Taşhan Meydanı diye anılmaya başlanmıştır. Krippel'in tasarladığı Atatürk Heykeli 1927 yılında meydana yerleştirilmiş ve buranın sembolü haline gelmiştir. 1920'lerde Hakimiyet-i Milliye, sonra da Ulus Meydanı diye adlandırılan bu meydanda ve buradan kaleye doğru çıkan Karaoğlan Çarşısı'nda dükkanlar, lokantalar ve pastaneler ve hatta sinemalar bulunmakta, erken Cumhuriyet döneminin zor ve kısıtlı koşullarının elverdiği ölçüde hareketli bir merkez oluşturmuştur (Madran vd. 2005).

Ulus Meydanı 1920'li ve 30'lu yıllarda Taşhan Meydanı olarak bilinmekteydi. Meydan Cumhuriyet'in ve Başkentin, gelişmişliğin simgesi olduğu için oldukça büyük bir öneme sahiptir.

Ama günümüzde meydanın bu özelliği kaybolmuş, çevrenin ve tarihi dokunun algılanamadığı, trafik karmaşasının olduğu bir alan haline gelmiştir.Toplu taşım araçları ve özel araçların fazlalığı trafik karmaşasını getirmiştir. Araç fazlalığı aynı zamanda gürültü ve hava kirliliğine neden olmaktadır. Trafik ışıklarındaki düzensizlik, yayaların trafik kurallarına uymaması, alt geçit eksikliği trafiği daha da aksattığı için yayaların karşıdan karşıya geçişleri daha da sorun olmaktadır.

İş merkezlerindeki ve dükkanlardaki tabelalarda belli bir düzenlemeye gidilmemesi ve gelişi güzel tabela asımı görüntü kirliliğine neden olmaktadır ve kentin algılanmasının zorlaştırmaktadır. Ulus Meydanında son yıllarda yapılan ticari yapılar, özellikle Ulus Şehir Çarşısı ölçek olarak çevresindeki yapılardan farklı olduğu için tarihi dokuyu ezmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Ulus tarihi kent merkezi, kentte yaşanan nüfus artışı, sanayileşme ve hızlı kentleşme sürecinden olumsuz etkilenmiştir. Kent merkezinin ve gelir gruplarının yer değiştirmesi, gelir kaybının artması, plansız, denetimsiz yapılaşmanın artması, konut niteliğinin değişmesine neden olmuştur. Ayrıca anıtsal nitelikli tarihi dokular için gerekli bakım, onarım, sağlıklaştırma ve koruma çalışmaları yapılmadığı için bu yapılar giderek yıpranmıştır. Bu gibi olumsuz etkenler tarihi kent merkezi içinde hem işlevsel kayıplara hem de görsel yönden estetik kaygıların oluşmasına neden olmuştur. Bu durum Ulus'un kent bütünü içindeki önemini giderek azaltmış, tarihi kent kimliği ve eski canlılığını kaybettirmiştir. Kent merkezi içinde yer alan yapılar hem Cumhuriyet adına hem de kentin tarihi adına önemli simgeler olduğu için yıkılıp, yok olmamaları için kentsel yenileme çalışmaları kapsamında korumaya yönelik önemli koruma kararları alınmalıdır.

Ankara Garı-Ankara Kalesi aksı ve çevresindeki tarihi yapıların özgün tarihi özellikleriyle korunarak yenilenmesi ve Ulus tarihi kent merkezine işlevsel ve görsel – estetik yönden canlılık getirecek düzenlemelerin yapılması kent imajının yenilenmesine katkı sağlayabilir.

Binlerce yıllık geçmişe sahip Ankara'nın tarihsel, arkeolojik, ve kültürel değerlerini bünyesinde barındıran kesimlerinin planlı ve programlı bir uygulama ile korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu gereklilik Atatürk Cumhuriyeti'nin başkenti olan Ankara'da yaratılan çağdaş ve modern kent olgusunu bütünleyecek olan kültürel mirasın, geleceğe bir bütün olarak aktarılması amacına yönelik olmalıdır (Tunçer 2001).

Yapılacak çalışmalar sadece koruma amaçlı değil, korumanın işlevselliğe de dönüştürüldüğü, alandaki yapılarla rekabet etmeden tarihi dokuyla bütünleşik çözüm önerilerinin getirildiği çalışmalar olmalıdır.

Ulus tarihi kent merkezinde özgün tarihi dokunun korunmasına yönelik öneriler tez çalışmasının başında yapılan swot analizi ve problem analizi sonuçlarından çıkarılan sorun ve olumsuzlukların çözümüne yöneliktir. Bu amaçla Ankara Garı-Ankara Kalesi aksı örneğinde özgün kent dokusuna yönelik çözüm önerileri 2 ana bölüme ayrılmıştır.

I. Kentsel planlama ölçeğinde öneriler
1. Yasal / Yönetsel politikalar
2. Tarihi dokunun yeniden canlandırılabilmesi
- Yeşil alan sistemleri
II. Kentsel tasarım ölçeğinde öneriler
1. Ulaşım ve yaya sirkülasyonu
2. Tarihi dokunun yeniden canlandırılabilmesi
- Sosyo – ekonomik sorunlar
- Yeşil alan sistemleri

5.1 Kentsel Planlama Ölçeğinde Öneriler

5.1.1 Yasal / Yönetsel politikalara ilişkin öneriler

Tarihi kent merkezlerinde tarihi dokunun korunması uygulanan yasal ve yönetsel politikalara bağlıdır. Tarihi kent merkezi için yapılan imar planları ve düzenlemeler dokunun zarar görmeden gelecek kuşaklara aktarılabilmesi (sürdürülebilirliği) ve tarihi kimliğinin kaybolmadan yaşatılmasını sağlar.

Ulus tarihi kent merkezi için Jansen dönemi ve Uybadin-Yücel dönemlerinde kent nüfusu artışı tam olarak belirlenemediği için imar planlarında gelişim oranları, kişi başına düşen açık alan miktarı, konut vb. gereksinimler yanlış hesaplandığı için kentteki gelişim beklendiği gibi gerçekleşmemiş ve imarsız-düzensiz yapılaşmaya gidilmiştir. İlerleyen dönemlerde de imarsız yapılaşma durdurulamamış ve tarihi kent merkezi bugünkü görünümünü almıştır.

Kent merkezi içinde yapılacak tüm düzenlemeler imar planlarına uygun olarak hazırlanmalıdır. İmar çalışmalarında sadece yeni kent merkezleri değil, eski kent dokusu da dikkate alınarak düzenlemeler yapılmalıdır. Bu çalışmalarda kentsel tasarım çalışmalarının doğasına uygun olarak multidisipliner bir çalışma stratejisi benimsenmelidir. Eski-tarihi kent merkezi üzerine yapılacak yenilemeler yıkıp yeniden yapma şeklinde değil, tarihi dokunun korunup, bakım, onarım ve sağlıklaştırma gibi faaliyetleri içeren yenilemeleri kapsamalıdır.

Yapılacak tüm yenileme çalışmaları tarihi dokuyla uyumlu yapılmalı ek ya da yama yapma yolu seçilmemelidir. Tarihi dokuyla rekabet etmeyecek, dokuyla bütünleşik planlamalar geliştirilmelidir. Bu amaçla bilinçsiz koruma ve yenileme çalışmaları yapılmamalıdır. Bu amaçla "Ulus Tarihsel Kent Merkezi" komisyonu oluşturularak bu komisyonun teknik ve yasal alt yapısı yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde oluşturulabilir. Bu komisyonda Altındağ ve Büyükşehir Belediyeleri, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Koruma Kurullarından katılacak temsilcilerle birlikte konuyla ilgili mesleklerden uzmanların yer alacağı bir ekip tarafından bu çalışmalar yapılmalıdır. Şu anda Ulus tarihi kent merkezi ile ilgili görev ve yetki karmaşası bulunmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi aldığı kararlarda diğer kurumları devre dışı bırakarak tek başına karar mercii olarak söz sahibi olmaktadır.

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 14.01.2005 gün ve 210 sayılı kararı ile 1989'dan beri uygulanan Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı iptal edilmiştir. Alınan kararlarda diğer kurumların görüşleri alınmadan, habersiz olarak gerçekleştirildiği için tam bir yetki karmaşası söz konusudur. Bu çalışmaların üzerinden bir sene geçmesine rağmen Koruma Bölge Kurulu'na sunulmuş veya Meclis tarafından onaylanmış bir proje ya da plan yoktur. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile görüşmelerin tamamlanarak Ulus içindeki tarihi dokuyu yıkmadan, restorasyon ve sağlıklaştırma projelerini içerecek, 1986 yarışma projesinde alınan önemli kararlar ışığında planlama çalışmalarıyla tarihi dokunun daha da yıpranmadan, tarihi kent merkezini çöküntü bölgesi haline gelmeden kurtarma – yenileme projeleri yeniden başlatılmalıdır (Tunçer 2001).

Yapılacak yenileme çalışmalarını etkileyen en önemli sorunlardan biride politik baskılardır. Karar mekanizmalarında söz sahibi olan kurumların siyasi partilerle olan bağlantıları politik baskılara neden olabilmektedir, özellikle imar konusunda yapılan baskılar imarsız kentleşmeye göz yumulmasına neden olmaktadır. Bu da tarihi kent merkezinde kimliksiz yapılaşmayı daha da arttırmaktadır. Bunun için politik baskıların önüne geçilmelidir.

Ulus tarihi kent merkezinde tarihi dokunun korunması için ve kentsel gelişimi için yapılan çalışma ve planlamalarda alınan kararlarda halkın katılımı da sağlanmalıdır. Planlamada halk katılımı en son aşamada değil planlamanın ilk aşamasında yer almalıdır. Koruma, geliştirme ve yenileme çabaları, planlı, programlı ve parasal kaynaklara bağlı, etaplama ve örgütlenme ile birlikte gerçekleştirilebilirse başarılı olabilir. Bu nedenle, günümüze kadar yapılan planlama çalışmalarına örgütsel ve parasal boyut katılmalı ve öncelikler saptanarak etaplama halinde uygulama yapılmalıdır (Tunçer 2001).

Ulus Meydanı ve çevresini oluşturan yapılardan bir kısmı, Osmanlı döneminin ve erken Cumhuriyet yıllarının geçirdiği toplumsal, ekonomik ve kültürel dönüşümleri mimarlık biçimlenmesiyle yansıtarak modern başkent Ankara'nın örnek mimarlık ürünleri olmaları nedeniyle tescillenmiş durumdadır. Bu dönemde ve özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında üretilmiş olan birçok yapı ise henüz tescillenmemiştir. Ulus Bölgesi'nin Cumhuriyet'in ilanı sonrasında sahip olduğu yönetim merkezi olma özelliğini belgeleyen yapıların tescil edilerek koruma altına alınmış olması önemlidir.

Özellikle Ulus Tarihi ve Kültürel Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje alanı çalışmalarında Tekel Başmüdürlük Binası yıkılmak istenmektedir. 1928 yılında tasarlanan yapı, Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi mimari gelişimi bize gösteren en önemli örneklerden biridir. Onun için yapı tescillenerek, restorasyon çalışmaları yapılarak tekrar kullanıma açılmalıdır.

Ulus tarihi kent merkezinde uygulanabilecek yasal-yönetsel politikalara örnek olarak İstanbul Fener-Balat Tarihi Bölgesi, Fatih Belediyesi ve Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu tarihi dokunun korunarak yenilenmesi için çeşitli çalışmalar başlatmıştır. Bu çalışmalar kapsamında programın tanıtımı ve semt halkıyla tanışmak amacıyla sokak partisi düzenlenmiş, program birleşenleri ve çalışanlar tanıtılmıştır. Programın tanıtımı belli aralıklarla basın ve televizyon kanallarında görüşmeler aracılığıyla devam etmiştir. Program kapsamında kültürel envanter çıkarılmış ve tamamlayıcı eylem planları hazırlanmıştır. Teknik destek ekibi mimari ölçütler (Binanın yeri, mimari ve tarihi değeri, iç ve dış rehabilitasyon düzeyi, yenileme sonucu olabilecek değişiklikler, yenilemenin çevresine etki düzeyi, Koruma kurulundan izin alma zorluk derecesi belirlenmiştir. Sosyal ölçüt olarak ise bina sahiplerindeki hissedar sayısı, binaların kullanıcı türü, binada oturan aileler ile ilgili ev sahibi/kiracı oranı üzerinde görüş birliği sağlanmış ve gerekli veri, saha çalışması ile elde edilmiştir. İlk grupta restore edilecek evler ve idari binaların belirlenmesinden sonra ev sahipleri ve gerekli kurumlarla Belediye arasında sözleşmeler imzalanmıştır (Anonim 2004b).

Proje Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu tarafından ihaleye çıkarılmıştır. Etaplamalar halinde binaların restorasyonu için ihaleler düzenlenmiş ve semt halkına çalışmanın her aşamasında bilgi vermek amacıyla belirli aralıklarla toplantılar düzenlenmiştir. Fener ve Balat Semtlerinin Rehabilitasyonu Programı, Topluluk katılım Forumu adı verilen bir örgütlenme ile semt halkının kararlara ve uygulamaya etkin katılımını öngörmektedir. Forumun semt örgütleri ile işbirliği içinde, bireylerin Semt Gönüllüleri çalışmaları, düzenli toplantılar ve Danışma Komitesi aracılığı ile gerçekleştirilmesi amaçlamıştır. Program sosyal ve ekonomik etkiler bağlamında yerel zanaatkarların eğitilmesi ve onlara yeni iş olanakları yaratmasını desteklemiştir. Bu çalışmaların devamı için ek mali kaynaklara ihtiyaç duyulmuştur. Program kendi bütçesinin bir bölümünü yeni kaynaklara ulaşılması amacıyla kullanmayı öngörmektedir.

Kaynak geliştirme stratejisi Belediye, Danışma Kurulu ve Topluluk Katılımı Forumu ile işbirliği içinde üretilecek ve tüm taraflar tarafından güvenilen bir grup oluşturularak bu grubun çalışmaları devam ettirmesi düşünülmüştür. Program ilk yıl boyunca, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ile konut kredisi olanakları konusunda, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) ile sosyal kalkınmaya yönelik etkinlikler konusunda görüşmelerde bulunmuştur. Uygulanacak yasal ve yönetsel politikalar Fener Balat Semtinde tarihi dokunun korunarak yaşatılmasını sağlayacağı için diğer projelere de örnek oluşturabilecek niteliktedir (Anonim 2004b).

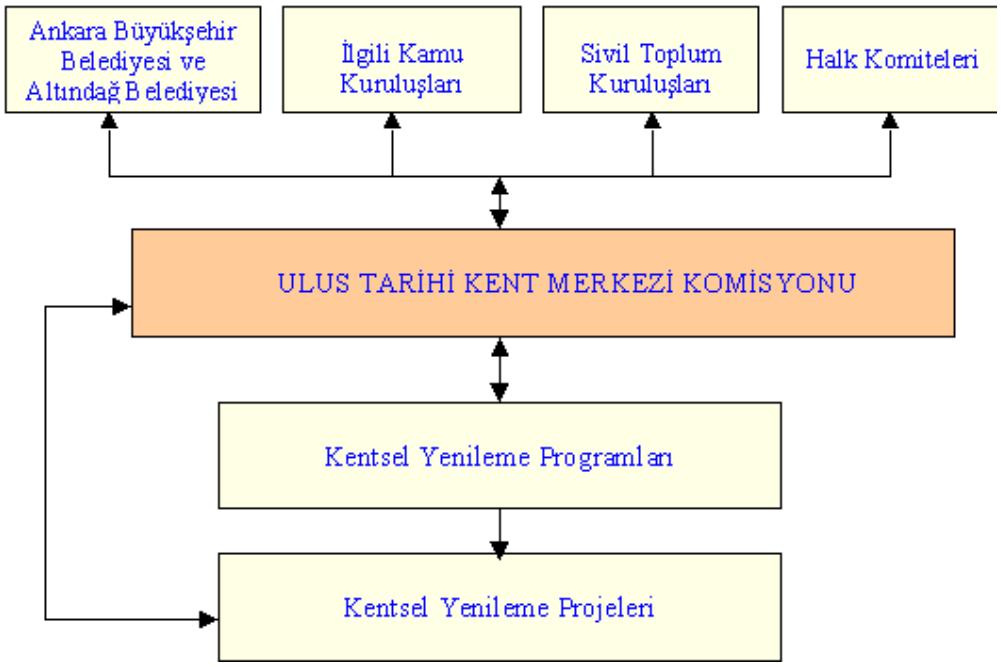
Gelişmiş ülkelerin özellikle 2. Dünya Savaşı sonunda uyguladıkları kentsel yenileme politikaları, finansal kaynak bulma ve kullanma örnekleri Ulus tarihi kent merkezi için yasal/yönetsel politikalar içinde birer öneri olabilir.

Liverpool, Dundee, Belfast, Rotterdam, Milan ve Ruhr kentlerindeki kentsel yenileme politikaları incelendiğinde; Belfast kentinde yeniden oluşum hareketlerini diğer Avrupa kentlerinden ayıran fark uygulanan politikalar olmuştur. Projelerin uygulanmasında finansal destek alınmıştır. Gönüllü yardım kuruluşları ve özel sektörler için toplumsal organizasyonlar yapılmış, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörlerin katılımı projelerin hızlı bir şekilde uygulanabilmesini sağlamıştır.

Rotterdam kentinde, eski tarihi kent merkezindeki yerleşim alanlarının yenilenmesinde Şehir Konseyi oluşturulmuş, 19 kişilik komisyon hizmetlere ve alternatiflere birlikte karar vermiştir. Proje grubunun çalışma ve konuşmaları semtlerde olmuş ve bölgesel çoğunluğun bir arada olması sağlanmıştır. Projenin geleceğine halkla birlikte karar verilmiş ve her aşamadan halk haberdar edilmiştir. Liverpool kentinde ise tarihi kent merkezindeki yenilemeler için kentsel yenileme kampanyaları oluşturularak farklı terk edilmiş, yıpranmış tarihi alanlar yeniden ele alınmıştır (Couch *et al*. 2003).

Ayrıca şekil 5.1 kentsel yenileme uygulamalarında örgütlenme ve finansal olanakların kullanımına yönelik akış şeması verilmiştir.

Örnek olarak verilen bu uygulamalar Ulus Tarihi Kent Merkezinde yasal-yönetsel uygulamalarda örgütlenmenin ve yerel semt sakinlerinin tüm aşamalarda aktif olarak nasıl yer alması gerektiğine ışık tutabilecek önerilerdir. Ulus tarihi kent merkezi komisyonunun kentsel yenileme projelerini yürütebilmesi için ise finansal kaynaklara ihtiyacı vardır. Bu finansal kaynakları Uluslararası kuruluşlarla ortak çalışmalar yapılarak sağlanabilir. Örneğin UNESCO ve Avrupa Birliği Komisyonları ile yapılacak ortak çalışmalarda bu kuruluşlar projeler için fon ayırabilirler. Ayrıca çeşitli kamu kuruluşları da bu çalışmalar için ek bütçe ayırarak finansal kaynak sağlayabilir. Takas olanakları, banka kredileri, kentsel yenileme araştırma-uygulama fonu, vergilendirme ile geri ödeme (düşük bedelli, uzun vadeli) ve kişisel olanaklarda bütçe olarak kullanılabilir. Gelişmiş ülkelerde yıpranmış, eski canlılığını yitirmiş alanların yeniden canlandırılması için oluşturulan kampanyalardaki gibi Ulus vizyonu kampanyası, kentsel yenileme kampanyaları oluşturulabilir. Bu kampanyalara özel sektörlerinde belirli ölçüde katılımı sağlanarak, projelerin daha kısa sürede uygulanması sağlanabilir.

Şekil 5.1 Kentsel yenileme uygulamalarında örgütlenme (Orjinal 2006)

5.1.2 Tarihi dokunun yeniden canlandırılabilmesi için öneriler

Yeşil alan sistemine ilişkin öneriler:

Ulus tarihi kent merkezinde yer alan Gençlik Parkı, Ondokuz Mayıs Spor Kompleksi, Heykel ve Ulus Meydanı, Meclis bahçeleri, Hisarparkı, Augustus Tapınağı, Julianus Sütunu, Hacı Bayram Cami ve Hacı Bayram Meydanı Düzenlemesi, Roma Tiyatrosu ve Roma Hamamı kentsel peyzaj-açık yeşil alan sistemi içinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu alanlar hem tarihi özellikleri açısından hem de kent peyzajı açısından ele alındıklarında korunarak gelecek kuşaklara bırakılmaları gereklidir.

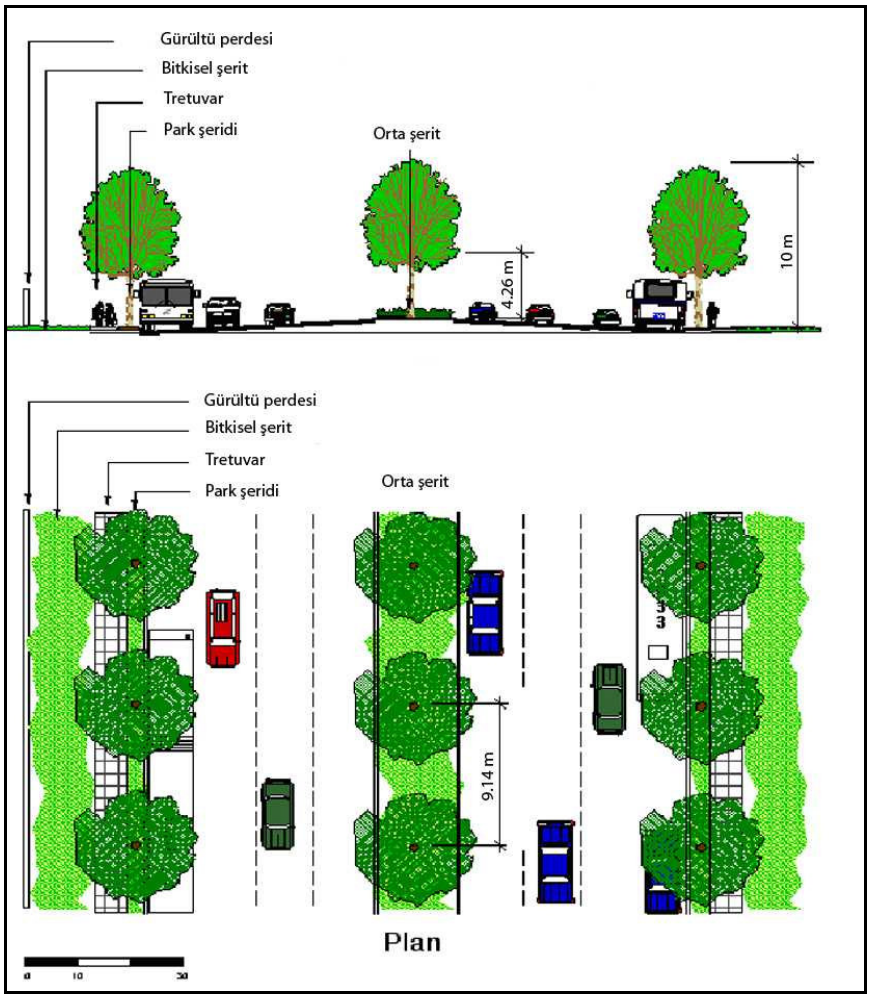
Gençlik Parkı Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllardan itibaren yaşam kültürünü günümüze ulaştıran ve bu niteliği ile de kente kişilik kazandıran önemli bir kent simgesidir. Bugün Gençlik Parkı, tüm kent halkı tarafından genellikle park işlevinden ziyade eğlence ve ticari işlevleri nedeniyle kapasitenin çok üstünde kullanılmaktadır. Gençlik Parkı'nın geleceğin Ankara vizyonu içindeki en önemli özelliği, Eski Hipodrom, Eski Meclis, Devlet Konukevi, Ulus, Ulus Meydanı, Kore Parkı ve 19 Mayıs Spor Alanlarından oluşan Atatürk Kültür Merkezi ve Atatürk Orman Çiftliğinin bir parçası olmasıdır. Bu nedenle yapılacak planlama ve tasarım çalışmalarında park, bu bütün içinde değerlendirilerek yorumlanmalıdır. Böyle özellikli alanda üretilecek projeler kamuoyunda tartışılarak uygulanmalıdır.Cumhuriyet'in Çağdaş Başkent Vizyonun ürünü Gençlik Parkı ancak böyle bir kentsel kültür ve sosyal, prestijli bir rekreasyon koridoru yaratılabilir.

Parka, önemli bir tarihsel miras olmasının yanında konumu gereği, ekolojik bir miras olarak da yaklaşılması ve alan içinde önerilecek fonksiyonların ekolojik değerlere ters düşmemesi gerekmektedir. Parkın açık ve yeşil alan sistemi içerisinde (İncesu Deresi, Kurtuluş Parkı, Sıhhiye, Gençlik Parkı, AKM, 19 Mayıs Spor Kompleksi, AOÇ alanı yeşil alan sürekliliği açısından) yeniden yorumlanması ve bütünleştirilmesi, kentsel yeşil sistemin bir bütün olarak değerlendirilerek kullanımların planlanması ve tasarlanması gerekmektedir (Özer 2005)

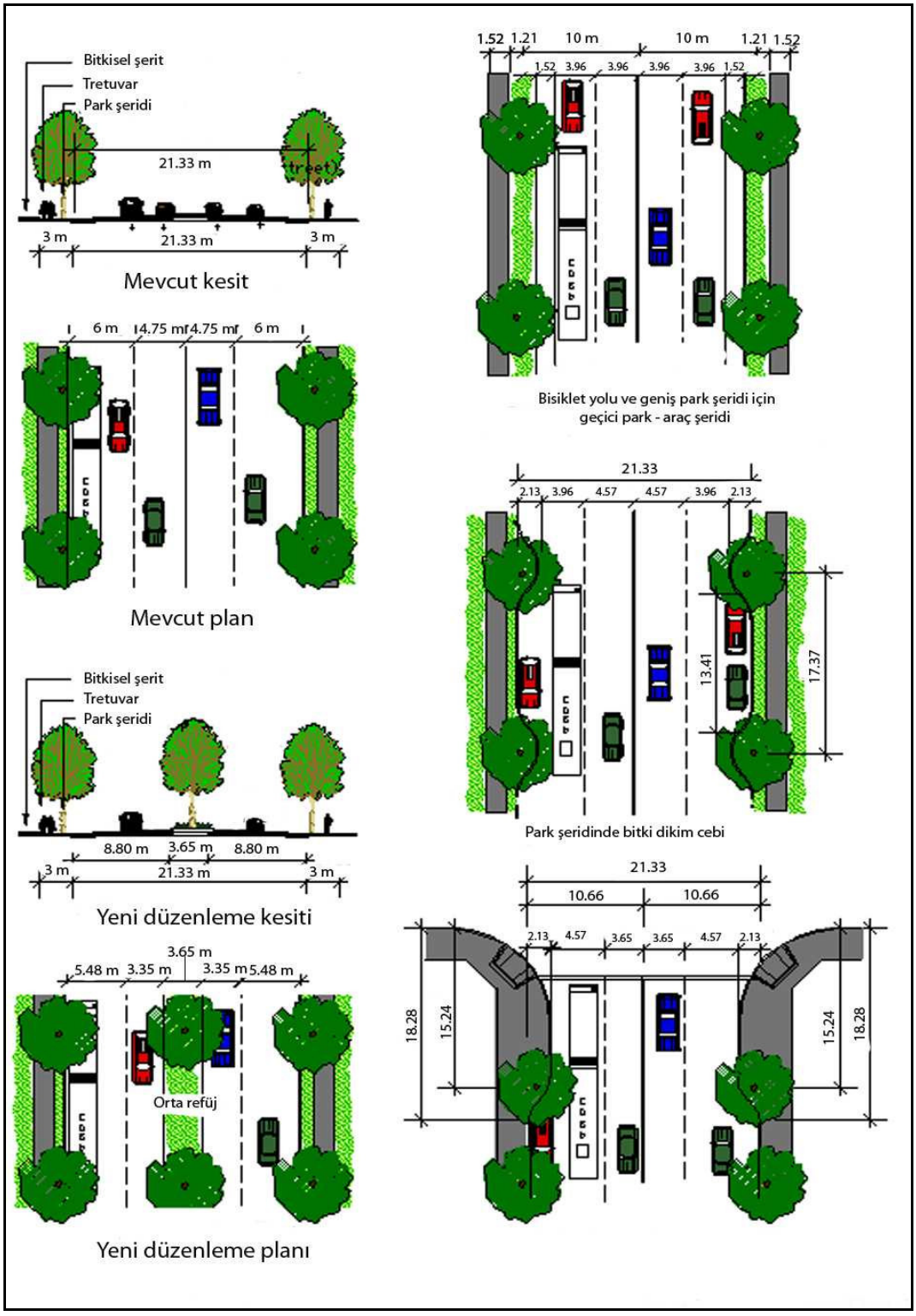
5.2 Kentsel Tasarım Ölçeğinde Öneriler

5.2.1 Ulaşım ve yaya sirkülasyon

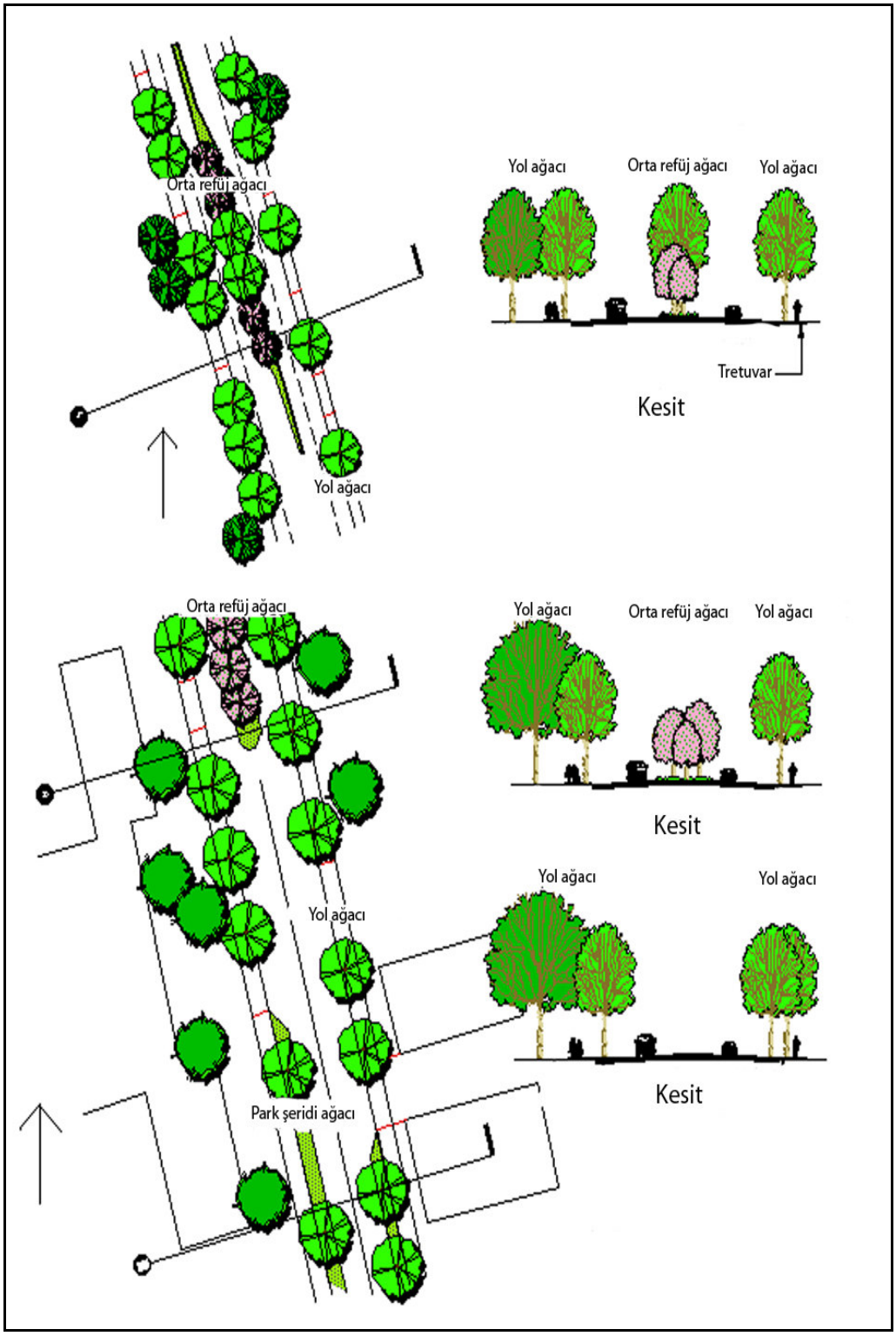
Ankara Kalesi – Ankara Garı aksı boyunca bölgede yaya-taşıt karmaşası mevcuttur. Aks boyunca taşıt öncelikli kullanımlara yer verilmektedir. Bu uygulama kent merkezinde yayaların güvenli bir şekilde kent merkezini kullanmalarını engellemektedir. Ulus Meydanında yayaların trafik ışıklarındaki bekleme süresinin fazlalığı ve geçiş sürelerinin kısıtlı olması yayaların ışıklara uymadan karşıdan karşıya geçmelerine ve trafiğin karışmasına neden olmaktadır. Yurtdışında tarihi kent merkezlerinde bu gibi sorunları çözmek amacıyla çeşitli uygulamalar yapılmıştır.

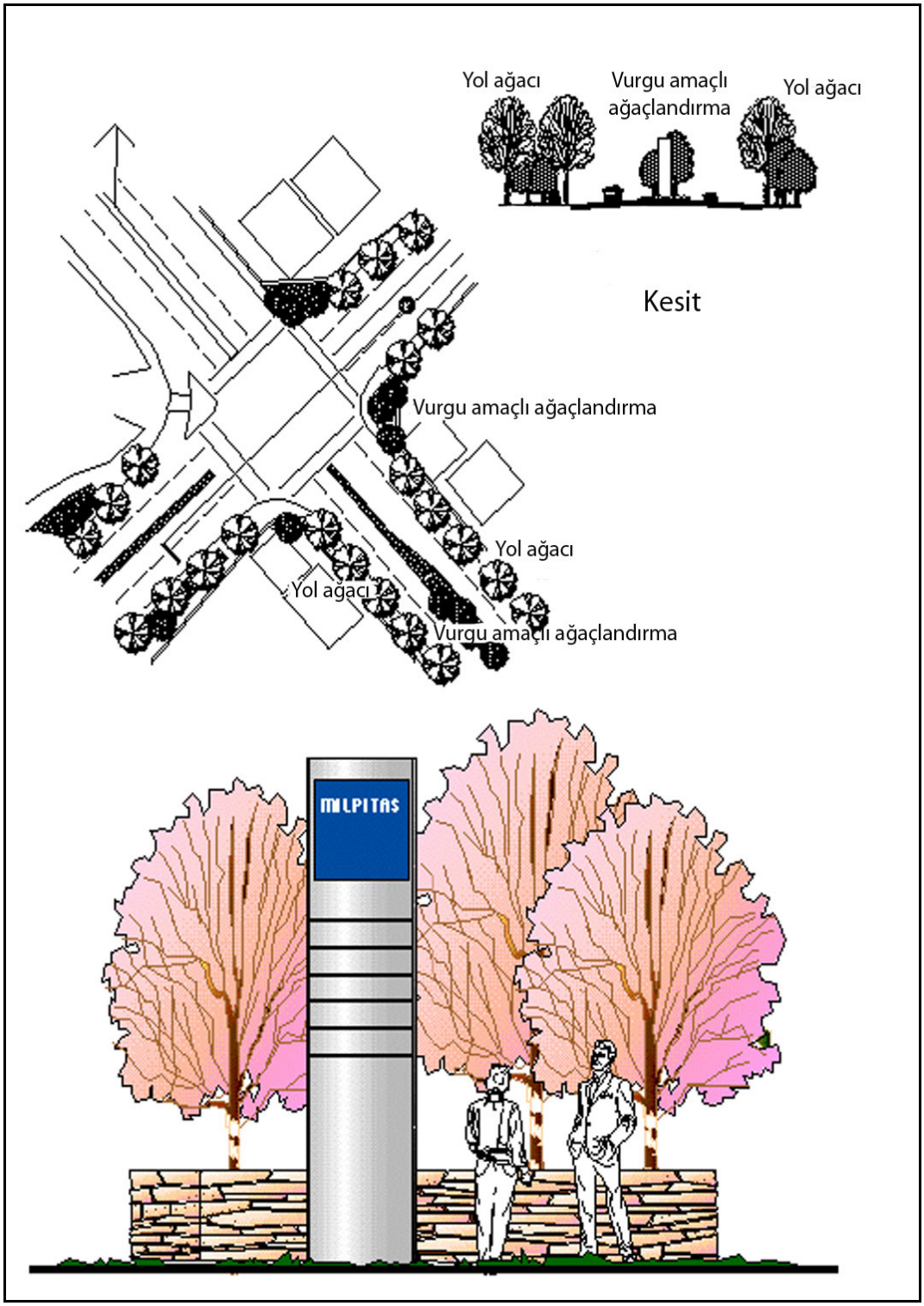
Şekil 5.2 Cadde ve yaya yolu düzenlemesi (Anonymous 2000)

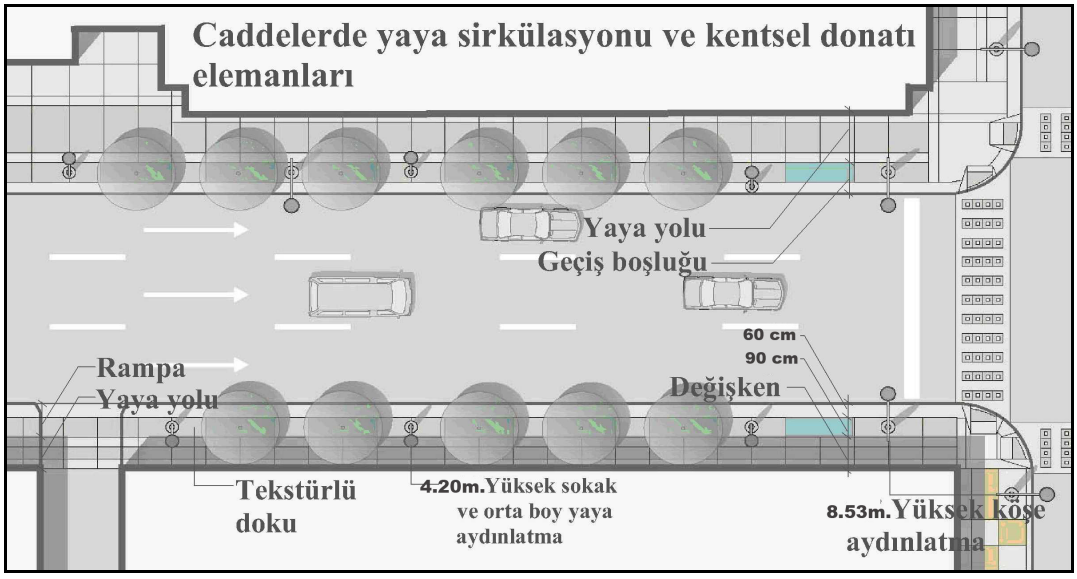
Şekil 5.3 Taşıt yolu düzenlemeleri (Anonymous 2000)

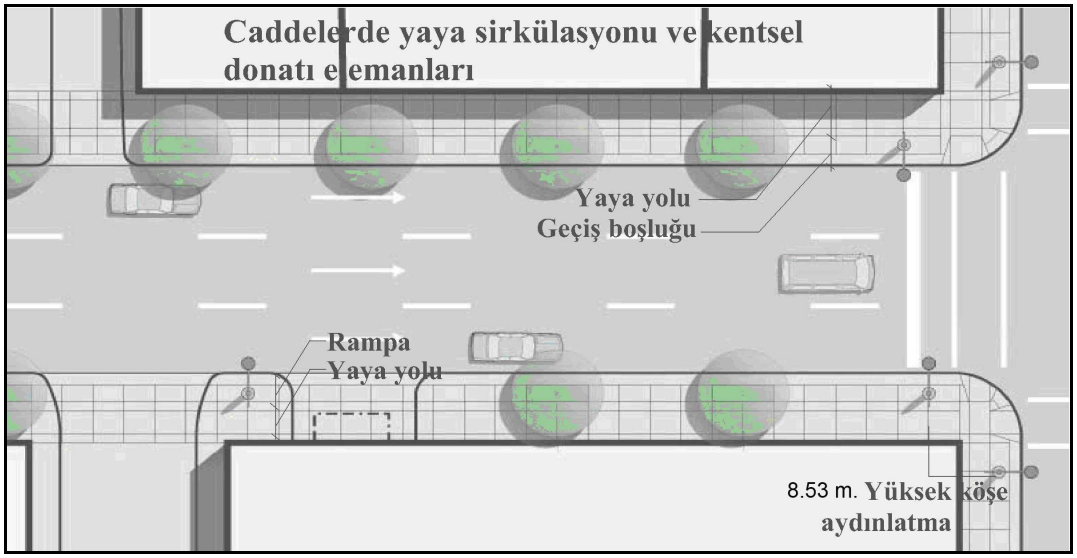
Şekil 5.4 Yol ve yeşil alan düzenlemeleri (Anonymous 2000)

Şekil 5.5 Refüj ve kaldırım peyzaj çalışmaları (Anonymous 2000)

Şekil 5.6 Yaya sirkülasyonu (Anonymous 2005f)

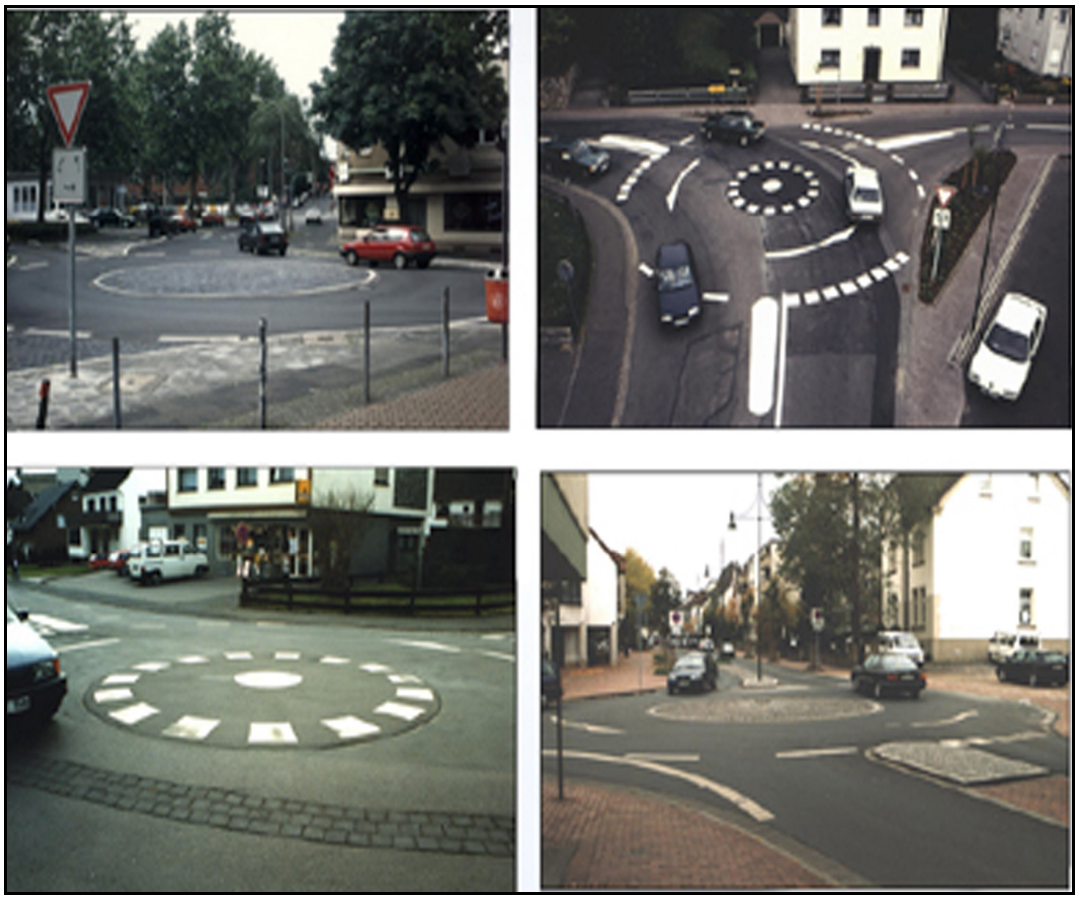

Şekil 5.7 Yaya sirkülasyonu (Anonymous 2005f)

Şekil 5.1, 5.2, 5.3 ve 5.4 görüldüğü gibi kent merkezlerinde taşıt yolu, yaya yolu ve yol peyzajı için yapılan uygulamalarda; kaldırımlarda yeşil doku ve yürüyüş yolu için ayrı alanlar ayrılmış, seçilen bitkisel materyalin boyu, orta refüjde kullanılan bitkisel materyale göre daha boylu seçilmiştir.

Kullanılan ağaçların dikim aralıkları ve özellikleri tanımlanmıştır. Taşıt yollarında kullanılan şeritlerin mesafeleri, sağ şeridi kullanacak araçlar için park boşlukları ve mesafeleri, kavşaklar için dönüş açıları ve mesafeleri belirli standartlara göre uygulanmıştır.

Yayaların karşıdan karşıya güvenli bir şekilde geçmeleri, o bölgelerde yaya öncelikli uygulamaların geçerli olduğunu belirtmek amacıyla da çeşitli uygulamalar yapılabilir.

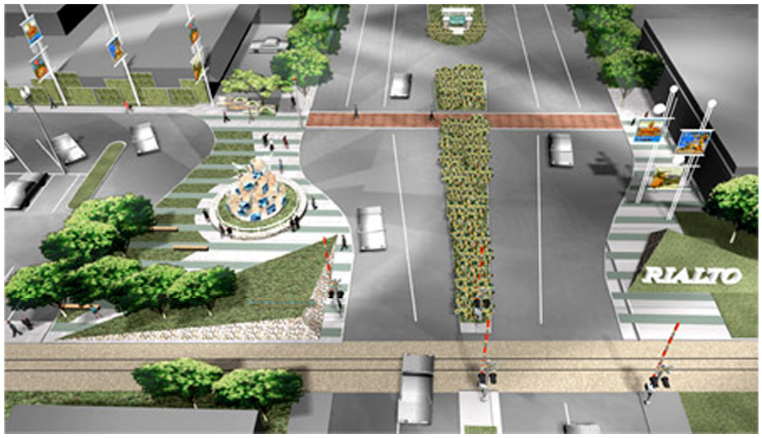
Şekil 5.8 Kavşak ve yaya geçiti düzenlemeleri

Şekil 5.9 Taşıt hızını yavaşlatmak için yapılan uygulamalar

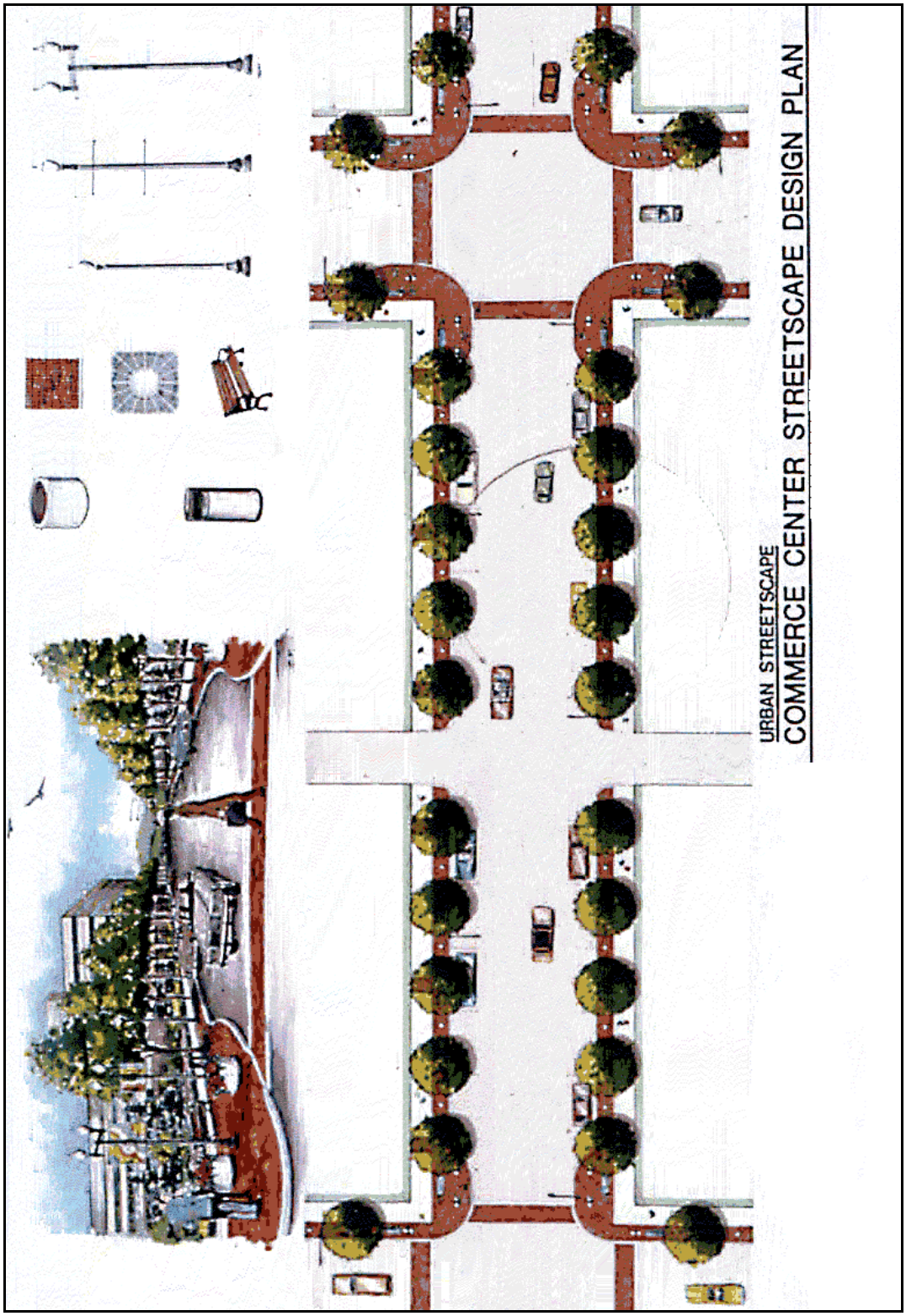
Şekil 5.10 Taşıt hızını yavaşlatmak için yapılan uygulamalar

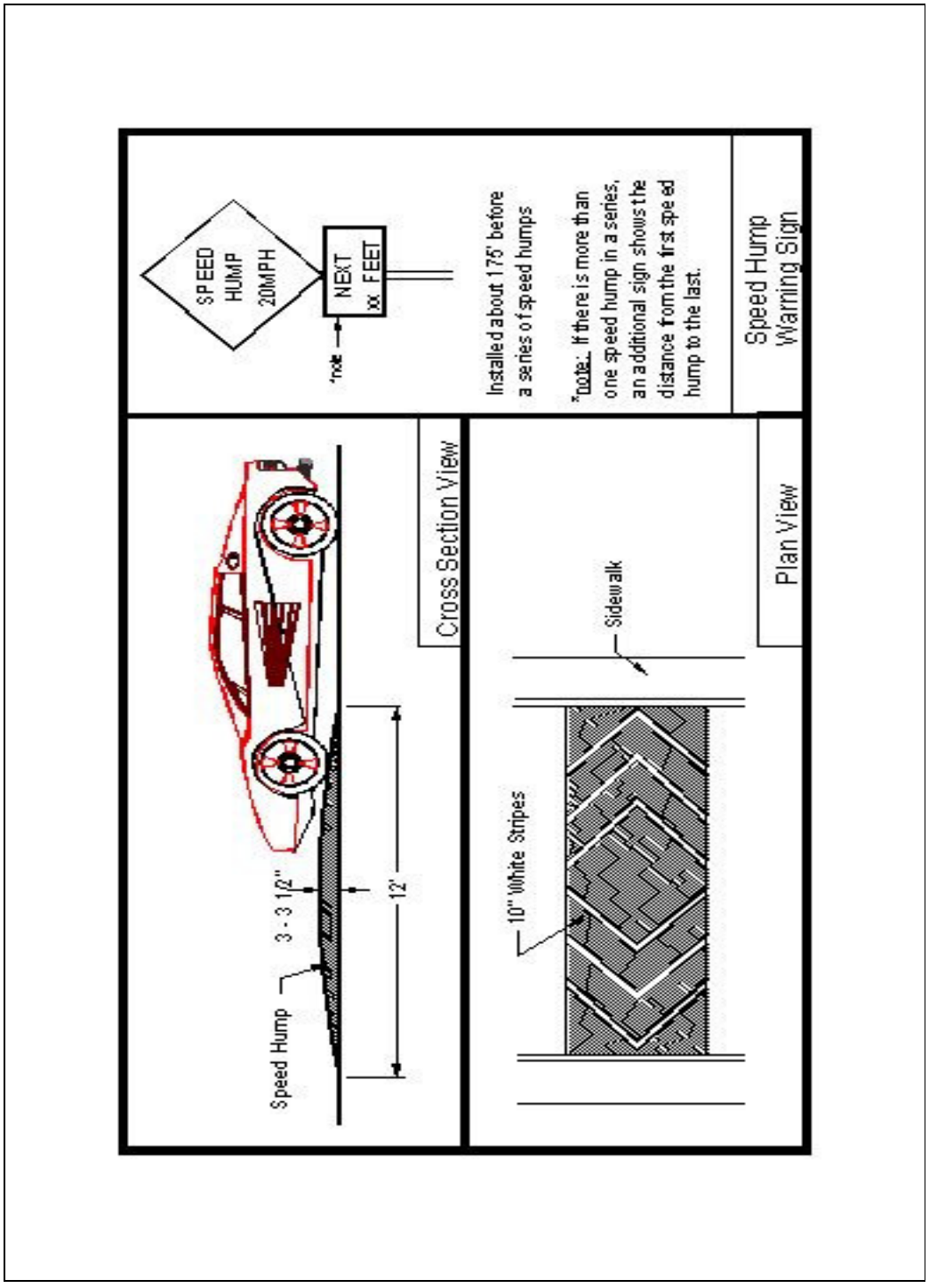

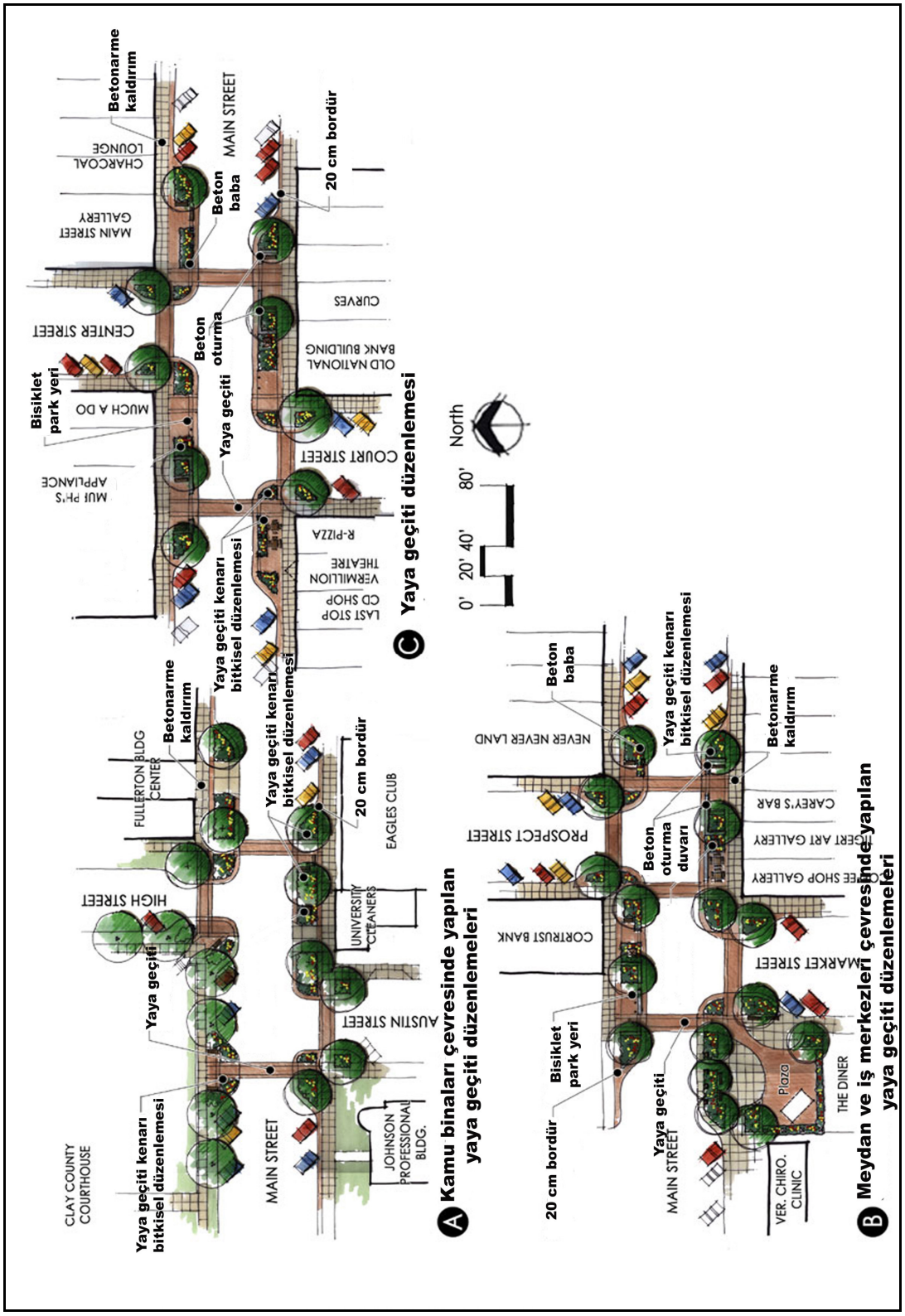
Şekil 5.11 Yaya geçiti düzenlemeleri

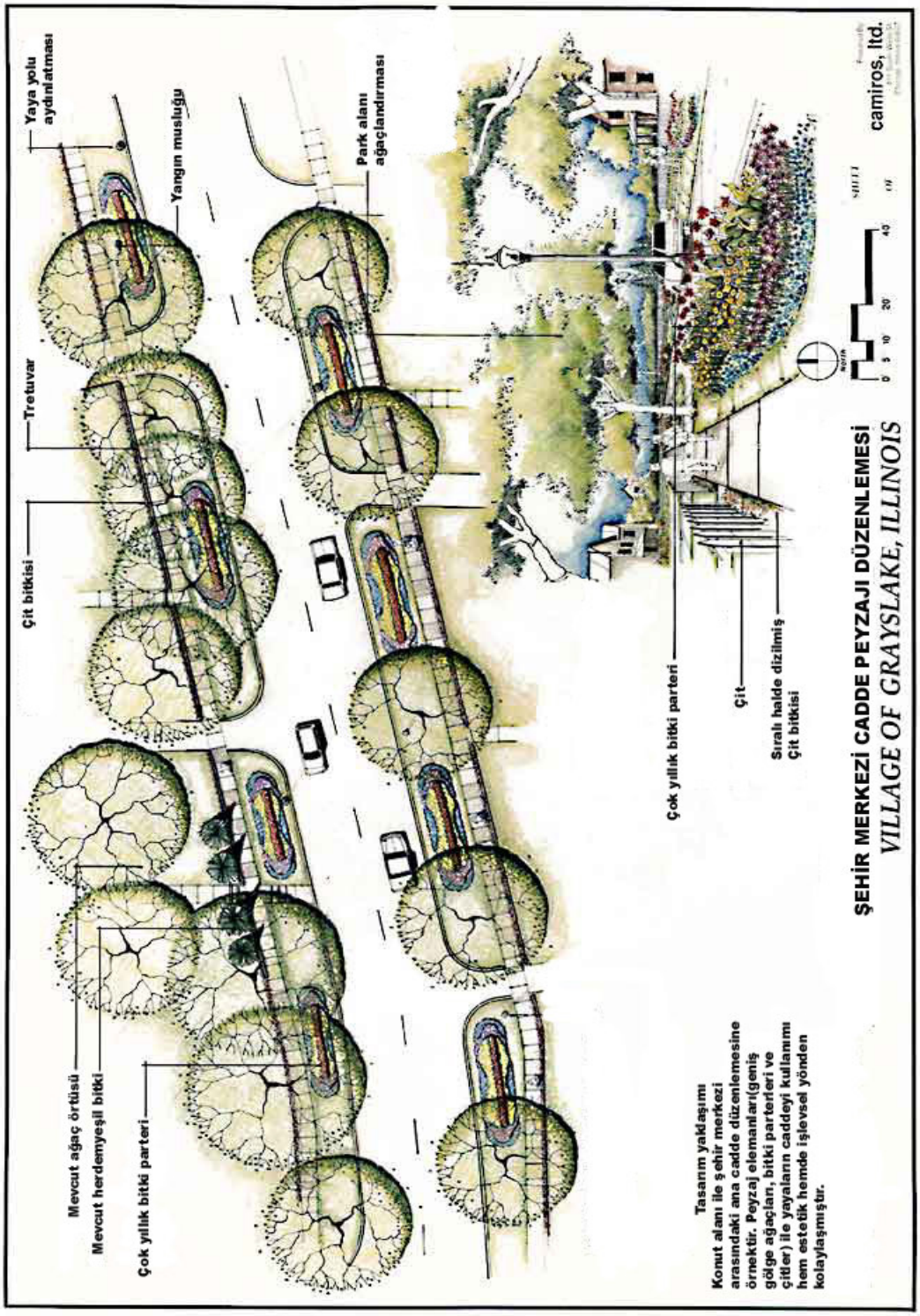
Şekil 5.12 Yaya geçiti düzenlemeleri (Anonymous 2000)

Şekil 5.13 Hız kesme bariyeri (Anonymous 2005c)

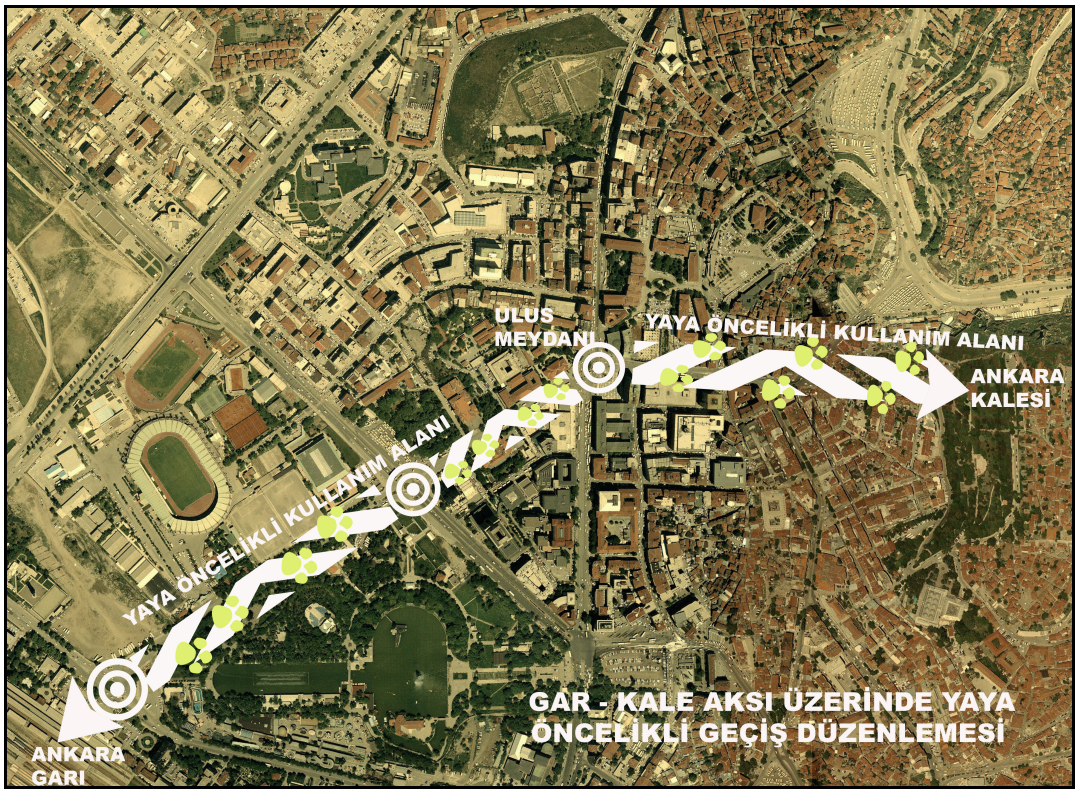
Şekil 5.14 Yaya geçiti düzenlemeleri(Anonymous 2000)

Şekil 5.15 Kent merkezinde yol düzenleme yaklaşımı

Şekil 5.7, 5.11 ve 5.12'de konut alanları ve şehir merkezlerindeki yaya alanlarında karşıdan karşıya geçiş uygulamaları yer almaktadır. Ağaçlar, bitki kasaları, oturma duvarları ve yaya geçiti düzenlemeleri kent merkezinde daha da ayrıntı kazanmıştır. Şekil 5.8, 5.9, 5.10'da taşıtların yaya öncelikli geçişlerin bulunduğu alanlara ve kavşaklara geldiklerinde hızlarını yavaşlatmalarını sağlamak amacıyla yapısal malzeme-döşemelerle çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmiş ve yaya geçitlerinin uzaktan daha algılanır olması amacıyla renk ve doku farklılıkları kullanılmıştır.

Ulus tarihi kent merkezinde Ankara Kalesi – Ankara Garı aksı içinde bu örneklerden yararlanarak düzenlemeler yapılabilir.

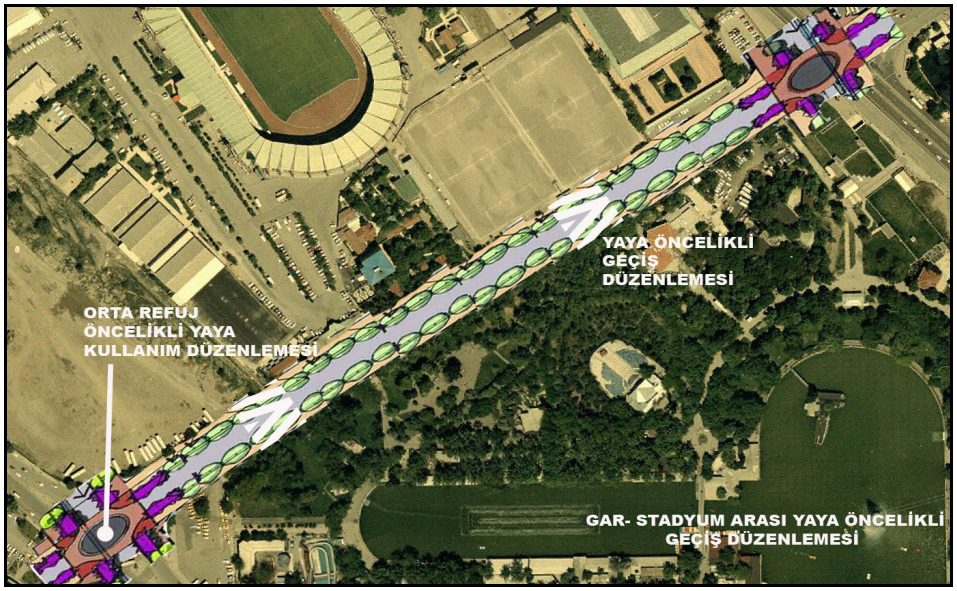
Şekil 5.16 Gar-Kale aksı üzerinde yaya öncelikli kullanım alanları (Orjinal 2006)

Şekil 5.9 ve şekil 5.8'deki hız kesme bariyerleri Kale-Gar aksı boyunca kullanılabilir.

Şekil 5.17 Ondokuz Mayıs Meydanı düzenlemesi (Orjinal 2006)

Ondokuz Mayıs Meydanı için yapılacak kavşak, orta refüj düzenlemelerinde şekil 5.7'de önerilen kavşak-yaya geçiti örnekleri, yaya geçiti düzenlemelerine için ise şekil 5.10, 5.11, 5.13'deki önerileri kullanılabilir.

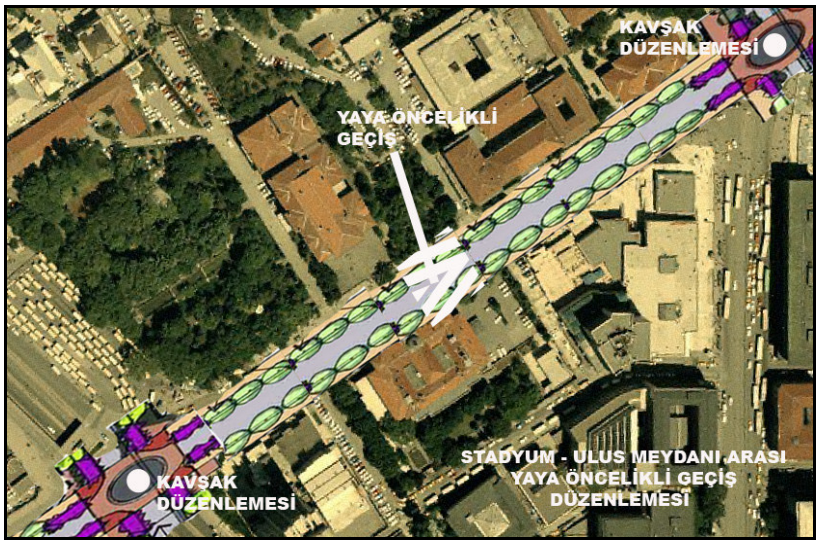
Şekil 5.18 Gar -Stadyum arası yaya düzenlemesi (Orjinal 2006)

Gar -Stadyum arası yaya öncelikli geçiş düzenlemeleri için şekil 5.14'de önerilen cadde peyzajı örneğinden yararlanılabilir. Ayrıca cadde boyunca yer yer hız kesme bariyerleri ve yaya geçitleri kullanılmalıdır.

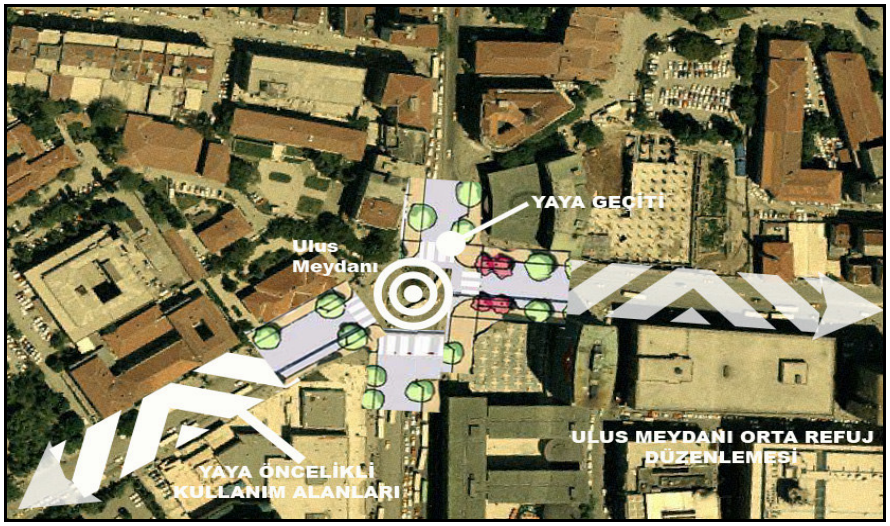
Şekil 5.19 Stadyum-Dolmuş durakları arası düzenlemesi (Orjinal 2006)

Stadyum-Dolmuş durakları arası kavşak düzenlemesi için şekil 5.7 verilen kavşak-yaya geçiti düzenlemesi örneğinden ve şekil 5.11'deki örneklerden yararlanılabilir.

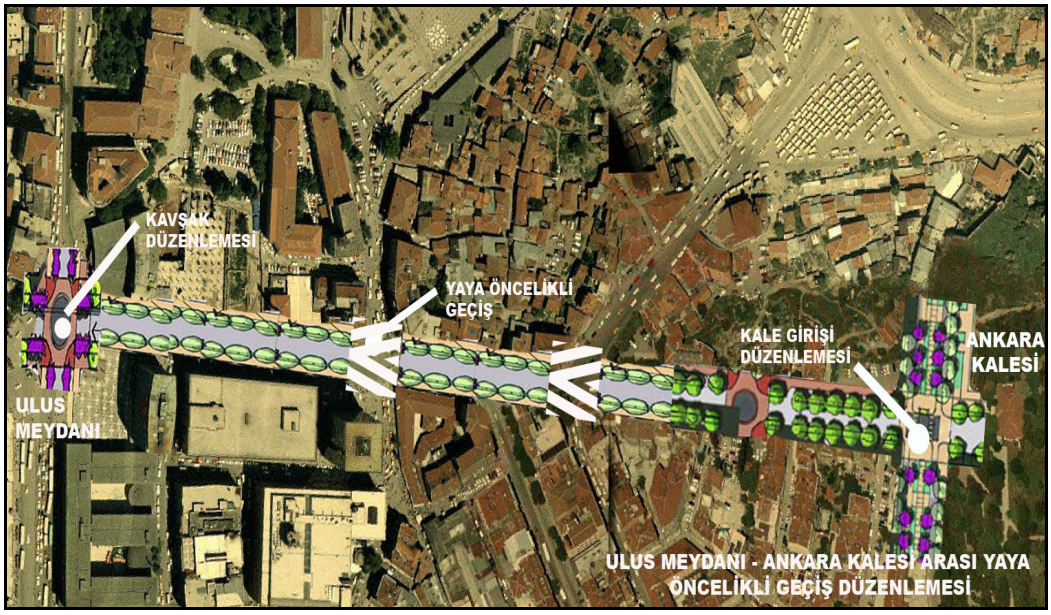

Şekil 5.20 Stadyum-Ulus Meydanı arası düzenlemesi (Orjinal 2006)

Stadyum-Ulus Meydanı arası yaya öncelikli geçiş düzenlemesi için ise şekil 5.14'de önerilen cadde peyzajı örneğinden yararlanılabilir. Ayrıca cadde boyunca yer yer hız kesme bariyerleri ve yaya geçitleri kullanılmalıdır.

Şekil 5.21 Ulus Meydanı kavşak düzenlemesi (Orjinal 2006)

Şekil 5.22 Ulus Meydanı-Ankara Kalesi arası düzenlemesi (Orjinal 2006)

Ulus meydanı kavşak ve yaya geçiti düzenlemeleri için şekil 5.7 ve 5.10'daki kavşak ve peyzaj düzenlemeleri kullanılabilir.Ayrıca diğer şekiller için önerilen kullanımlar Ulus Meydanı - Ankara Kalesi arası yaya öncelikli geçiş düzenlemesi içinde önerilebilir.

5.2.2 Tarihi dokunun yeniden canlandırılabilmesi için öneriler

Sosyo – Ekonomik sorunlara ilişkin öneriler: Ulus tarihi kent merkezi için yapılacak yenileme çalışmaları alandaki sosyal çevrenin değişmesine de katkı sağlar, getirilecek yeni olanak ve aktivitelerle ekonomik ve sosyal şartlarda değişim gösterebilir. Böylece Ulus kent merkezi kullanıcı profili de değişim gösterir.

Yapılan yenileme, işlev değiştirme, koruma ve sağlıklaştırma çalışmalarında kamu eliyle yapılan yenilemeler ikinci planda kalmıştır, daha çok kişiler yapılan yenilemeleri rant sağlama amaçlı düşünüp, onarımları bu yönde gerçekleştirmiştir. Tarihi anıt değeri olan yapıları onarma ve tarihi çevre koruma çabaları çok yetersiz kalmıştır. Kent merkezinin yer değiştirmesiyle gelir grupları da yer değiştirmiş ve düşük gelir gruplarına yönelik uzmanlaşma başlamıştır. Bu da kent merkezindeki kullanıcı gruplarını değiştirmiştir. Ulus içinde yaşanan dönüşüm ticarete de yansımıştır. Bölgede daha çok toptan alışveriş yerleri kalmıştır. Rüzgarlı Sokak, Çıkrıkçılar Yokuşu, Samanpazarı, Suluhan ve Hal çevresi kullanıcı kitlesinde azalma yaşansa da her kesimden kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu alanların yıkılarak yerlerine büyük alışveriş merkezleri yapılması düşüncesi, bölgedeki tarihi doku izlerinin silinmesine neden olur, bu bölgelerde sokak sağlıklaştırma ve çevre düzenleme projeleri hazırlanmalıdır. Bu aşamada işyeri sahipleri ve semt sakinlerinin katılımı sağlanmalıdır. Terk edilmiş, şu anda kullanılmayan eski evlerde restorasyon çalışmaları yapıldıktan sonra bu konutlar turistik ve tanıtım amaçlı geleneksel, yöresel yemeklerin yapıldığı, el sanatları ürünlerinin sergilendiği küçük işletmeler olarak semt halkına kiraya verildiğinde hem belli ölçüde işsizlik sorununun çözümüne katkı sağlayabilir hem de tarihi dokunun korunarak yaşatılmasına katkı sağlar.

Bankaların merkez binalarının (İş Bankası vb.) Ulus tarihi kent merkezinden başka merkezlere kaydırılması Ulus'taki işlev kaybını etkileyen en önemli nedenlerden biri olmuştur ve kullanıcı profilinin değiştirmiştir. Ayrıca Sümerbank'ın kapatılması ile hem üretim hem de ticaret açısından büyük kayıplar yaşanmıştır. Farklı gelir grubundan gelen kişilerin bölgeye gelişlerini durdurmuştur (Görer 2006).

Tarihi önemi oldukça fazla olan binanın şu anda kullanılmaz bir durumda olması binada yıpranmalara neden olmaktadır ve bölge içinde harap bir görüntü sergilemektedir. Kent merkezinden uzak alanlara yeni binalar inşa edilerek kamu binalarının başka alanlara taşınması yerine bu tarihi binaların restorasyonu ile bu yapıların yeniden kamu binaları olarak kullanılmaları alana yeni bir canlılık kazandırılarak, tarihi dokunun da korunması sağlanacaktır. Örneğin Sayıştay binasının onarılarak Kültür ve Turizm Bakanlığı binası olarak yeniden kullanılması düşünülmektedir.

Yeşil alan sistemine ilişkin öneriler: Ankara Garı – Ankara Kalesi aksı üzerinde yaşanan sorunların biri otopark sorunudur. Gar – Stadyum arasındaki orta refüj otopark olarak kullanılmaktadır. Bu kullanım Ulus içinde neredeyse tek kalmış yol ağaçları vistası içinde kötü bir görüntü sergilemektedir. Diğer bir sorun ise tarihi kent merkezi içinde tarihi-anıtsal nitelikli yapıların yerlerini tarifleyen yönlendirme levhalarının eksikliğidir. Başka bir sorun ise büyük tarihi öneme sahip olan Ulus meydanı zamanla bu niteliğini kaybederek kavşak görünümü almıştır. Etrafında ölçek olarak çok farklı yapılanmalara gidildiği için anıt etrafındaki düzenleme çok sınırlı kalmış ve algılanamaz duruma gelmiştir. Ulus tarihi kent merkezi içinde özellikle Ankara Garı-Ankara Kalesi aksı boyunca göze çarpan en önemli eksiklerden bir başkası ise kentsel donatı eksikliğidir. Özellikle alandaki çöp kutularının eksikliği çevre kirliliğinin artmasına neden olmaktadır. Mevcut tarihi dokuların etrafında ve caddelerdeki aydınlatmaların yetersizliği güvenlik sorununu daha da arttırmaktadır. Kullanılan satış üniteleri-büfelerdeki çeşitlilik karmaşaya ve kötü görüntüye neden olmaktadır. Ayrıca aks üzerine bakıldığında yeşil alan miktarı oldukça azalmıştır. Bitkisel dokunun hem kent peyzajı açısından yararları hem de gürültü ve hava kirliliğini önlediği düşünüldüğünde, yeşil alan sistemlerinin arttırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

Trafik sıkışıklığını engellemek amacıyla orta refüjler kaldırılmıştır. Bu refüjlerin yeniden yapılarak bitkilendirilmesi ile yeşil doku arttırılabilir. Yol ağaçlandırması, cephe bitkilendirme, anıt ve meydan düzenlemeleri kent imajına olumlu etkiler sağlayacaktır.

Tarihi kent merkezlerinde kullanılan kentsel donatı elemanlarında tarihi dokuyla uyumlu, kent imajına katkı sağlayabilen aynı zamanda iklim koşullarına uyumlu, vandalizme karşı dayanıklı, değişim ve bakım kolaylığı olan malzemeler kullanılmalıdır (Beatly 2000).

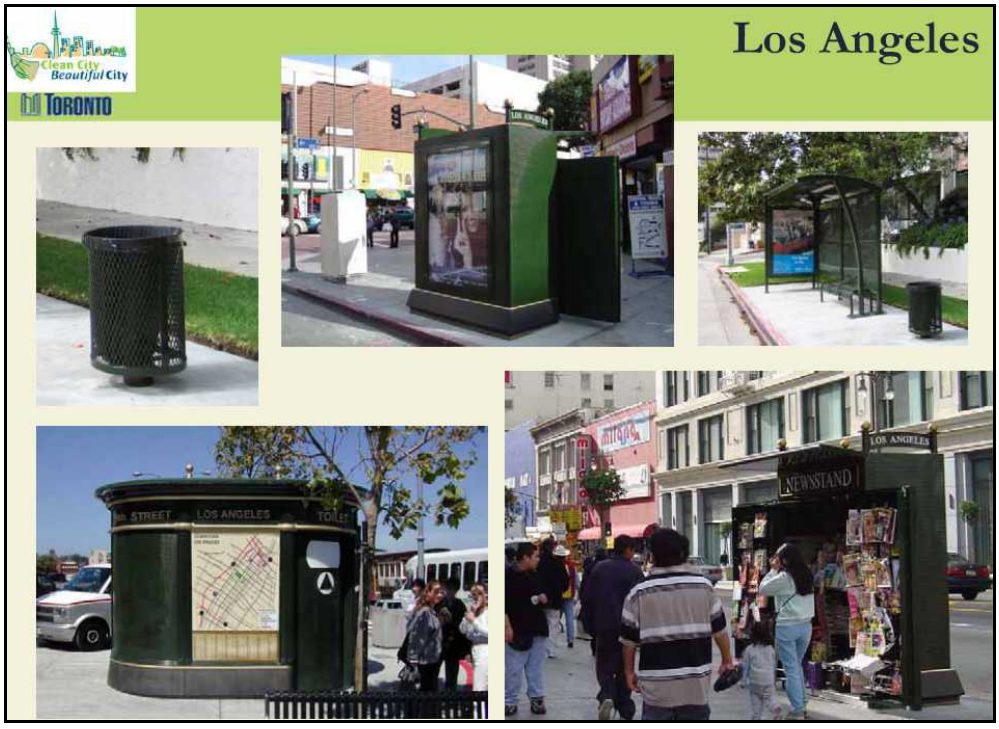
Ulaşım ve yaya sirkülasyonu için önerilen yurtdışı örnekleri aynı zamanda Ulus tarihi kent merkezinde kent imajının yenilenmesi ve yeşil dokunun tekrar kazanımı için yararlı öneriler olabilir.

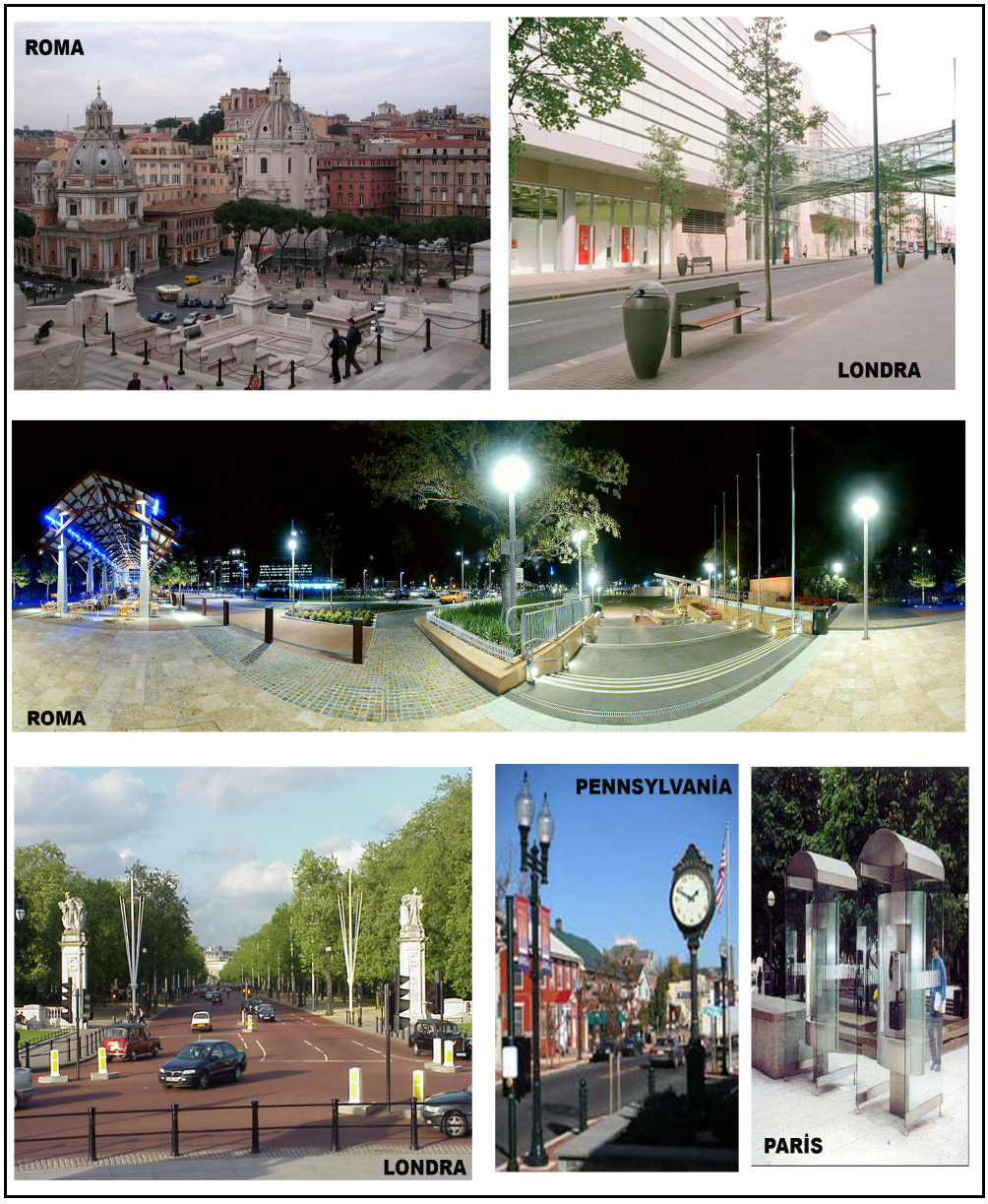
Şekil 5.23 Kentsel donatı elemanları- Paris
(Anonymous 2005d)

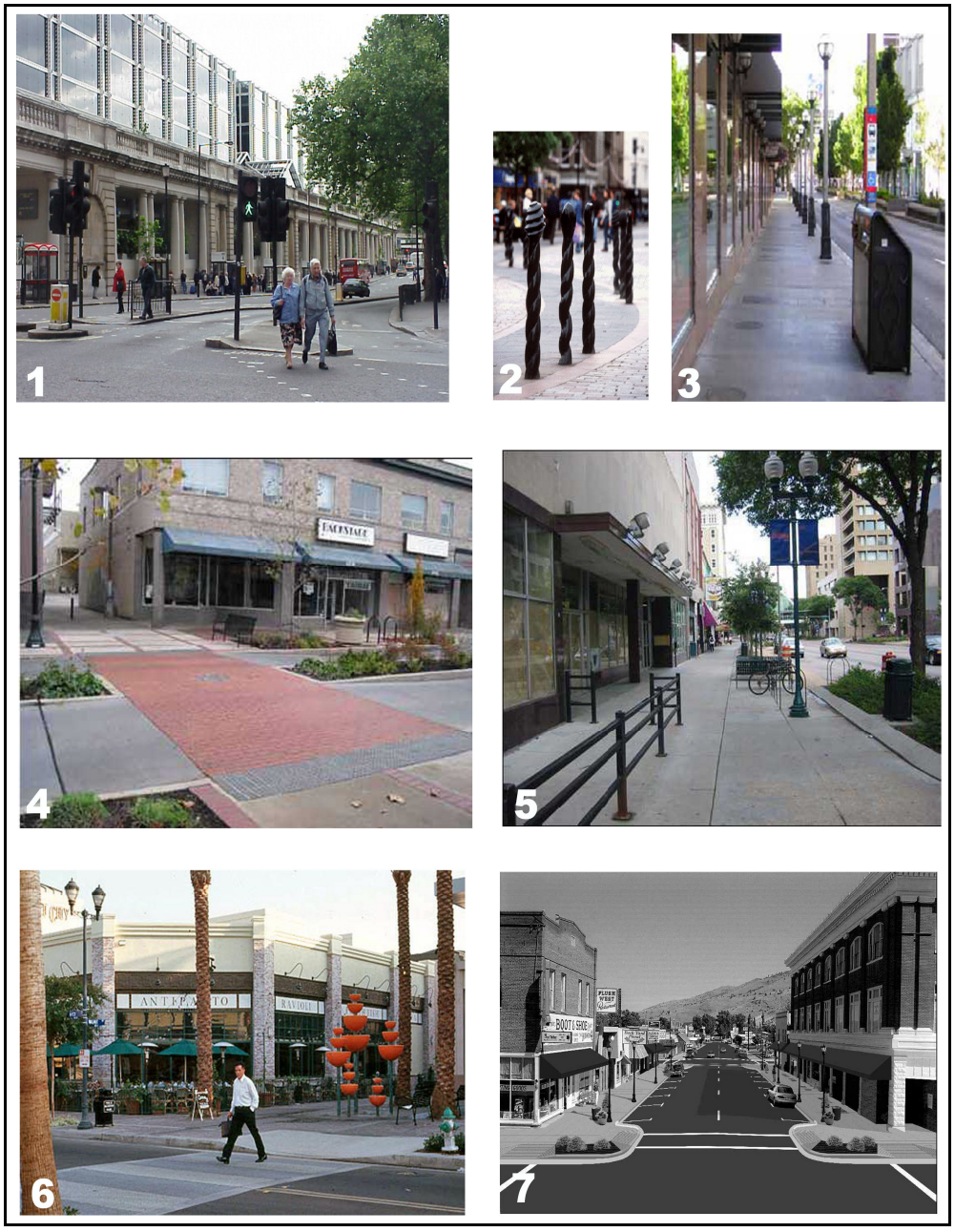
Şekil 5.24 Kentsel donatı elemanları- Vienna
(Anonymous 2005d)

Şekil 5.25 Kentsel donatı elemanları- Vienna
(Anonymous 2005d)

Şekil 5.26 Yurtdışında kullanılan kentsel donatı örnekleri

Şekil 5.27 Yurtdışında kullanılan kentsel donatı örnekleri

1-4-http://www.london.cx/cgi-bin/big-pictures.cgi?img=mvc-014f.jpg&street=victoria

2-3-http://www.toronto.ca/involved/projects/streetfurniture/pdf

5- http://www.jcdecaux.co.uk/city/design

6-http://www.epa.gov/smotgrowth/case/brea.htm

7-http://www.oregon.gov/ODOT/HWY/GEOENVIRONMENTAL/Cultural/Mainstreet

5.3 Tartışma

Ankara şehri binlerce yıllık bir kültürel sürekliliğin ve uygarlıkların bir sentezi olmalıdır. Geçmiş kültür değerlerinden, şehir dokusundan mimarlık ürünlerinden, arkeolojik değerlerden, sanat eserlerinden esinlenerek, yararlanarak, onları koruyup geliştirerek daha ileri, daha çağdaş ve daha yaşanabilir bir çevre, bir şehir ve bir kültür oluşturmalıdır. Ankara' nın kent kimliği medeniyetlerin bir araya geldiği, Hacı Bayram ile Augustos Mabedi'nin yan yana oluşturduğu simgesel anlam gibi kaynaştığı, kültürlerin birbirine hakim olmaktan çok saygılı olduğu bir evrensel kültürdür. Bu evrensel kültürün göstergelerinin korunarak, gelecek kuşaklara birbirlerine saygı duyan, bir dünya bırakmak hedeflenmelidir.

Günümüzde, bütün dünyada mimari ve kültürel miras özenle korunmakta, çağdaş yaşam biçimine uygun onarım, sağlıklaştırma ve yenilemelerle kentlerin en ilgi çekici alanları haline gelmektedir. Ankara da ise, tarihi kent dokusunu koruma ve geliştirme çalışmaları ancak son dönemlerde başlanmıştır.

Sonuç olarak; Ulusal ve uluslararası platformdaki gelişen bu koruma anlayışı çerçevesinde Ankara kentinin Cumhuriyet dönemi öncesindeki yapıları kadar Cumhuriyet döneminin mimarlık ürünlerinin de zaman koşulu olmaksızın, başka nitelikleri ile ve değişik ölçütler çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Tüm bu oluşum, anlayış ve yaklaşımlar çerçevesinde Ulus Meydanı ve çevresindeki yapıların kent bütünü içindeki konum ve taşıdıkları anlam ve mimari özellikleri incelenerek değerlendirildiğinde bu yapıların korunması gerekliliğini ortaya koyan nedenler şöyle sıralanabilir (Madran vd. 2005).

Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılar Osmanlı döneminden günümüze değişen mimarlığın çeşitli evrelerinin örneklemesidir ve 20. yüzyıl Ankara'sının modernleşme sürecinde etkin rol oynayarak, kentin 'modernliğinin' sembolü olmuştur. Bunun için bu yapılar en iyi şekilde korunarak, yapılara "belge değeri" kazandırılmalıdır.

Ulus Meydanı ve çevresinde yer alan yapıların birçoğu açılan yarışmalar sonucu gerçekleştirilmiş; mimari açıdan yapısal, üslupsal ve kullanım özellikleriyle bölgeye karakterini vermiş yapılardır. Bu nedenle her yönüyle "özgünlük değerleri" vardır. Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılar değişik kurum ve kuruluşlar tarafından değişik anlayıştaki günün önemli mimarlarının değerlendirmeleri (yarışmalar) sonucu oluşan dönemin "estetik değer" anlayışlarını yansıtan yoğun emek ürünleridir. Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılar kentin kamu yaşantısının mekanı olarak gördüğü işlev ve kullanım karakterinin iş-ticaret merkezi özelliğini günümüzde de devam ettirmektedir. Bu nedenle yapıların ve alanların "işlevsel değerleri" bulunmaktadır. Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılar Ankaralının belli bir zaman kesitinde yaşamında hatıralarının olduğu, kentsel hafızada önemli yer tutan, dolayısıyla "anı değeri" taşıyan yapıtlardır.

Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılarda toplumsal açıdan önemli olan odaksal kullanımlar ve mekanlar oluşmuştur. Akman Bozacısı, Mişmiş Kurukahve ve Dondurmacısı toplumun her kesiminden kişiyi hala bir araya getiren noktalar olarak "sosyal değer" taşıyan mekanlardır. Yapılar bu mekanlarla da anılarak bütünleşmişlerdir.

Ulus Meydanı ve çevresindeki yapıların yapısal durumları incelendiğinde bakımsızlıktan ve bazı durumlarda kötü kullanılmaktan kaynaklanan sorunları olmakla beraber hala sağlam ve kullanılan yapılar oldukları için "ekonomik değerleri" ni henüz yitirmemişlerdir.

Belki tüm bu değerlerinden en önemlisi Ulus Meydanı ve çevresindeki mevcut yapılar ve yok olan yapılar Ankaralının, yakın çevresindeki kasaba ve köylerinden gelen kişiler ve hatta Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'ya gelenlerin sosyal ve kültürel yaşamında yer etmiş, romanlara konu olmuş yaşam ve yapısıyla Ankara dışında ülke ölçeğindeki "ortak kültürel miras" özelliği taşımaktadır (Madran vd. 2005).

Tez çalışması kapsamında yer alan ve Ulus tarihi kent merkezini besleyen en önemli alan olan Ankara Garı – Ankara Kalesi aksı içinde yer alan doku ve çevrenin korunması ve gelecek kuşaklara en iyi şekilde korunarak aktarılması için yukarıda sıralanan önerilerin gerçekleştirilmesi için çaba gösterilmeli, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, özel sektör ve her birey doğal, kültürel ve tarihsel değerin korunması için gerekli çabayı göstermelidir. Bu çerçevede öncelikle kentsel yenileme ve bununla bağlantılı diğer çalışmalara yönelik yeni bir örgütlenme modeli geliştirilmelidir. Özellikle özgün kent dokusuna ilişkin fiziksel, sosyal ve sosyo-ekonomik planlama çalışmaları oluşturulacak bu yeni örgütlenme modeli içerisinde tüm yönleriyle kapsamlı bir biçimde ele alınmalı, "özgünlük" ve "bütünlük" ilkelerine önem verilmelidir. Bu kapsamda Ankara'nın tüm evrelerine ilişkin izleri günümüze kadar taşımış olan Gar-Kale aksı öncelikle ele alınmalı, son yıllarda ülkemizin diğer kentlerinde de kentlerin kişilik kaybına neden olan ranta dayalı spekülatif baskılar nedeniyle bu alandaki değerlerin kaybolmasının önüne geçilmelidir. Böylece Cumhuriyet öncesi dönemden başlayarak Ankara'nın başkent olmasından sonra ve Cumhuriyet Döneminde büyük önem kazanmış Ankara Garı – Ankara Kalesi aksı üzerindeki özgün tarihi kent dokusunun çağdaş koşullarla yeniden canlandırılarak, yaşatılması sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

Ahunbay, Z. 1999. Tarihi Çevre Koruma Ve Restorasyon. YEM Yayını, s. 22-50, İstanbul.

Akgün, N. 1996. Burası Ankara. Ankara Kulübü Derneği Yayınları no:3, s. 34-239, Ankara.

Anonim. 1986. Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenleme Yarışması. Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Dairesi Başkanlığı, s. 1-76, Ankara.

Anonim. 1987. Ankara Kalesi Koruma Geliştirme İmar Planı Projesi. T.C.Kültür Bakanlığı - Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü - Altındağ Belediyesi, s. 13-77, Ankara.

Anonim. 2000. Web sitesi: http://www.vekam.org.tr, Erişim Tarihi: 13.10.2003.

Anonymous. 2000. Web sitesi: http://www.ci.milpitas.ca.gov 2000, Erişim Tarihi: 19.01.2005.

Anonim. 2002. Ankara Mimarlık Rehberi 2002. T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 14 - 31, Ankara.

Anonymous. 2003. Web sitesi: http://www.jcdecaux.co.uk/city/design, Erişim tarihi:28.08.2006.

Anonim. 2004a. Ankara Başkentin Tarihi, Arkeolojisi ve Mimarisi. Ankara Enstitüsü Vakfı, s. 28-211, Ankara.

Anonim. 2004b. Web sitesi: http:// fenerbalat.org/content.php, Erişim Tarihi: 28.08.2005.

Anonim. 2004c. Web sitesi: http://www.yapiworld.com/yapi-main-frame.asp, Erişim Tarihi: 16.05.2005.

Anonymous. 2004d. Web sitesi: http://www.epa.gov/smotgrowth/case/brea.htm, Erişim Tarihi:14.07.2005.

Anonim. 2005a. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Raporu

Anonim. 2005b. Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi Kararı 2005

Anonim. 2005c. BSB Büyükşehir Ankara Belediyesi Haftalık Bülteni

Anonim. 2005d. TMMOB Mimarlar Odası Bülteni Sayı:29, s.6-7

Anonim. 2005e. TMMOB Şehir Plancıları Odası-Yönetim Kurulu Basın Açıklaması. Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası yayını, 2005/2 (32).

Anonim. 2005f. Web sitesi: http://www.ulusgirisim.org, Erişim Tarihi:10.09.2004.

Anonymous. 2005a. Web sitesi: http://www.london.cx/cgi-bin/big-pictures.cgi?img=mvc-014f.jpg&street=victoria, Erişim Tarihi: 28.08.2006.

Anonymous. 2005b. Web sitesi: http://www.oregon.gov, Erişim Tarihi:28.08.2006.

Anonymous. 2005c. Web sitesi: http://phoenix.gov/STREETS/speedhmp.html, Erişim Tarihi: 12.06.2006.

Anonymous. 2005d. Web sitesi: http://www.toronto.ca/involved/streetfurniture/pdf, Erişim Tarihi:28.08.2006.

Anonymous. 2005e. Web sitesi: http://www.wowturkey.com, Erişim Tarihi:29.03.2005.

Anonymous. 2005f. Web sitesi: http://www.kcmo.org, Erişim Tarihi:12.05.2006.

Anonim. 2006. Web sitesi: http://www.kulturturizm.gov.tr/portal/muzeler_tr, Erişim Tarihi:28.08.2006.

Araz, N. 1994. Mustafa Kemal'in Ankara'sı. Ankara Ankara Yapı Kredi Yayınları, s. 347-359, Ankara.

Bademli, R. 1994. Ankara'da Kent Planlama Deneyi ve Ulaşılan Sonuçlar. Ankara Ankara Yapı Kredi Yayınları, s. 161-169, Ankara.

Barış, E. 2002. Turizm ve Rekreasyon Planlama basılmamış ders notları, Ankara.

Beatly, T. 2000. Green Urbanism-Learning From European Cities. Island Press, California.

Can, N. 2005. İmar Hukuku; Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği. Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası yayını, 2005/4 (34); 165 s.

City of Milpitas Streetscape Master Plan 2000, http://www.ci.milpitas.ca.gov/ citydept/planing/steetscapeMasterPlan.pdf. Erişim Tarihi:24.08.2006.

Couch, C., Fraser, C. and Percy, S. 2003. Urban Regeneration in Europe, Blockwell Science Ltd.

Çakılcıoğlu, M. ve Cebeci, F. 2003. Kentin Çöküntü Alanlarında Uygulamada Yetersiz Kalan İmar Planlarının Yerine Alternatif Planlama Süreçleri Yıldız Teknik Üniversitesi "Kentsel Dönüşüm Sempozyumu". http://www.kentli.org/makale/donusum.htm. Erişim Tarihi:10.03.2005.

Çakılcıoğlu, M. 2005 Koruma Kavramı. http://www.kentli.org/makale/meh_kor.htm. Erişim Tarihi: 25.06.2004.

Downtown Streetscape Planing Master Plan 2004. http://www.cityofvermillion.com /Master%20Plan%202004.pdf. Erişim Tarihi: 10.03.2005.

Dokumacı, T. 2001.Tekirdağ Kentsel Sit Alanının Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Erdoğdu, Ş. 1965. Ankaram. s. 232-242, Ankara.

Eyice, S. 1972. Ankara'nın Eski Bir Resmi. s. 68-117, Ankara.

Gökçe, B. 2003. Ankara Metropoliten Alan Büyükkent Bütünü Merkezleri, Dönüşüm-Çöküntüleşme Süreçleri - Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildirileri. Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, s. 236-250, İstanbul.

Gökhan, B.Ç. 2001. Kent Kimliği Kavramı ve Ankara'da İmar Uygulamamaları - Ankara'da Kentleşme ve Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı. TTMMOB Makina Mühendisleri Odası Yayınları, s. 24-34, Ankara.

Görer, N. 2006. Sözlü görüşme. Gazi Üniversitesi Mimarlık Mühendislik Fakültesi Şehir Planlama Bölümü, Ankara.

Günay, B. 2005 1/1000 ölçekli Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı'na İlişkin Açıklamalar. http://www.ulusgirisimi.org. Erişim Tarihi: 12.07.2005.

Günay, B., Kıral, Ö. ve Erkal, F. 2005. Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı: 1986-2006 Koruma Planından Yenileme Planına. Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası yayını, 2005/4 (34); 34-49.

Halpern, R. 1995. Rebuilding The Inner City. Columbia University Press, New York.

Hemdahl, R. 1959. Urban Renewal. The Scarecrow Press, Inc, New York.

Kansas City Downtown Streetscape Master Plan / Streetscape Elements 2006 http://www.kcmo.org/planing.nsf/plnpres/dtownstscape. Erişim Tarihi:24.07.2006.

Kayasu, S. ve Yaşar, S.S. 2003. Kentsel Dönüşüm Üzerine Bir Değerlendirme: Kavramlar, Gözlemler - Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildirileri. Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, s. 20-28, İstanbul.

Madran, E., Ergut, E. ve Özgönül, N. 2005. Ulus Tarihi Kent Merkezi. Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası yayını, 2005/4 (34); 51-53.

Özdemir, M.Z. 2005. Türkiye'de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış. Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası yayını, 2005/1 (31); 20-25.

Özden, P. 2001. Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği, İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No:23-24 http://www.istanbul.edu.tr/siyasal/Turkce/Dergi. Erişim Tarihi:24.07.2004.

Özer, M.N. 2005. Bir Kültürel Miras Olarak Gençlik Parkı. Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası yayını, 2005/4 (34); 16-24.

Öztan, Y. 2000. Ülkemizde 2000'li Yıllarda Peyzaj Mimarlığı İçin Gereksinimler ve Sorumluluklar. 2000'li Yıllarda Yaşadığımız Çevre ve Peyzaj Mimarlığı Sempozyumu Bildiri Kitabı, s. 1-11.

Sağdıç, O. 1993. Bir Zamanlar Ankara. s. 1-58, Ankara.

Sarıoğlu, M. 2001. Ankara Bir Modernleşme Öyküsü (1919-1945). T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları/2594, s. 21-123, Ankara.

Şimşir, N. B. 1988. Ankara...Ankara Bir Başkentin Doğuşu. Bilgi Yayınevi, s. 353-373.

Tankut, G. 1990. Bir Başkentin İmarı Ankara (1929-1939). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları, s. 2-238, Ankara.

Tekeli, İ. 1994. Ankara'nın Başkentlik Kararının Ülkesel Mekan Organizasyonu ve Toplumsal Yapıya Etkileri Bakımından Genel Bir Değerlendirmesi. Ankara Ankara Yapı Kredi Yayınları, s. 143-159, Ankara.

Tunçer, M. 1998 Kentsel Tasarımın Tarihsel Çevre Korunmasında Etkin Olarak Kullanımı, "Böl ve Yönet Modeli": Ankara, Konya, Antalya Tarihi Kent Merkezleri, 9. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, "Farklı Ölçeklerde Kentsel Tasarım", Mimar Sinan Üniversitesi, Mim. Fak. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 21-22 Mayıs 1998. http://www.haberbilgi.com/bilim/cevre/mehmet_tuncer. Erişim Tarihi:24.07.2004.

Tunçer, M. 2001. Ankara (Angora) Şehri Merkez Gelişimi (14.-20.yy). T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları/2603, s. 81-96, Ankara.

Tunçer, M. 2001. Ankara'da Tarihsel Çevrenin Korunmasına Yönelik Politikalar. Tarih İçinde Ankara II. Orta Doğu Teknik Üniversitesi - Ankaralılar Vakfı - Ankara Enstitüsü Vakfı - Ankara Sanayi Odası, s. 75-103, Ankara.

Uludağ, Z. 1998. Cumhuriyet Döneminde Rekreasyon ve Gençlik Parkı Örneği. 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Tarih Vakfı, s. 65 -74, Ankara.

Uyar, A. 2006. Hükümet Meydanı'na Tarihi kent Merkezi. Sabah Gazetesi, 5 Şubat 2006 Ankara eki; 5s, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yeliz YALÇIN
Doğum Yeri : Ankara
Doğum Tarihi : 1980
Medeni Hali : Bekar
Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Ankara Ayrancı Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı) (1994-1998)
Lisans :Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü (Bölüm Birinciliği) (1999-2003)
Yüksek Lisans :Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı (2003-2006)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl:

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletme Merkez Müdürlüğü Teknik İşler Birimi Peyzaj Mimarı olarak çalışmaktayım. (2005-....)